

MARCO
SCHIFFAUER
ARCHITECT

Inleiding

In 1974, in mijn eerste jaar Bouwkunde op de Technische Universiteit Delft, leerde ik Marco kennen. Al direct viel me zijn gedrevenheid op. Hij zat in zijn tweede jaar en stak al zijn tijd en energie in "architectuur". Mede door zijn bevoegenheid hadden we al snel dezelfde passie: Alles wilden we over architectuur weten. De vakanties en de weekenden werden gebruikt om gebouwen te bekijken en er werd vele nachten doorgewerkt om zelf ook mooie projecten te ontwerpen. Detailleren hebben we geleerd door zelf ons huis te verbouwen waarbij bovendien bleek dat Marco erg handig was. Het laatste project op Bouwkunde hebben we samen ontworpen, een volkshogeschool in Amsterdam. We waren zeer tevreden met het resultaat en besloten in 1982 samen af te studeren op een Sciencecenter in Rotterdam.

Nog voor onze eindpresentatie gaf de vader van onze huisgenoot Ben Boswerger, de opdracht om een Rabobank te ontwerpen. Samen met Ben hebben we een kantoorruimte op de Markt in Delft gehuurd en begonnen in 1982 ons eigen architectenbureau: BHS-architecten. Het was een fantastische tijd, we leerden alle aspecten van het vak kennen.

Marco was al geruime tijd bezig met een studie naar de architectuur van bordelen en kreeg de opdracht om een expositie hierover samen te stellen in het Lijnbaancentrum in Rotterdam. In de zomer van 1982 vond de expositie plaats. Het was een overdonderend succes: hoge bezoekersaantallen en overal interviews voor radio, televisie en kranten. Ook dit was een geweldige opsteker.

Wij dachten dat we de wereld aan konden en dat dit het begin van onze roemrijke carrière was. De werkelijkheid was anders. Naast de bank hebben we nog een aantal gezinsvervangende tehuizen gebouwd. We deden aan prijsvragen mee en probeerden met eigen initiatieven aan de bak te komen. Maar al snel was er geen werk meer en besloten we ieder, als architect, onze eigen weg te gaan. Een moeilijke periode brak aan voor Marco. Hij werkte freelance voor het Ingenieursbureau De Weger waar hij een stad heeft ontworpen in Sabratha en een terminal in Saudi Arabia. Vervolgens moest hij weer, noodgedwongen, voor zichzelf werken. Hij heeft plannen gemaakt voor Badhoevedorp en enkele renovatieklussen in Rotterdam. Via een contact bij Kaatsheuvel kreeg hij de opdracht om een Programma van Eisen voor een CosmoScienceCenter samen te stellen. Hij kreeg het bijzondere idee om het programma in een ontwerp van Leonidov te passen; het Lenininstituut uit 1927.

In 1988 werd hij door Abeln-Stekelenburg-architecten ingeschakeld om mee te werken aan een meervoudige opdracht voor een woontoren op het DWL-terrein in Rotterdam. Ze wonnen de prijsvraag en kregen de opdracht. In die periode trok Ed Abeln zich terug uit het bureau. Marco kon het goed met André van Stekelenburg vinden en ze besloten om samen met het bureau verder te gaan. Per 1 januari 1989 was SAS-architecten geboren. Het was een zeer vruchtbare samenwerking. Hele bijzondere projecten hebben ze samen ontworpen waarvan de geluidswalwoningen in Utrecht misschien wel de meest grensverleggende was.

In 1995, nadat Dré zich had teruggetrokken uit SAS-architecten, bleven ze contact houden. Dré introduceerde Marco bij Dorp, Stad en Land waar Marco naast het werk als architect met veel plezier welstandslid werd. Tussen de vergaderingen door besprak Marco met Dré waar hij mee bezig was.

Bij het overlijden van Dré in december 2000 beschreef Marco hun relatie als volgt:
"Ruim acht jaar lang heb ik het genoeg gehad als partner met jouw te mogen samenwerken. Een fantastische tijd, waar ik vol liefde en warmte aan terugdenk. Het was, zoals je in de brief die je me schreef toen je afscheid nam als praktiserend architect, een meer dan voorbeeldige samenwerking. Wij begrepen elkaar, we hadden aan een half woord genoeg. Daarnaast hadden wij intense discussies over het vakgebied. Ons fysieke verschil in leeftijd van ca 20 jaar, heeft in mijn beleving geen enkele rol gespeeld. Spiritueel was je eigenlijk net zo jong als ik. En dat was prachtig."

Marco besloot om samen met twee partners, die al geruime tijd freelance voor SAS-architecten werkten, verder te gaan. Deze samenwerking wordt verderop in dit boek omschreven door één van de partners: Jef Muhren. Ook in deze periode zijn bijzondere projecten tot stand gekomen. Onder andere Einsteindreef in Utrecht.

Toen in 2001 Jef uit het buro stapte om een reis te maken besloot ook Marco met het buro te stoppen. Marco was weliswaar door en door architect maar het vak viel hem te zwaar. SAS-architecten werd opgeheven.

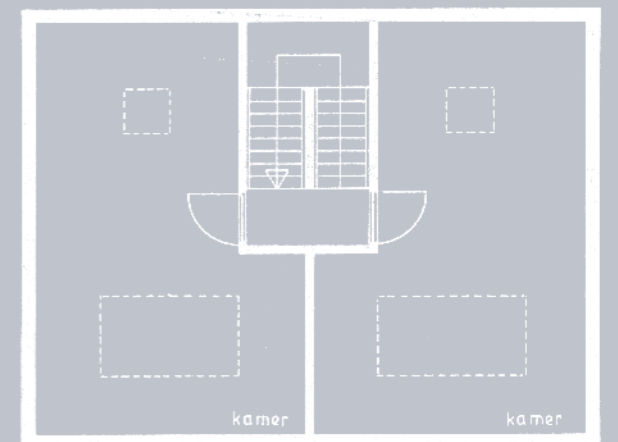
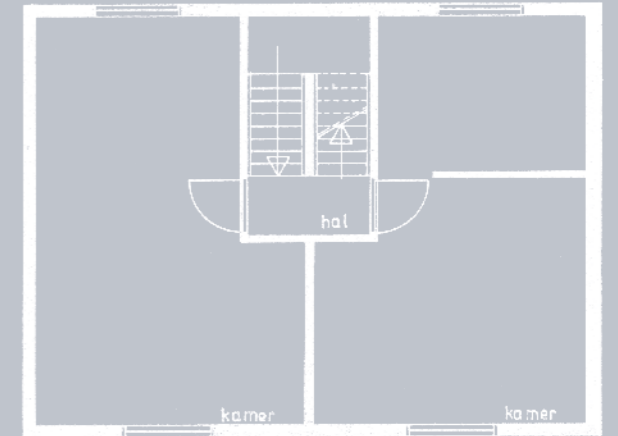
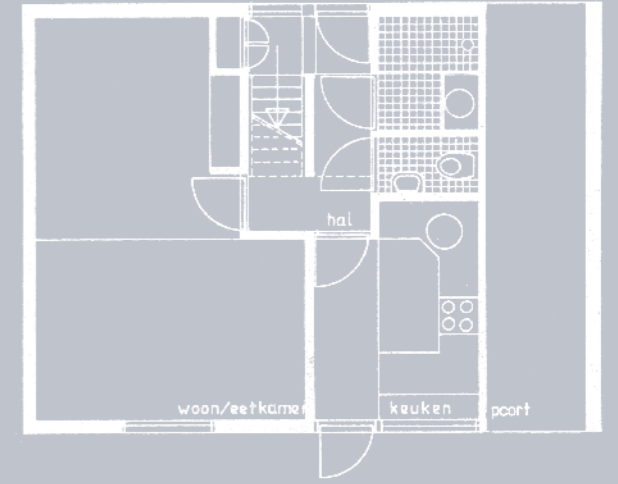
Marco heeft alle archieven in de kelder gestopt. Hij probeerde afstand te nemen van het vak en wilde iets anders gaan doen. Zo heeft hij verschillende ontwerpen voor een modulaire inrichting van de zeilboot Endurance gemaakt en geprobeerd om daar zijn toekomst te vinden. Ook heeft hij een ontwerp gemaakt voor de inrichting van het eiland Tiengemeten met de bedoeling om het eiland te gaan beheren. Deze pogingen lukten om allerlei redenen niet. Wel werd hij na verloop van tijd weer gevraagd als architect om de Huisartsenpost in Klaaswaal te verbouwen en voor de bouw van het vakantiehuis van zijn ouders. Wat vooral opviel aan Marco dat hij, behalve een goed architect ook vaak hele originele ideeën had. Het begon met de Rabo"bank" om op te zitten. Vervolgens kwamen de bordelentoonstelling, de invulling van A9-snelweg, de geluidswalwoningen, de Body-building, het drive-in-stadion, de infrastructuur op de daken van woningen, de inrichting van het zeilschip en het ontwerp voor het eiland. Elke keer stortte hij zich weer totaal en blind voor alles op dat idee maar zag vervolgens niet dat er andere partijen waren die hele andere belangen hadden en helemaal niet zo idealistisch waren. Zo werd Marco keer op keer een illusie armer en kon steeds minder enthousiasme voor zijn werk opbrengen. Op zijn sterfbed was hij mild over zijn vak. Hij zag dat veel beroemde architecten geen of hoogstens één echt goed ontwerp op hun naam hadden staan. Zelf vond hij dat hij zijn "Schröderhuis" ontworpen had en dat hij wel degelijk als architect geslaagd was. en dat was ook zo....

Marja Haring

Doelenstraat 15 Delft

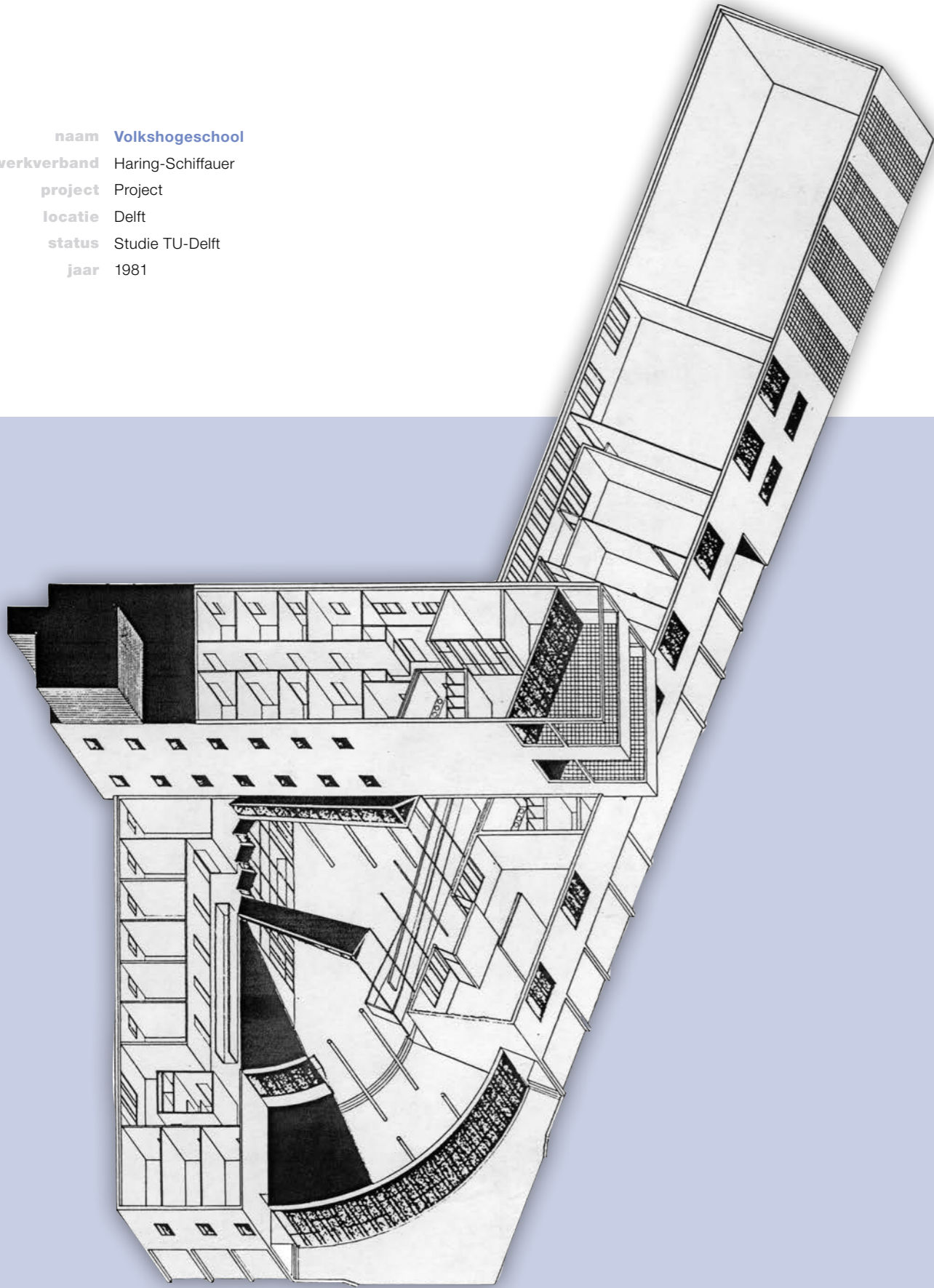

naam Doelenstraat 15 Delft
werkverband Haring-Schiffauer
project Eigen woning
locatie Delft
status Gerealiseerd
jaar 1976

Volkshogeschool

naam Volkshogeschool
werkverband Haring-Schiffauer
project Project
locatie Delft
status Studie TU-Delft
jaar 1981

Expositie Architectuur van bordelen

naam	Expositie Architectuur van bordelen
werkverband	Marco Schiffauer
project	Expositie Lijnbaancentrum
locatie	Rotterdam, centrum
opdrachtgever	Rotterdamse Kunststichting
status	Gerealiseerd
jaar	1982

We kennen elkaar van de straat, de Doelenstraat in het centrum van Delft. Marco fotografeerde zijn maquettes buiten, een goede gelegenheid om in gesprek te komen. Ik hoefde in ieder geval niet te vragen welke studie hij volgde. Wij vonden elkaars werk interessant. Zo kwamen we langzamerhand in een gesprek dat jaren heeft geduurd.

We hadden heel wat uit te wisselen en deden dat in sessies van vele uren achter elkaar. Een van de onderwerpen was het vergelijken van onze beroepen en hoe die zich tot elkaar verhielden, zo er een verband was. Dat leidde tot een aantal dia voorstellingen die al even uitgebreid waren zodat we de volgende avond doorgingen. Dat is meer dan een maal gebeurd. Van moderne architectuur in de Verenigde Staten tot arbeidersclubs in Rusland. Dit bracht ons bij het constructivisme, waarbij drukwerk en architectuur veel kenmerken van elkaar hebben.

Muziek en feesten

Een van onze onderwerpen van gesprek was muziek. Marco liet me dan ook van te voren mee genieten en mede keuzes maken voor de muziekbands die op feesten afgedraaid zouden worden. Gelukkig was dat progressieve popmuziek en zo hebben we leuk gedanst op "Der Mussolini" van Deutsch Amerikanische Freundschaft, Nina Hagen, The Clash, Kraftwerk en The Plastics. Op het werk hoorde je vaak The Talking Heads en Frank Zappa.

Samen naar de hoeren

Tja..., en dan ons bezoek aan vier uiteenlopende bordelen. Marco was begonnen aan een studie over bordeel architectuur en was door de Rotterdamse Kunststichting in de gelegenheid gesteld er een tentoonstelling over te bouwen. Hij nodigde me uit om foto's te maken in de door hem geselecteerde en zeer uiteenlopende bordelen. Yab Yum in Amsterdam, een havenbordeel in Rotterdam (Club Paris), een sm kelder in Den Haag (Doma) en kasteel Meerwijk in Noord Brabant, een bordeel voor de wat oudere man met geld.

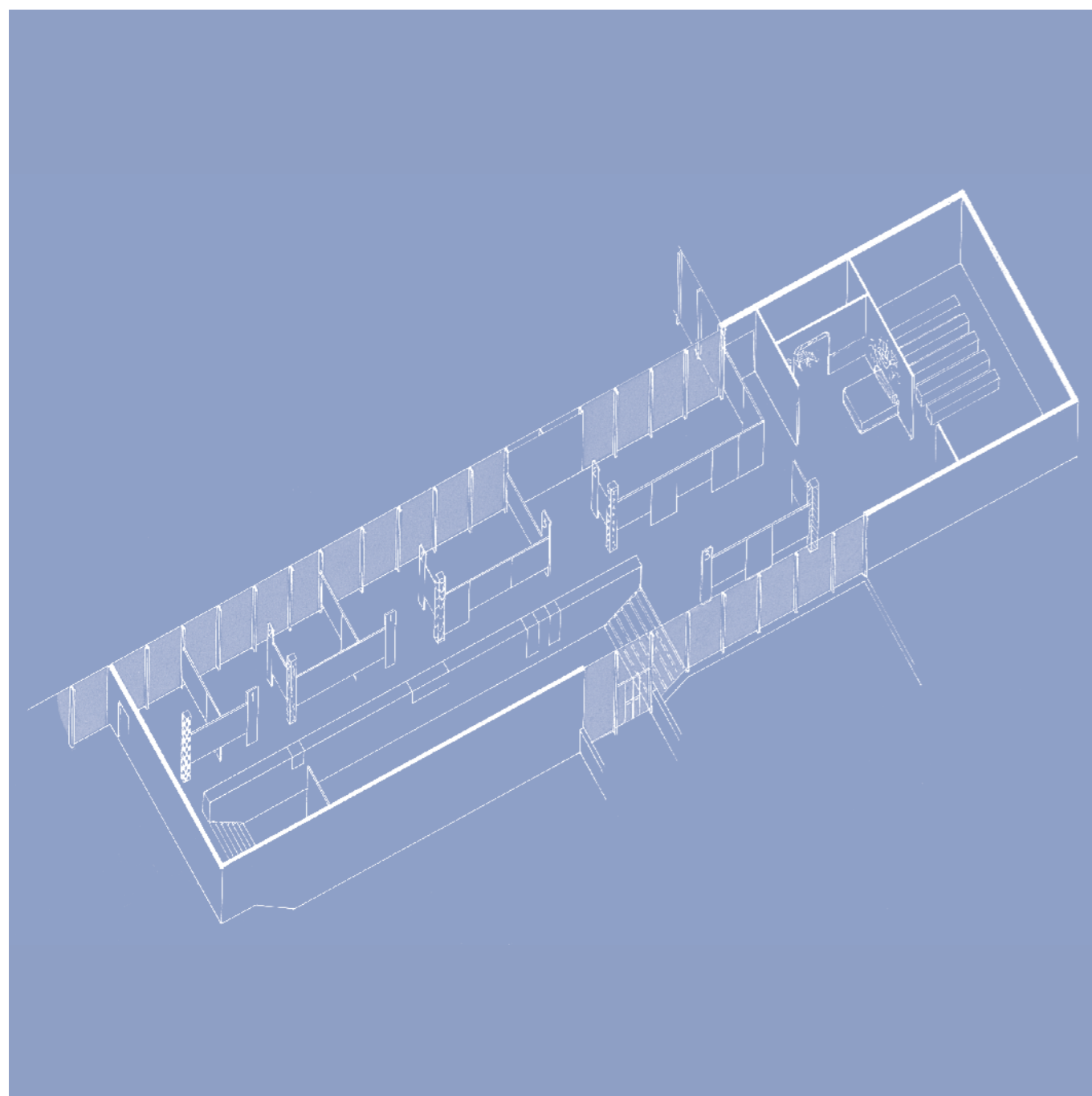
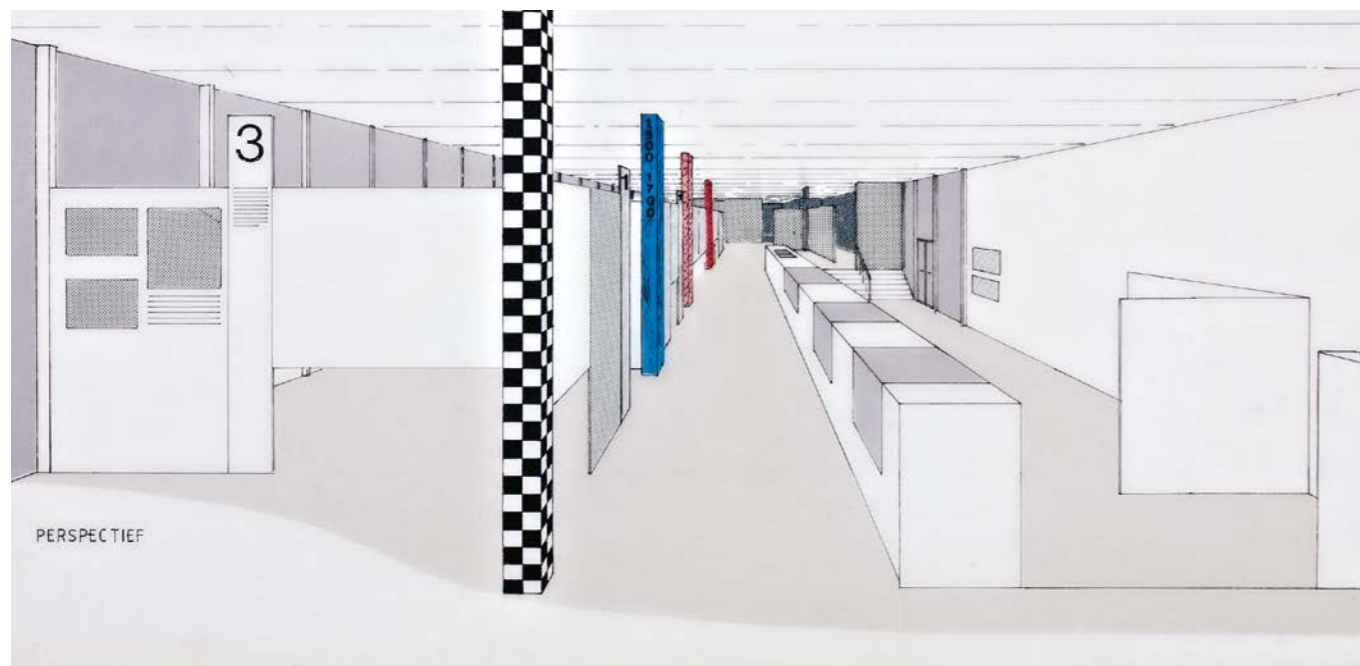
Marco Schiffauer is architect. De jongeman verdiepte zich in zijn universiteitsscriptie (tesis) over de relatie bouwkunde-prostitutie, de bouwkundige facetten van de sekspaleizen door de eeuwen heen. Marco is een bleke man, mager en met ingevallen kaken. Dat bleke hoort bij de hoerderij. Voor de skriptie en de tentoonstelling bezocht hij vier soorten bordelen: 1) de sanitaire, vrij luxueuze plattelandsdoeningen met sauna, bad, mas-

De eerste keer zaten we onwennig in de bar van Yab Yum met een vertegenwoordiger te praten terwijl om ons heen de klanten met de dames aan het overleggen waren over de prijs. Iedereen wist wat we daar deden en we werden niet lastig gevallen, we konden vrij rondlopen om het bordeel in z'n geheel te bekijken en te fotograferen. Marco was voortdurend met een meetlint in de weer en maakte aantekeningen. Tussen de middag gingen de dames in de keuken eten. Wil je ook een boterham met hagelslag schatje vroeg een van hen aan ons. Het gebouw stond vol met boedha's soms achter een half transparant gordijn. Onder de bedden kwam licht vandaan en op de rand van de metallic badkuipen zaten honderden sporen van ingebrande sigaretten. Een klant die aan de bar over zijn succesvolle leven had zitten opscheppen werd gevraagd de zaak te verlaten omdat hij moeilijk deed over de prijs, hij mocht zelfs zijn drankjes niet afrekenen. Het haven bordeel in Rotterdam lag in iedere ruimte bloemetjestapit en door het behang leek het meer op een afhaal chinees dan op een hoerenkast. We begonnen er een beetje aan te wennen. Het bordeel in Den Haag was in een benauwde kelder. In kasteel Meerwijk was er een compleet zwembad en een sauna. Een aantal vijftigers zaten vrolijk aan de bar met ieder twee meisjes en een hoop champagne. Zij wilden graag op de foto want ze hadden niets te verbergen.

Het atelier op de markt in Delft

Omdat Marco en Marja wisten dat ik naar een werk ruimte op zoek was nodigden zij mij uit om met hen een etage op de markt in Delft te huren. Deze bestond uit een grote kamer die vol werd gezet met teken tafels, een kleine kamer die mijn werkruimte en een tussenkamer waar de altijd werkende koffiezet machine stond. Als er markt was dan hoorde je de hele dag door een draaiorgel en we werden ook vaak getraakteerd op een carillon concert. Het viel mij op dat architecten af en toe hele grote bergen werk moeten verzetten zodat er tot diep in de nacht en op zondag met een heel team gewerkt werd. Nu stond ik zijn maquettes te fotograferen en maakten we plannen om een bouwplaat te maken van de Rabobank in Almelo.

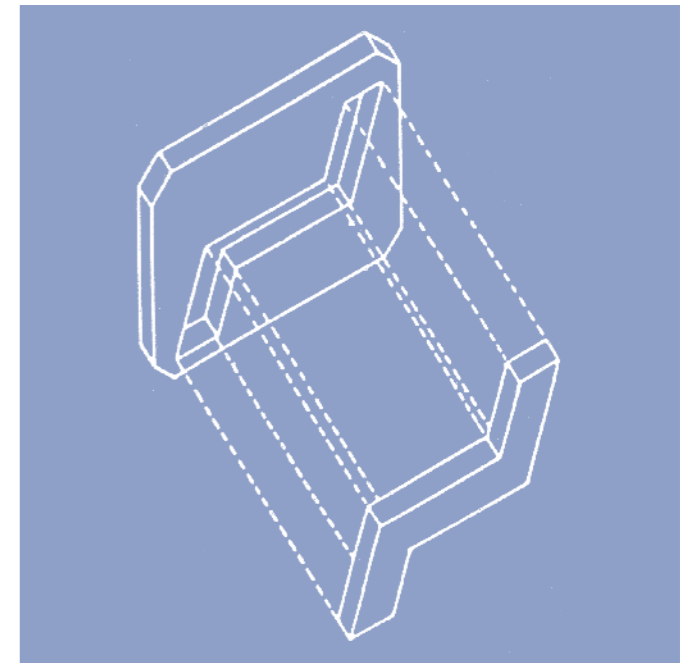
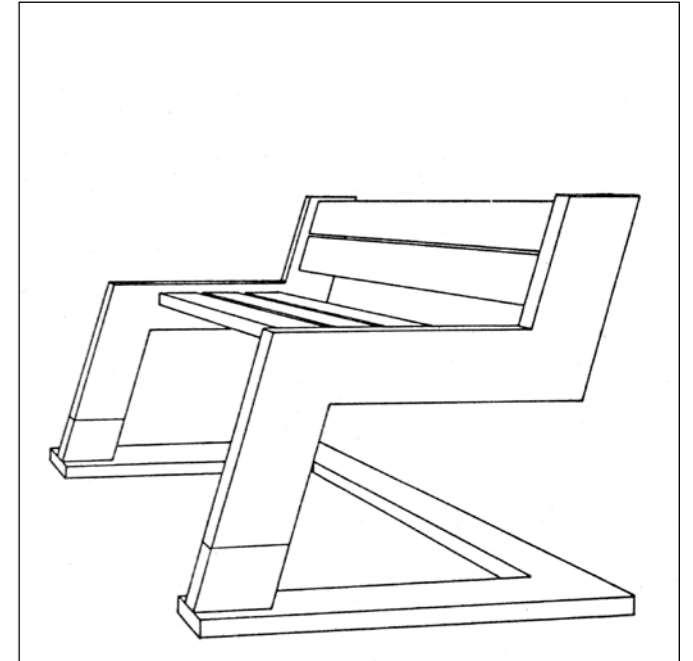
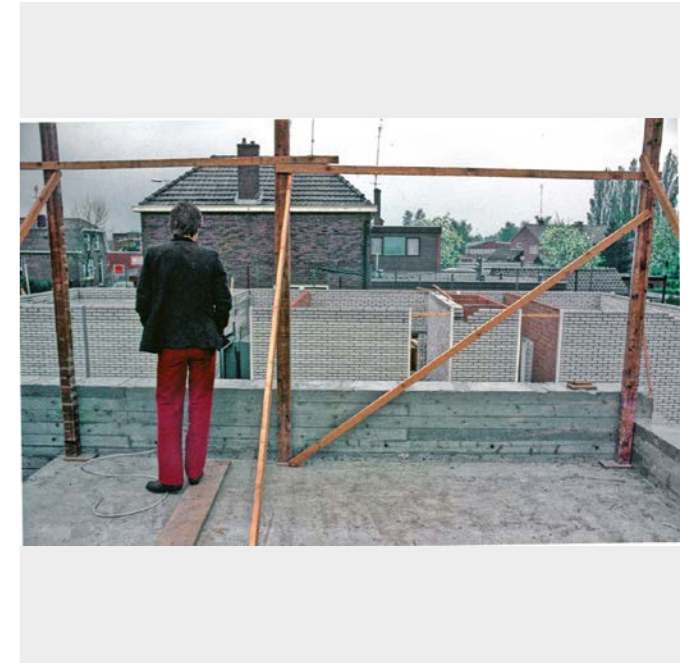
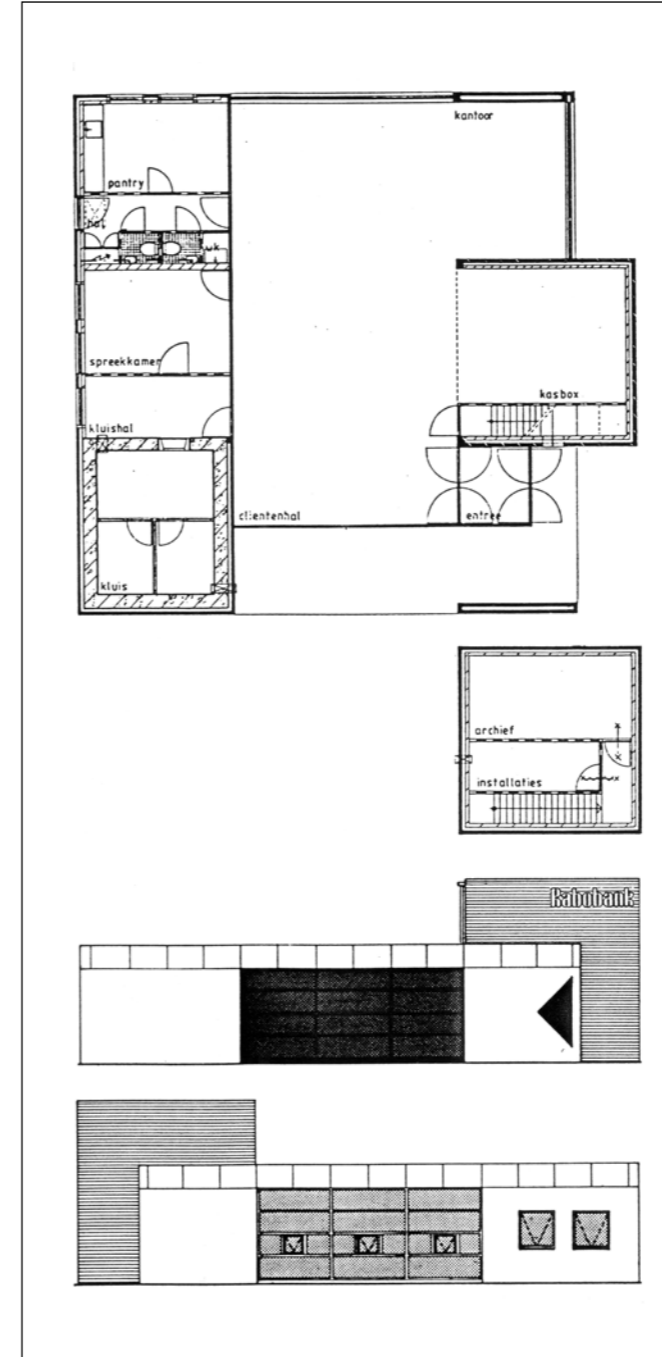
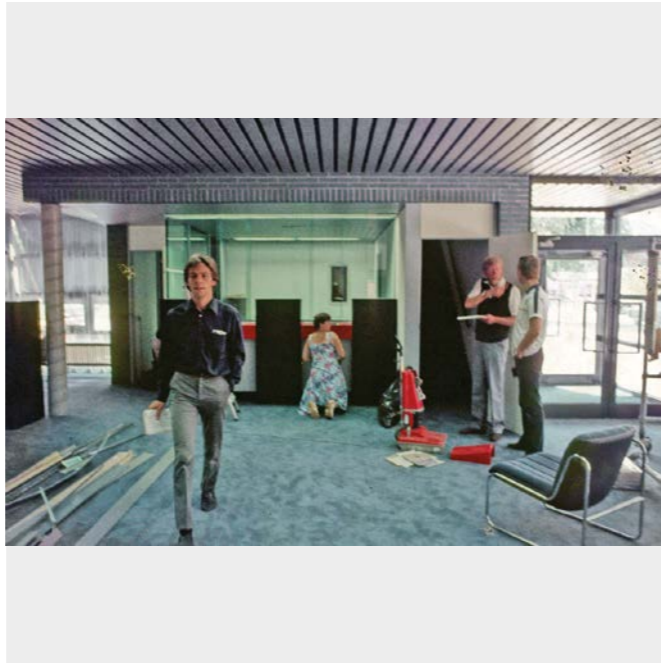
Grafisch ontwerpen voor Marco

Marco heeft me tot 1992 diverse keren drukwerk laten ontwerpen. Hij heeft toen ook om een logo voor SAS-architecten gevraagd. Ik was verwonderd toen ik vele jaren later op internet zag dat dit logo nog steeds in gebruik was. Marco had een voorkeur voor vierkant als het om drukwerk ging en bij het doorzoeken van zijn archief bleek dat hij altijd vierkante folders was blijven gebruiken. Marco zelf was alles behalve "square" maar zeer modern en met een uitgesproken progressieve smaak.

Jelle Hellinga

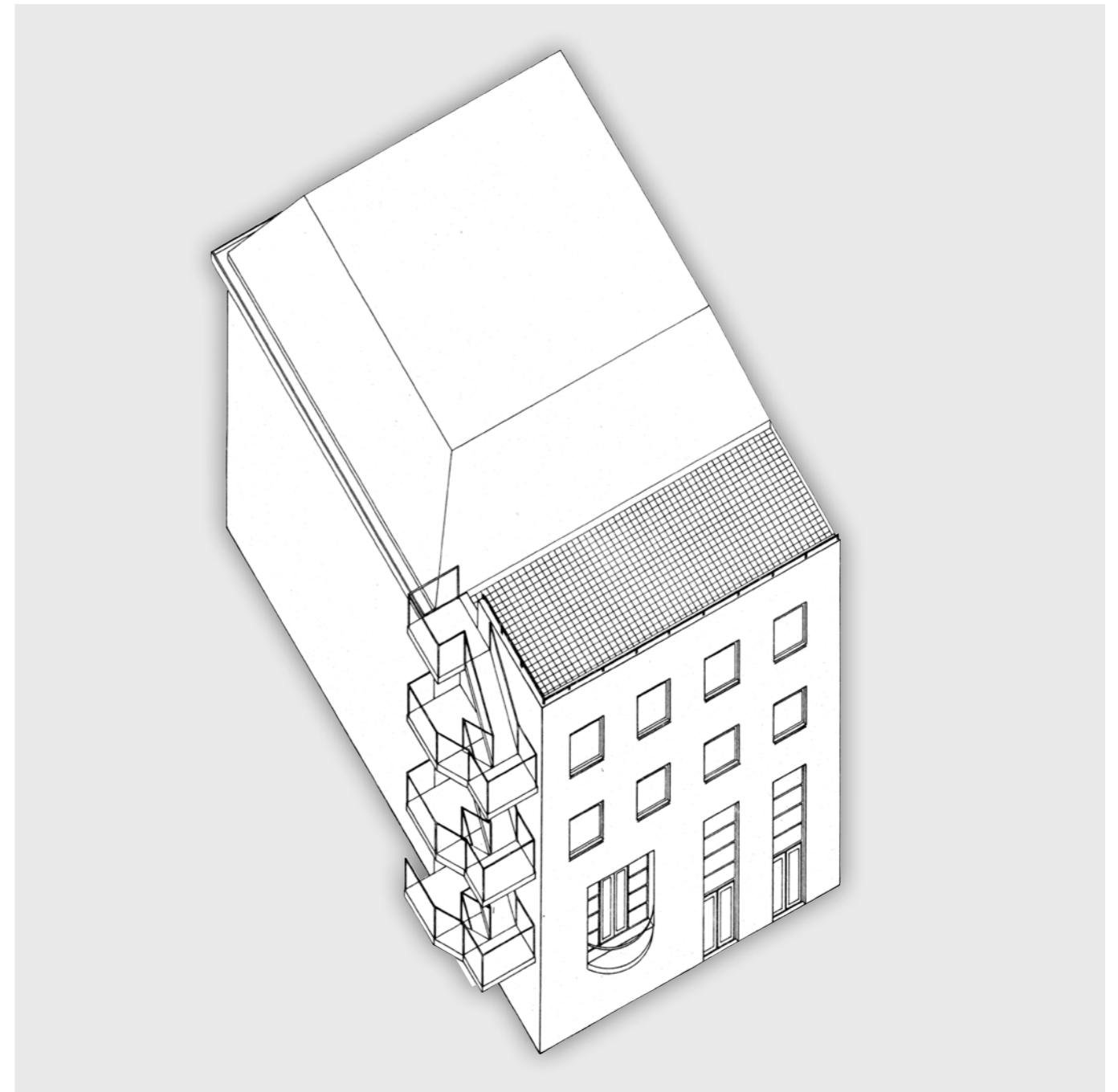
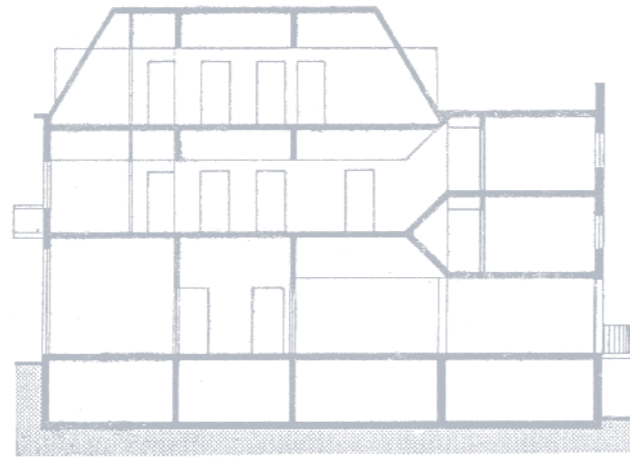
Rabobank Almelo

naam Rabobank Almelo
werkverband BHS-architecten
project 300 m² bankgebouw
locatie Almelo, Markgraven
opdrachtgever Rabobank Almelo
status Gerealiseerd
jaar 1982

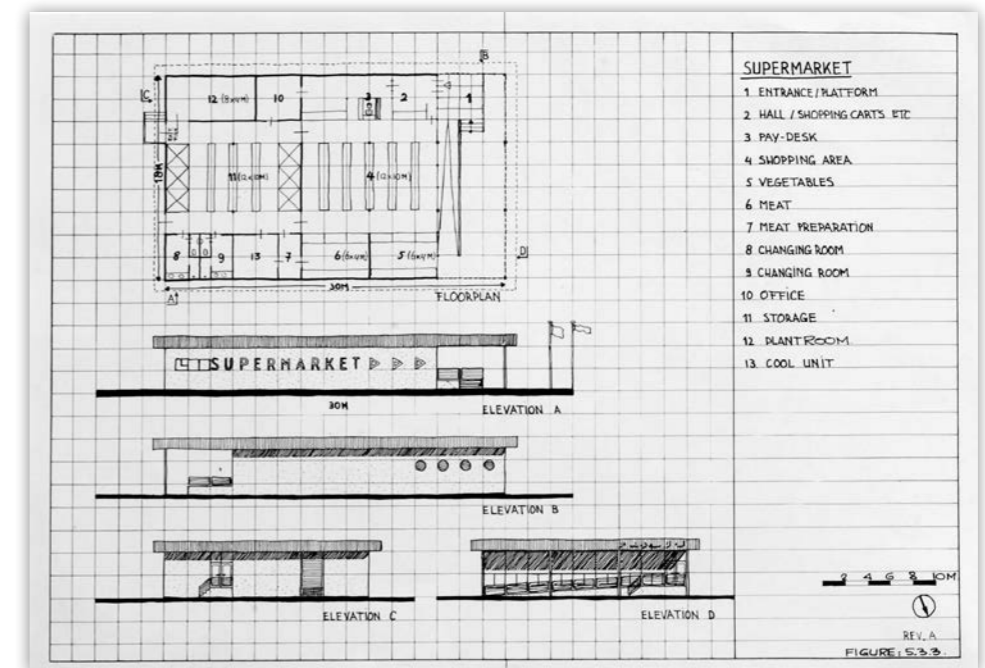
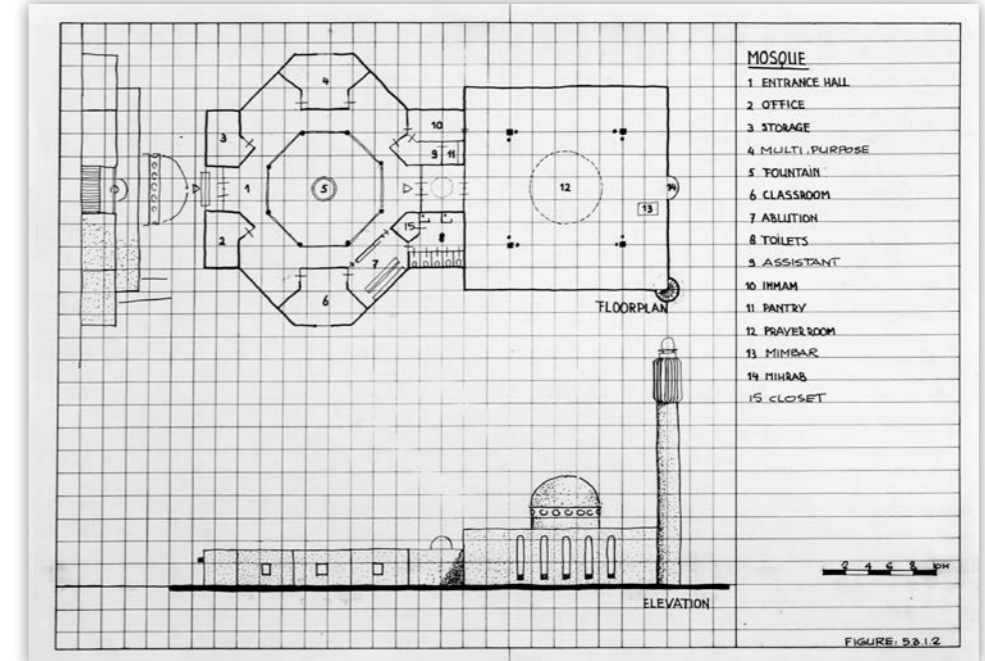
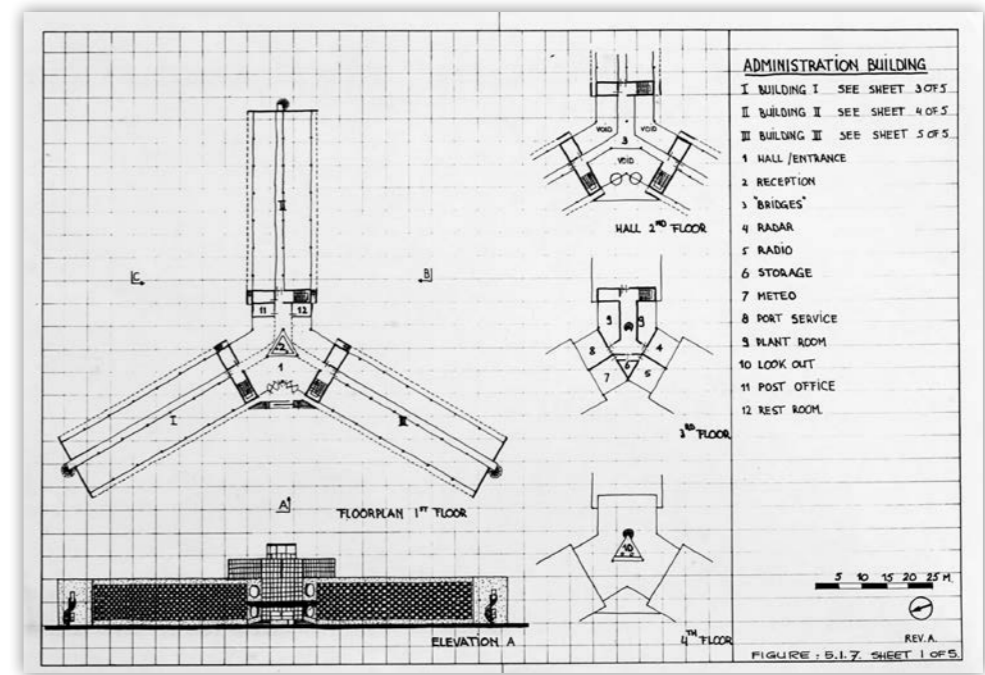
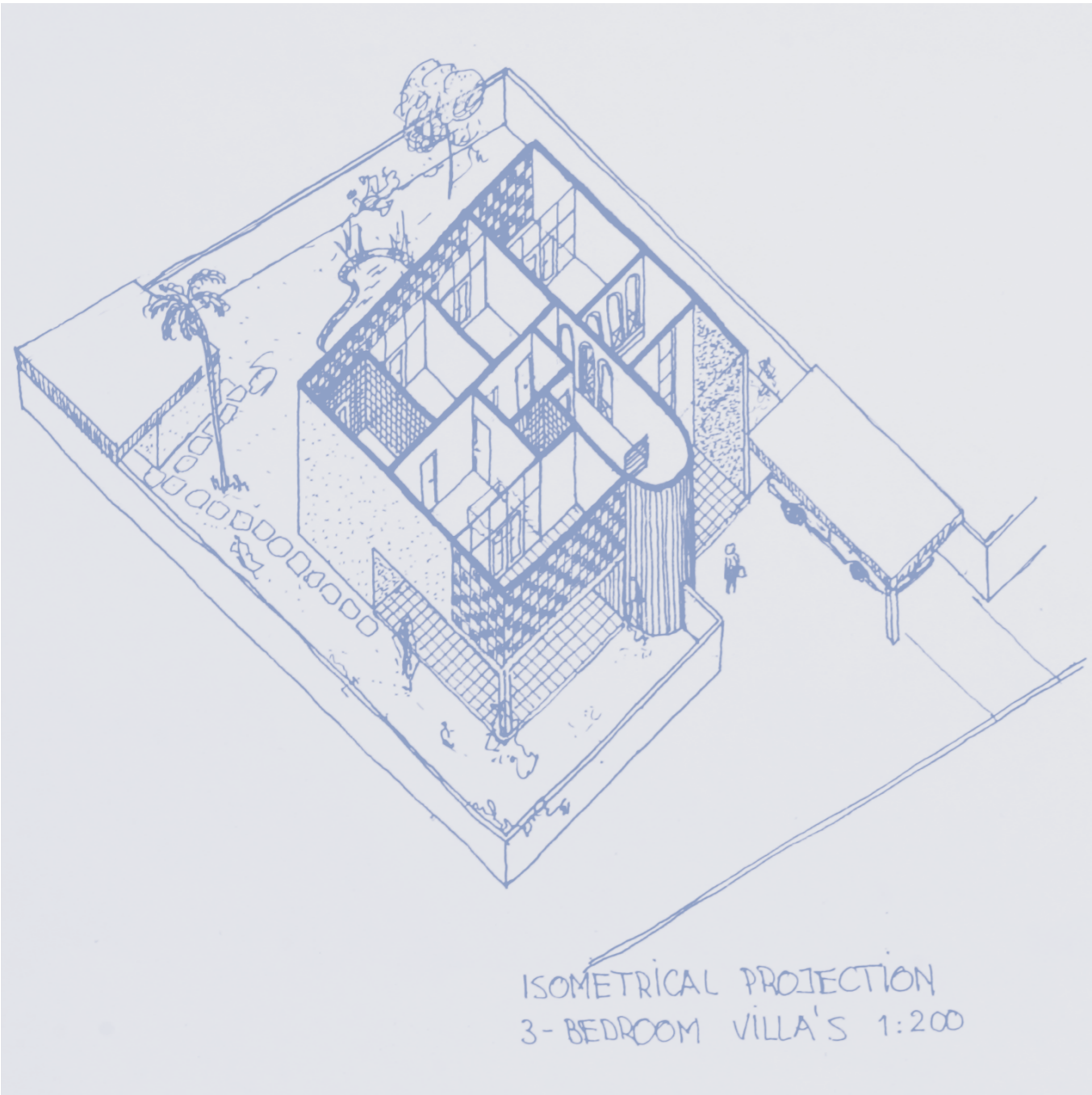
Gezinsvervangend tehuis Rustenborgh

naam Gezinsvervangend tehuis Rustenborgh
werkverband BHS-architecten
project 16 units voor gehandicapten
locatie Den Haag, Statenkwartier
opdrachtgever Sociaal Pedagogisch Centrum
's-Gravenhage
status Gerealiseerd
jaar 1983

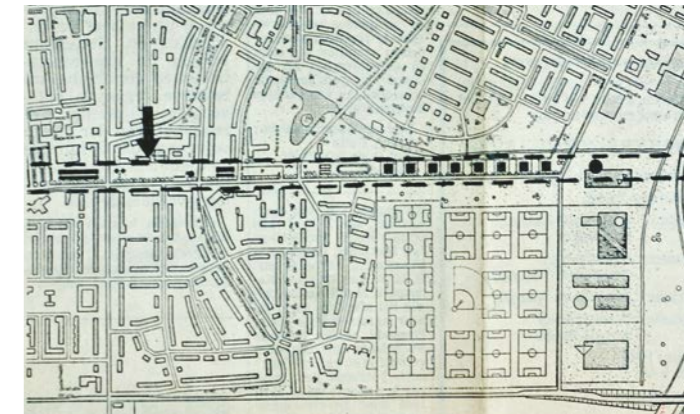
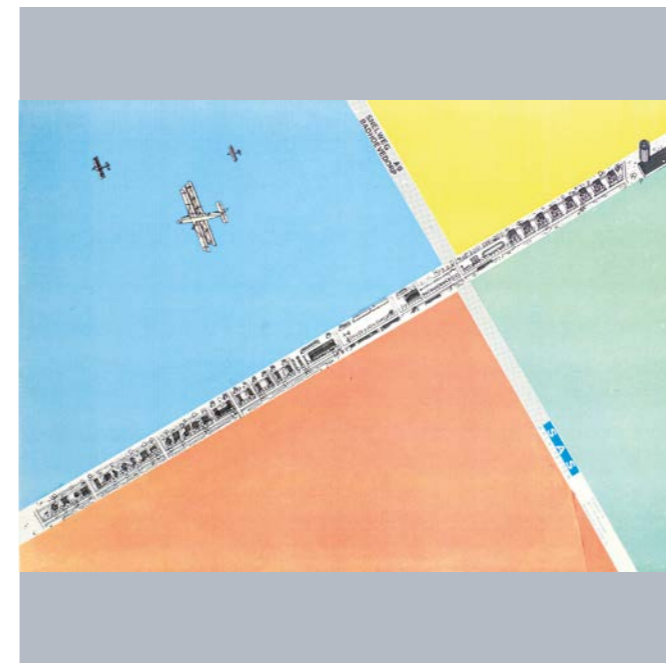
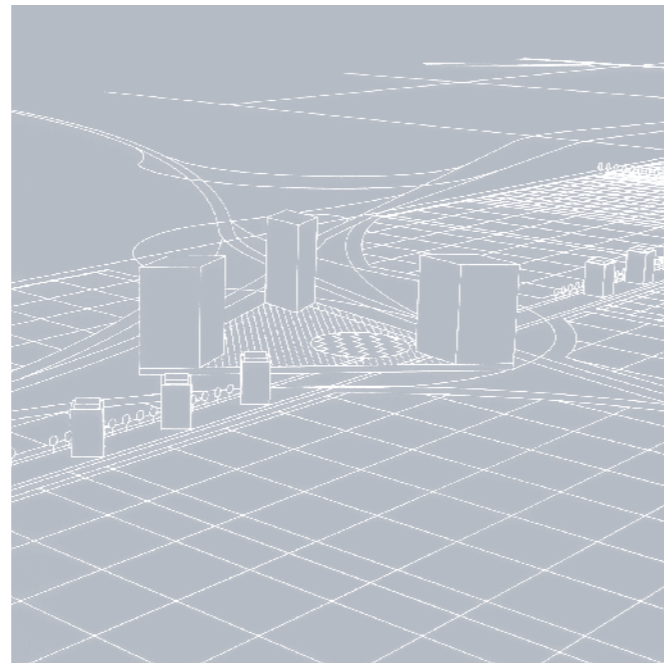
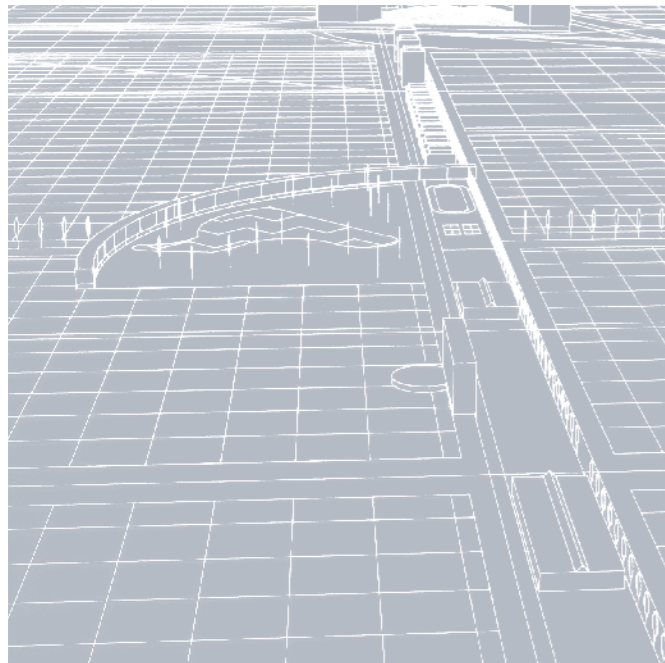
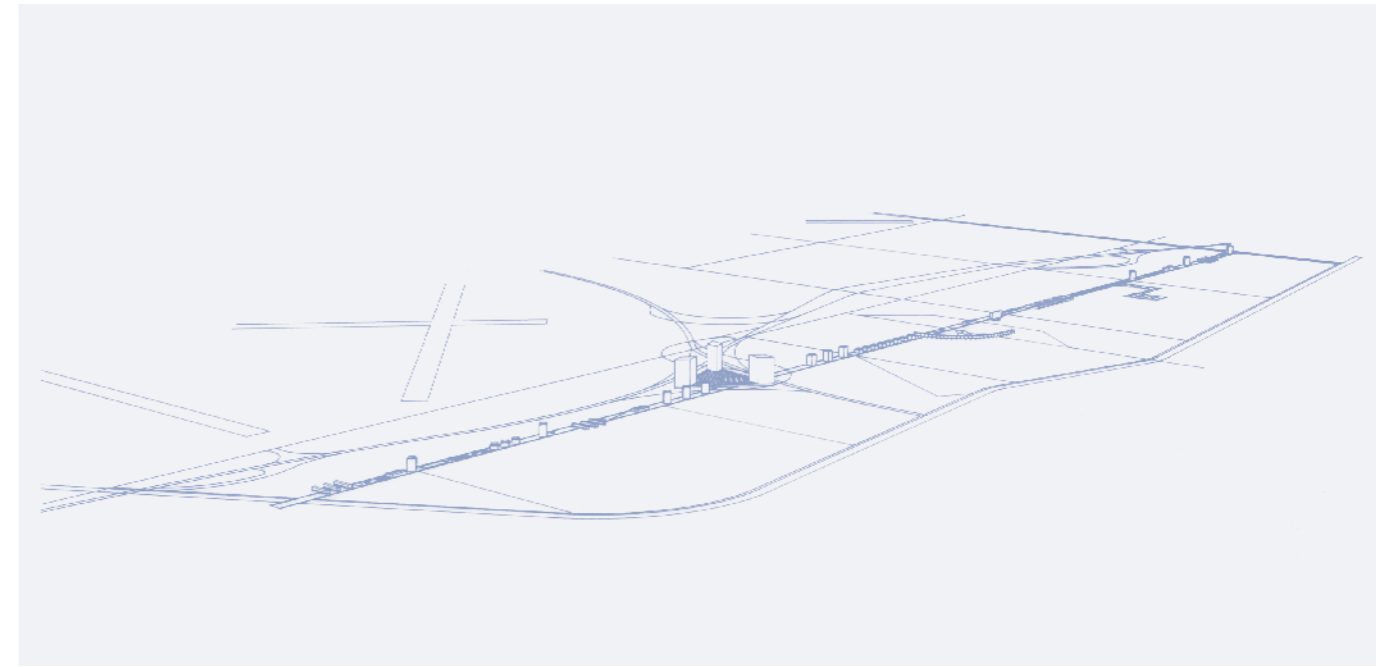
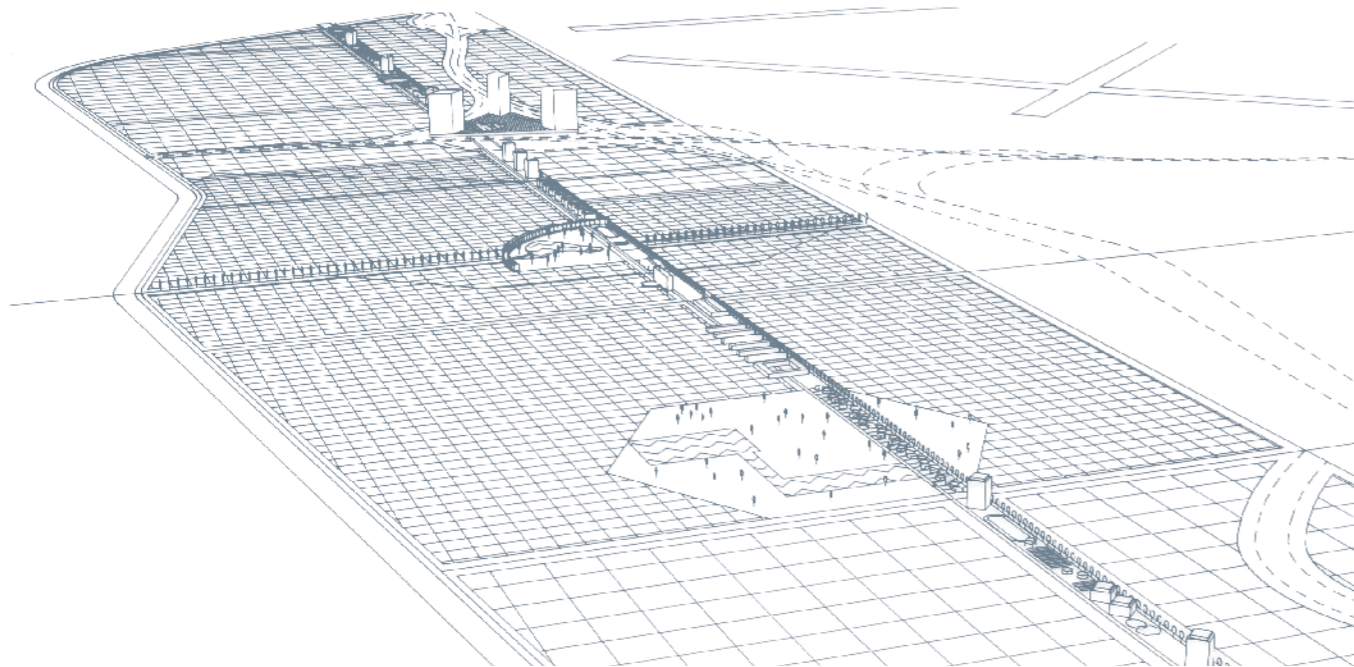
Offshorebase

naam Offshorebase
werkverband Ingenieursbureau De Weger
locatie Sebratha
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1985

Rijksweg A9 Badhoevedorp

naam Rijksweg A9 Badhoevedorp
werkverband Haring-Schiffauer
project Lineaire structuur met woningen, winkels, kantoren
locatie Badhoevedorp
opdrachtgever Eigen initiatief
status Ideevorming
jaar 1985

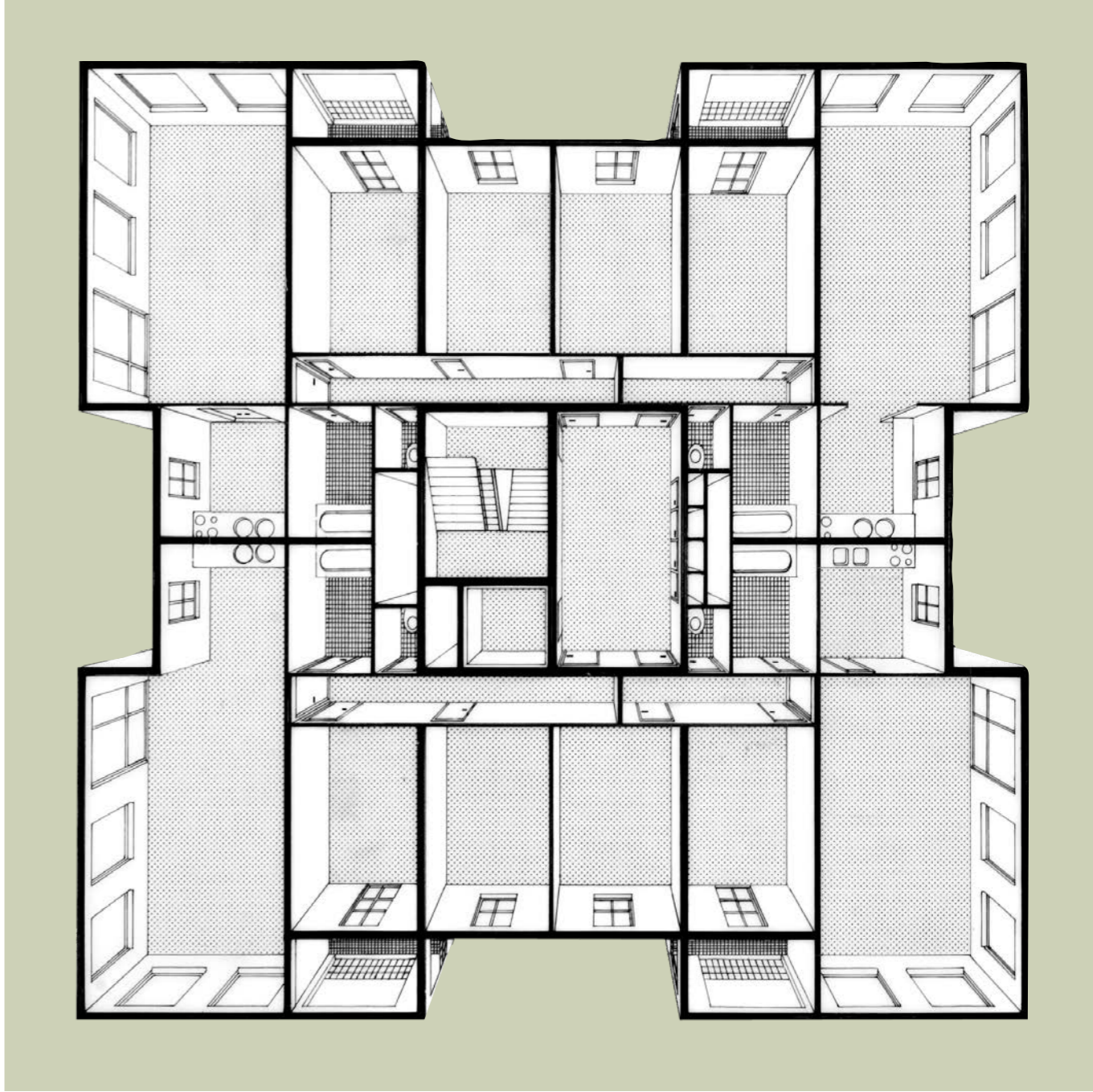
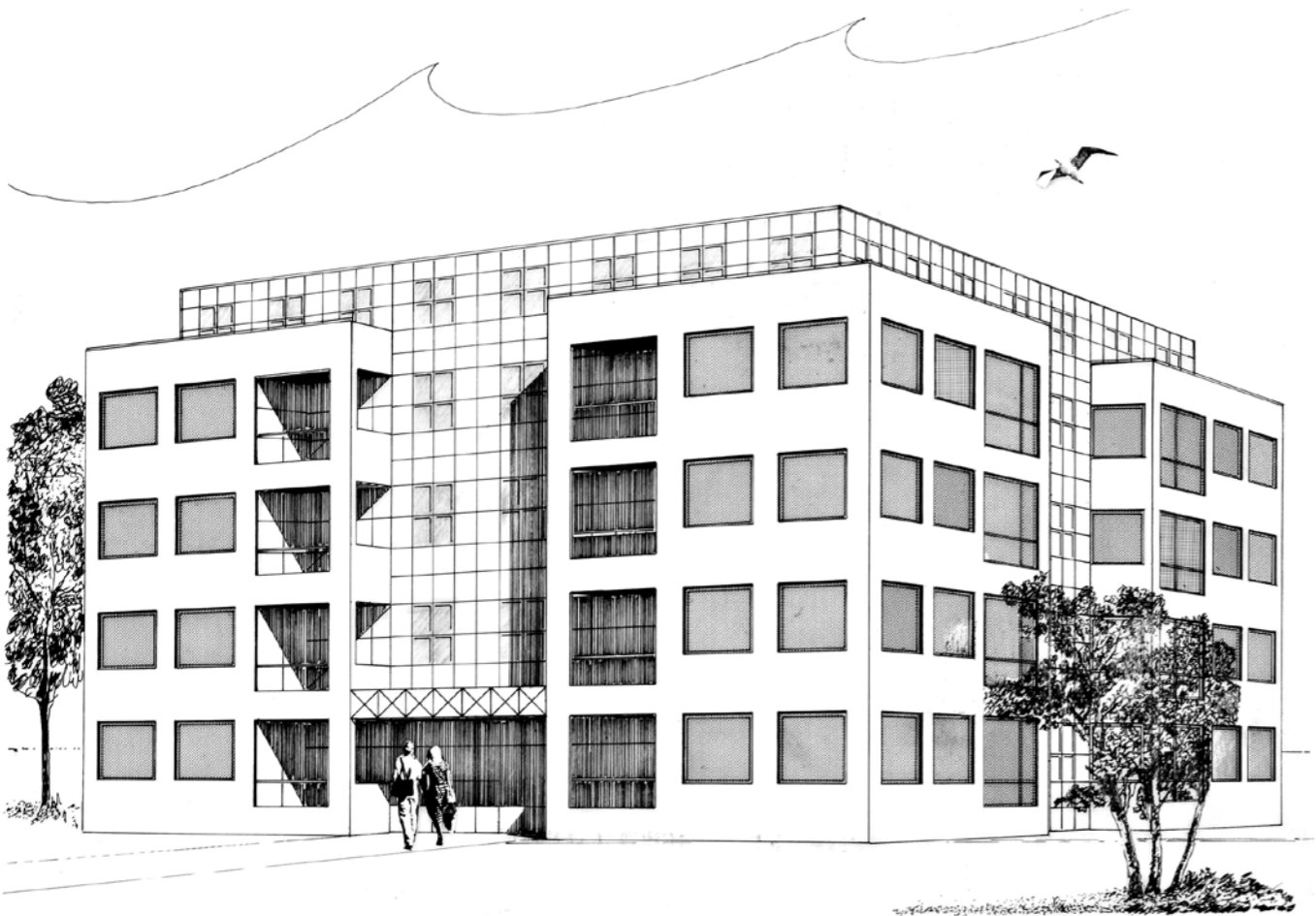
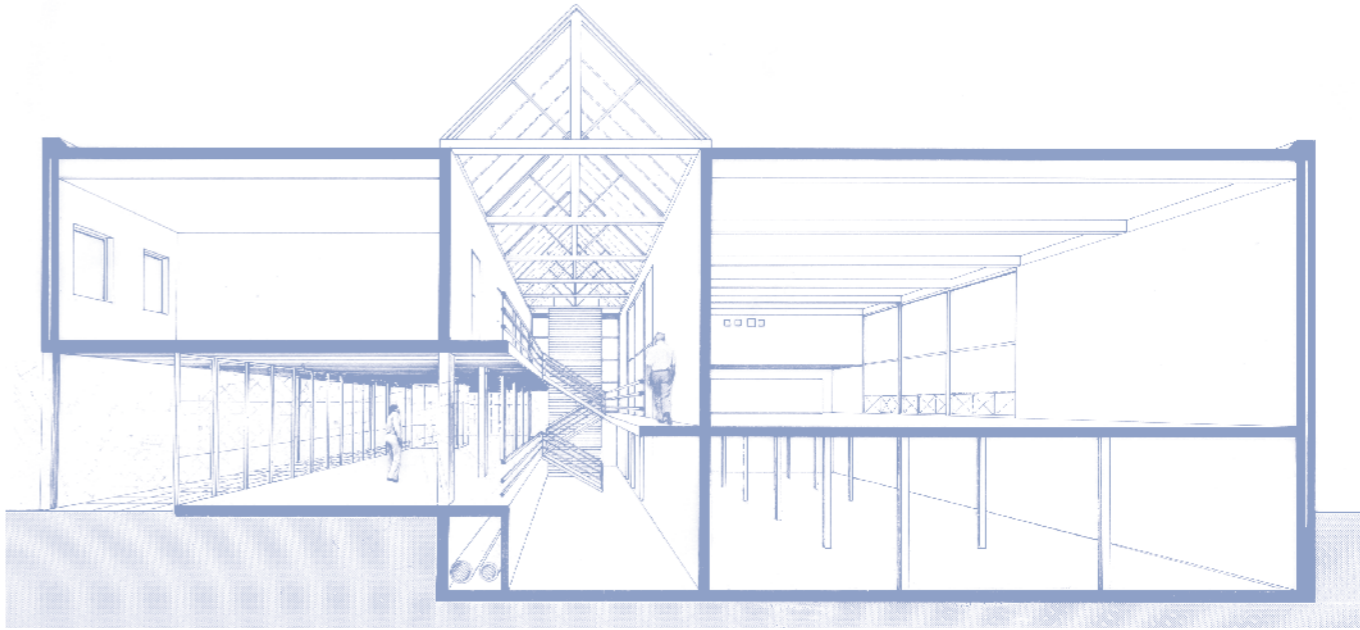
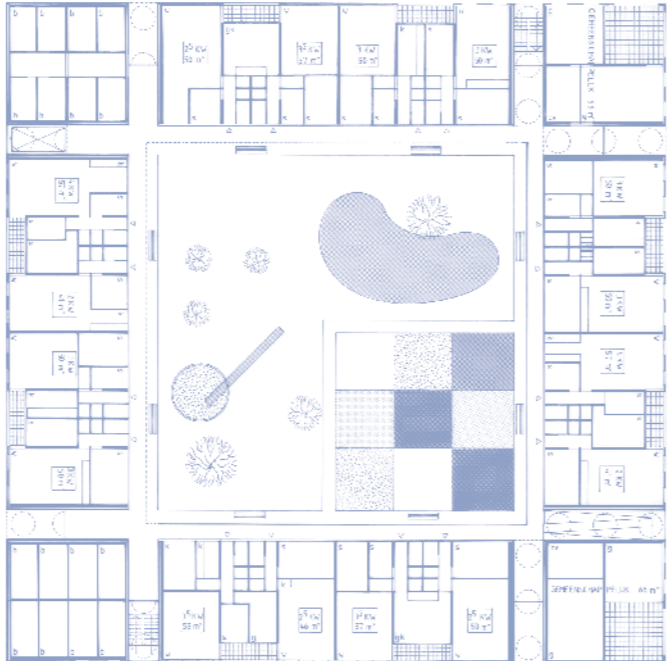

De invulling van het A 9-tracé door Badhoevedorp, zoals ir. Marja Haring die voor ogen staat. Bij het pellijn toont het tracé van de huidige A 9.

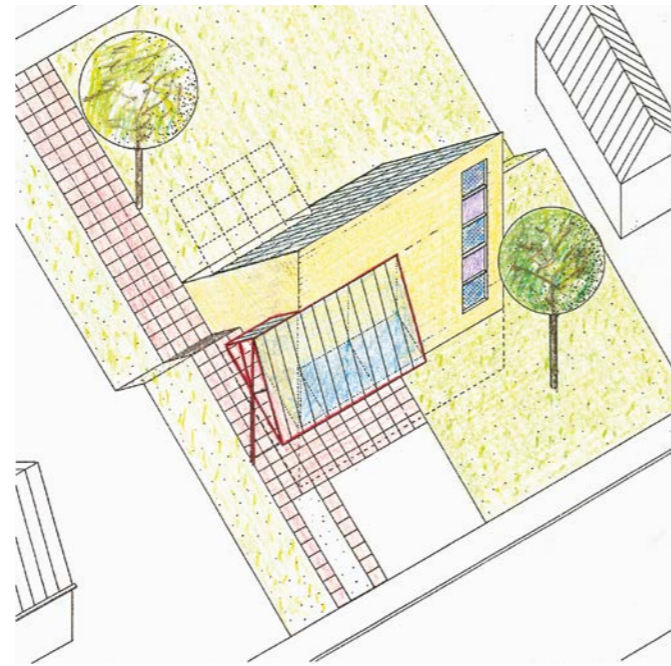
een ding dat met je is, maar zonder je gaat." Het plan van het Delftse architectenbureau kan alleen uitgevoerd worden als de minister kiest voor de Badhoevedorp-variant. Het is de vraag of dit wel zal gebeuren. Het is immers de duurste van de zeven oplossingen die Rijkswaterstaat heeft voorgesteld: er is 240 miljoen gulden mee gemoed (bij opbrengst op 15 miljoen geschat, maar dat is nog aan de lage kant, zegt Marja Haring nu. Zij gaat er vanuit, dat een grondopbrengst van twintig tot dertig miljoen gulden reëel is. Een derde van de extra-kosten van de Badhoevedorp-variant worden op die manier terugverdiend. Het Delftse architectenbureau heeft berekend, dat door ring van het plan Haring/Schiffauer twee assen krijgen: de nieuw bebouwde zone ter plaatse van de huidige A 9 en de groene zone, die daar loodrecht opstaat, en die ooit bedoeld was als tracé voor rijksweg 4. De zones kruisen de Groene Zoon een park met het Vierbuizermeertje in het centrum van Badhoevedorp. De bebouwing van het A9-tracé die de architecten vo

Diverse plannen Badhoevedorp

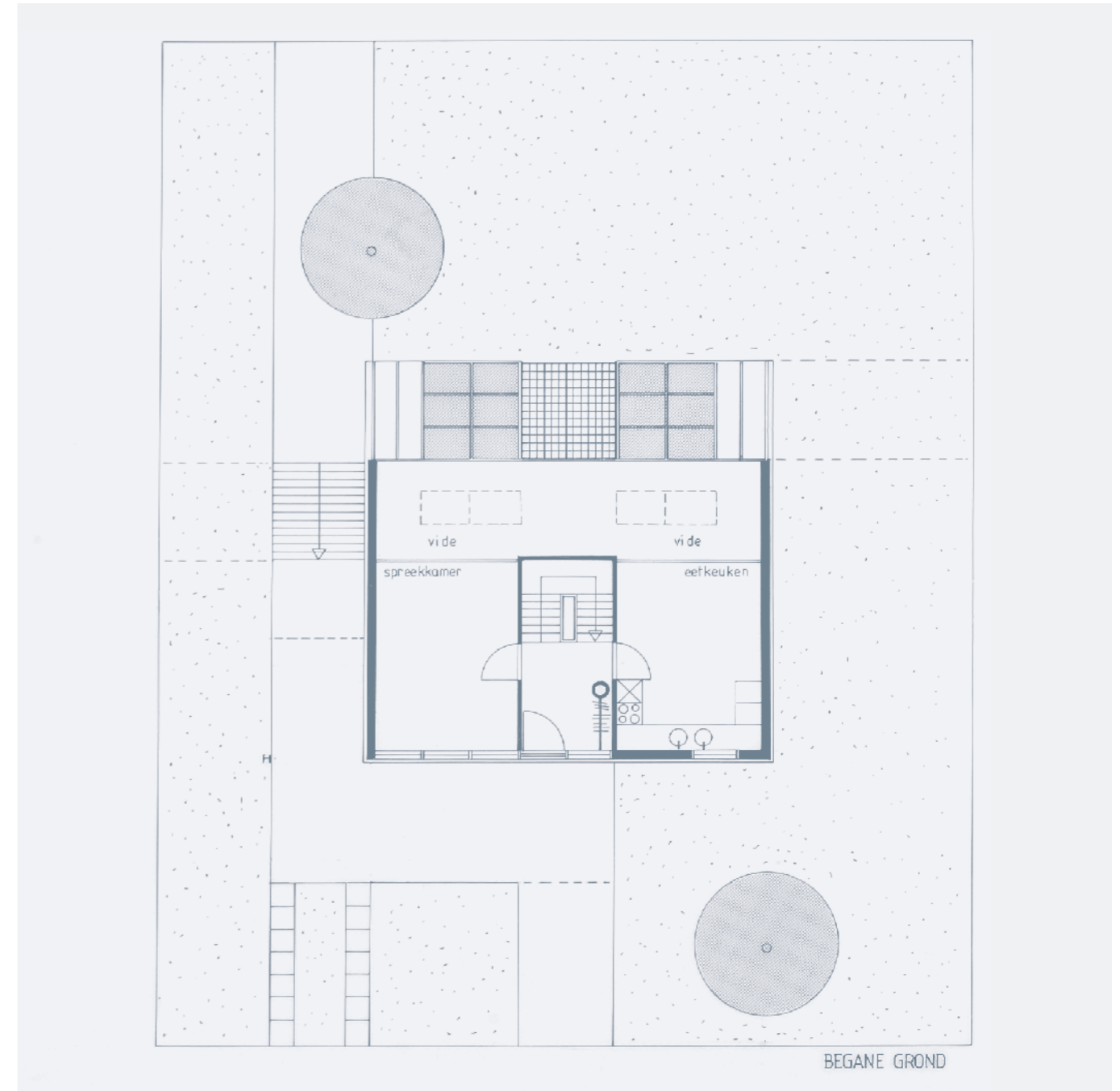
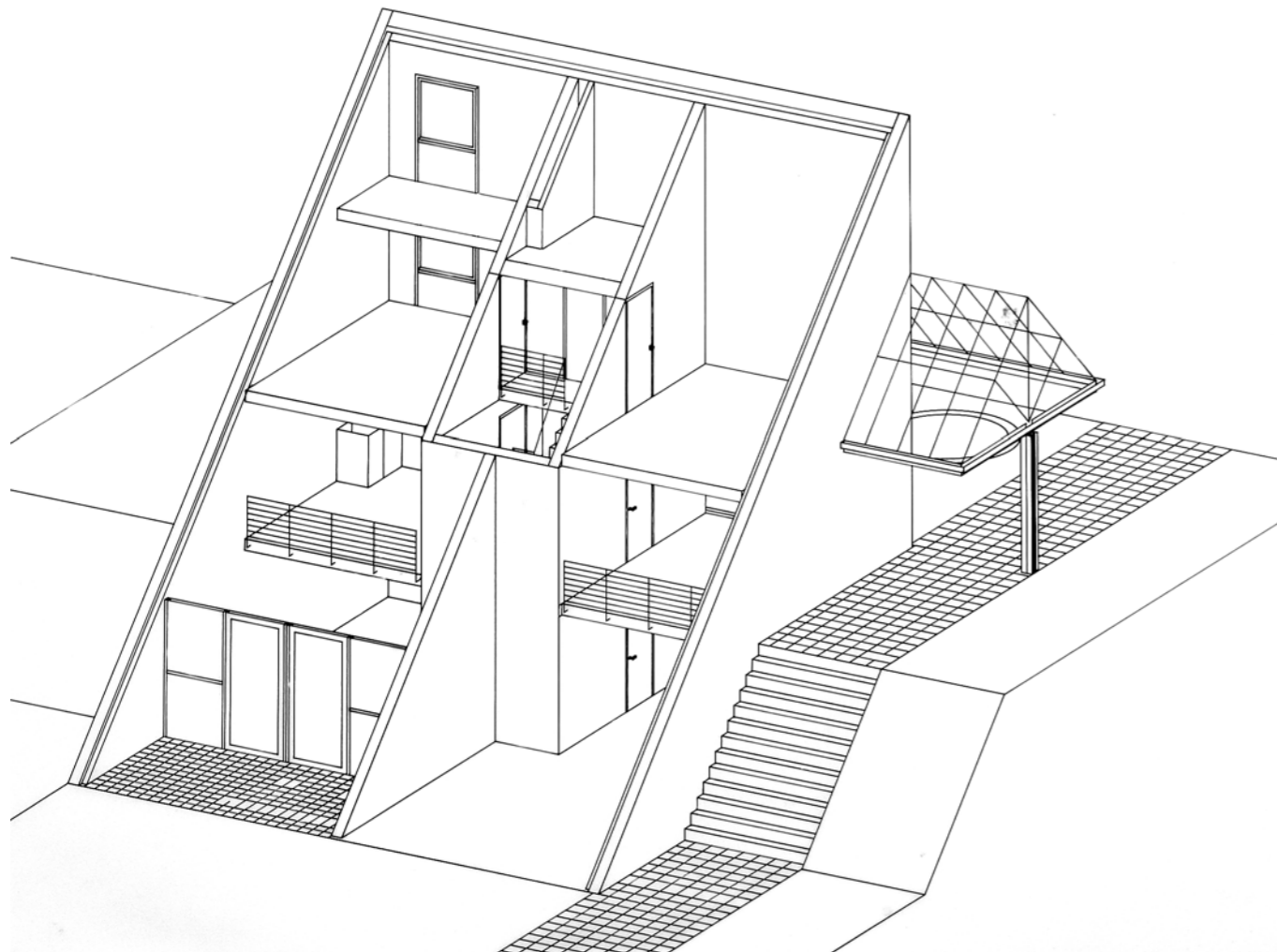
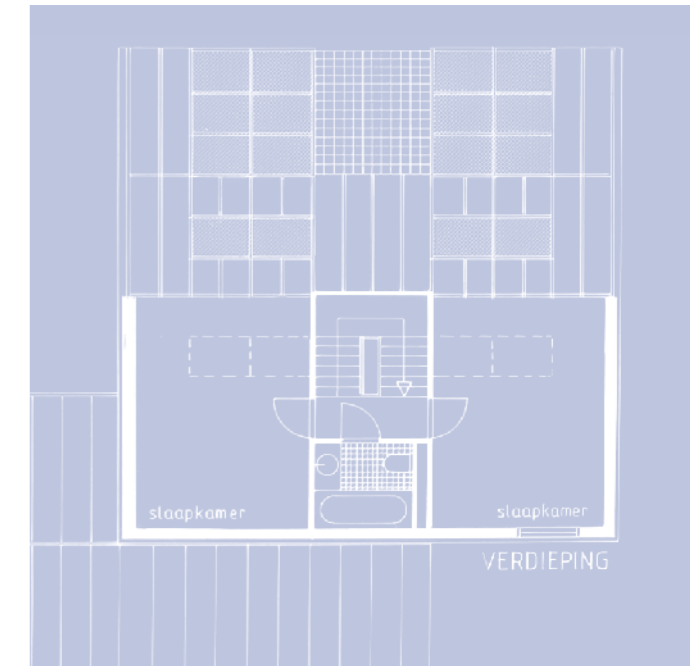
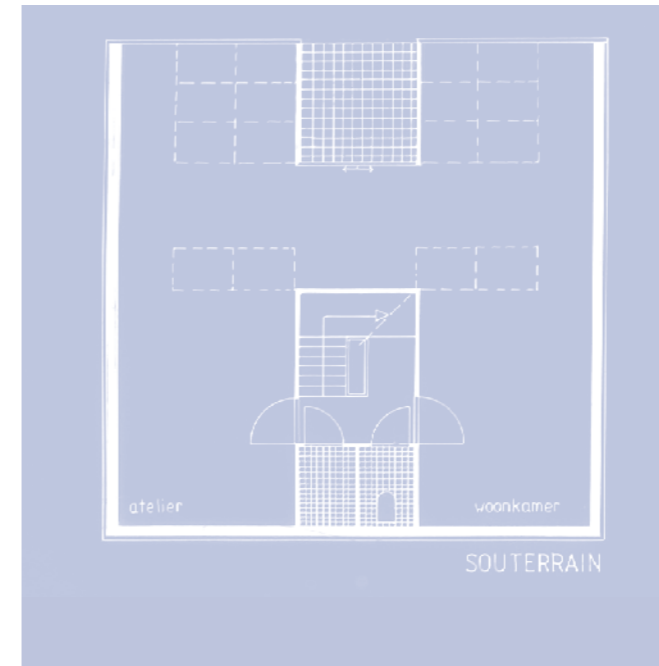
naam Diverse plannen
werkverband Haring-Schiffauer
locatie Badhoevedorp
opdrachtgever Eigen initiatief
status Ideevorming
jaar 1984-1986

Dijkwoning

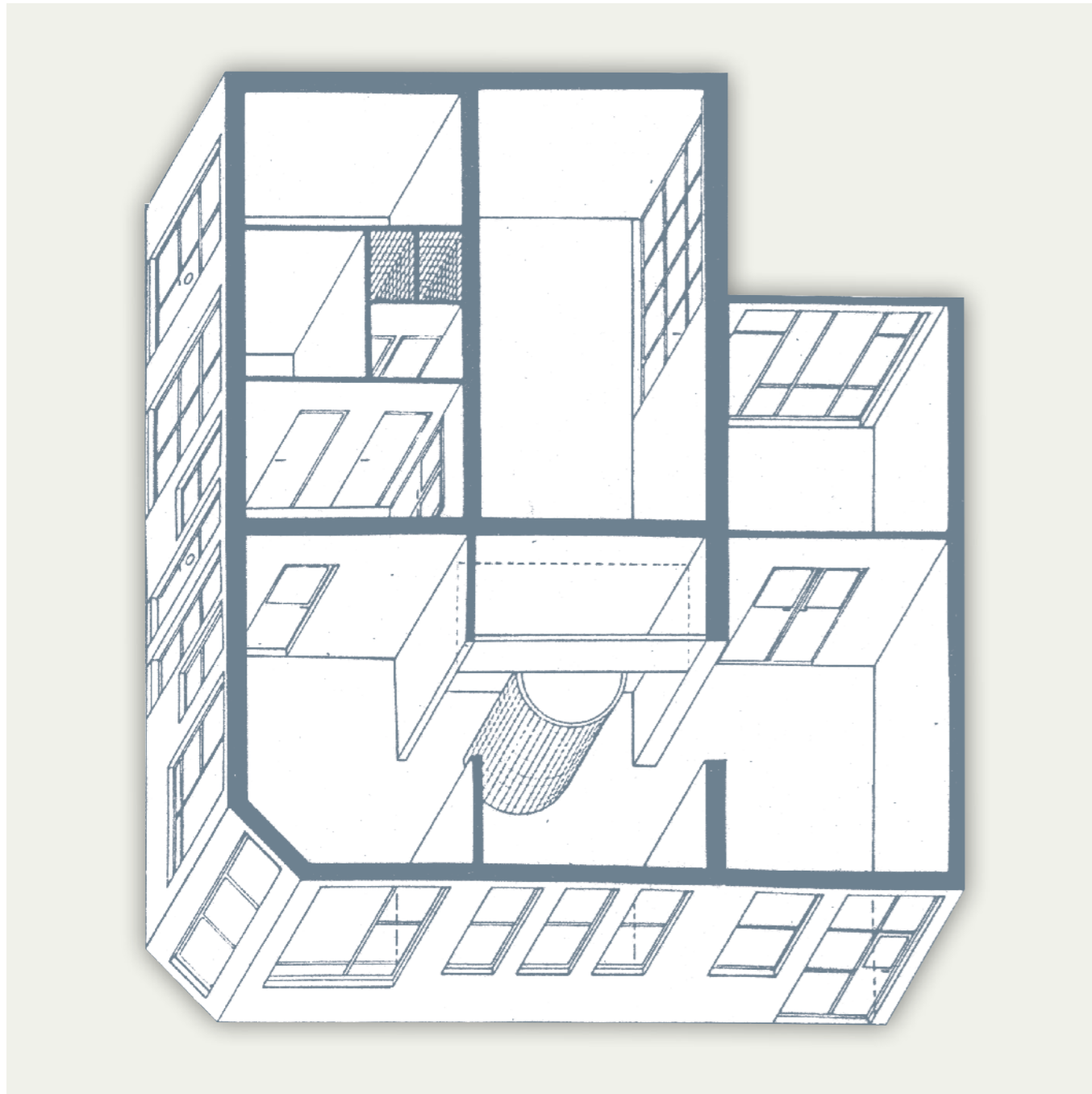
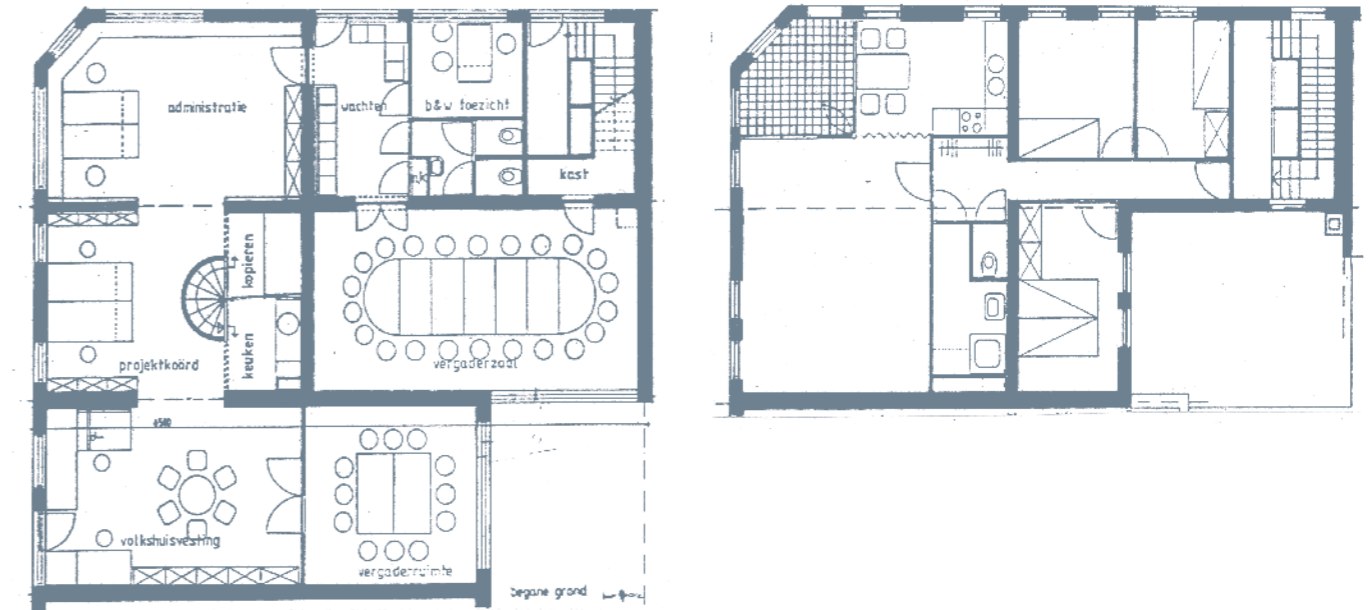

- naam** Dijkwoning
- werkverband** Haring-Schiffauer
- project** Eigen woning
- locatie** Halfweg
- opdrachtgever** Eigen initiatief
- status** Ideevorming

Renovatie 3 woningen met projectbureau

naam Renovatie 3 woningen met projectbureau
werkverband Marco Schiffauer
locatie Rotterdam, Hillesluis
status Gerealiseerd
jaar 1985-1986

Aleidastraat Schiedam

naam Aleidastraat Schiedam
werkverband Marco Schiffauer
project Renovatie van 38 woningen met 7 winkels
locatie Schiedam
opdrachtgever R.C. Schaasberg vastgoed bv Delft
status Gerealiseerd
jaar 1986

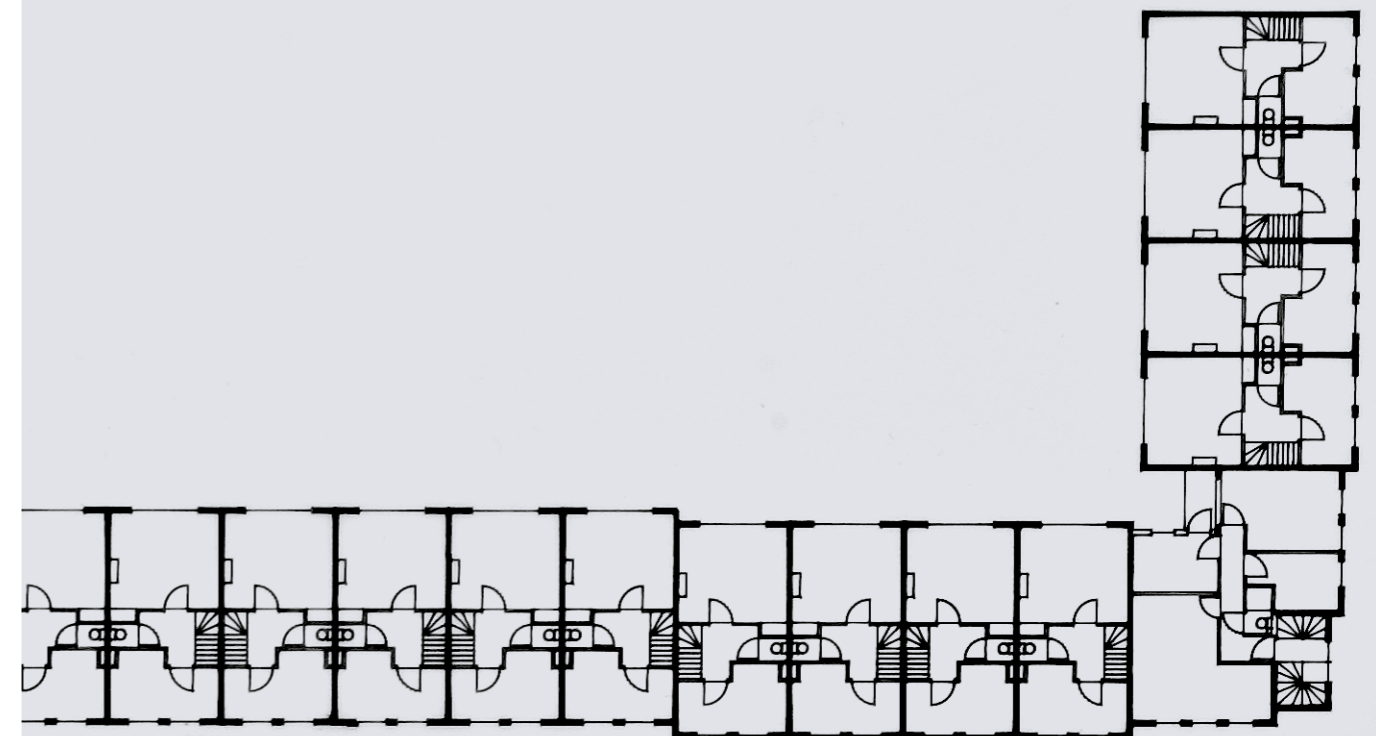
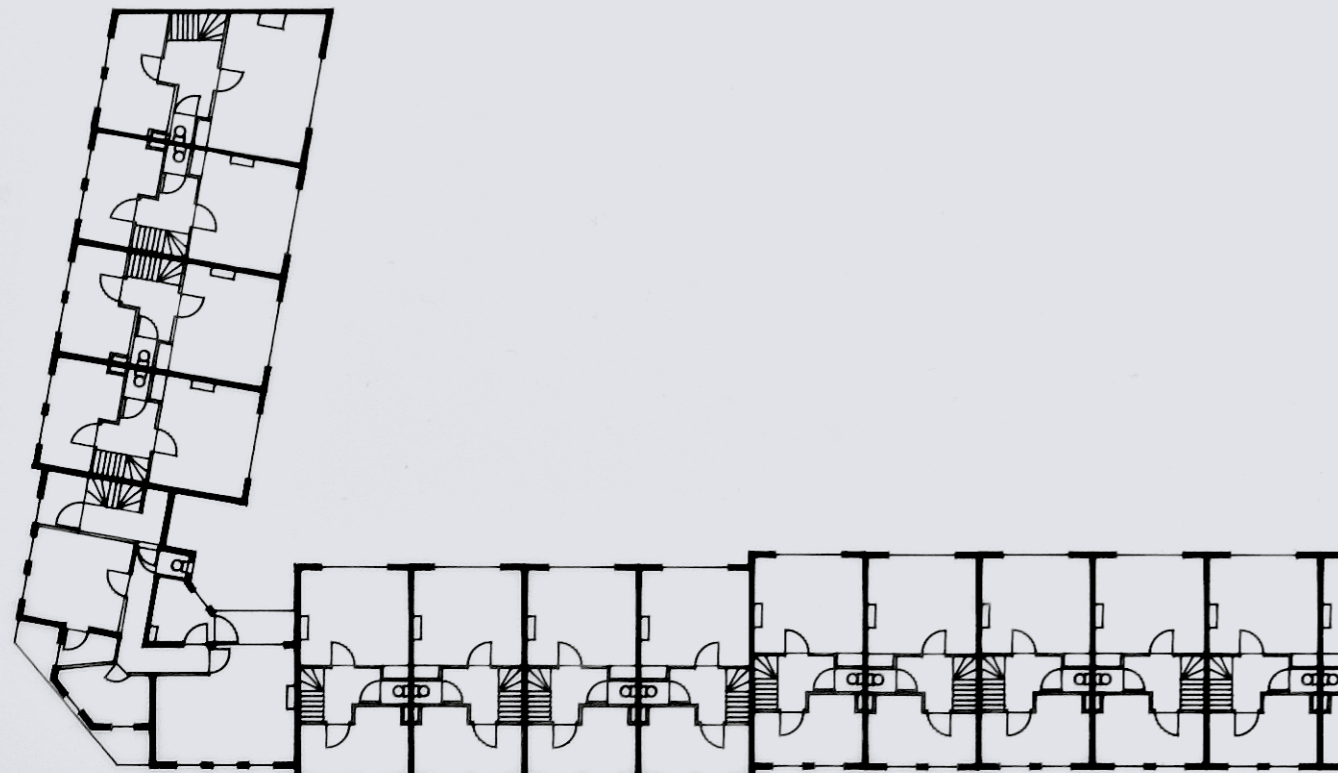
GEVEL ALEIDAstraat

GEVEL WEST FRANKELANDSTRAAT

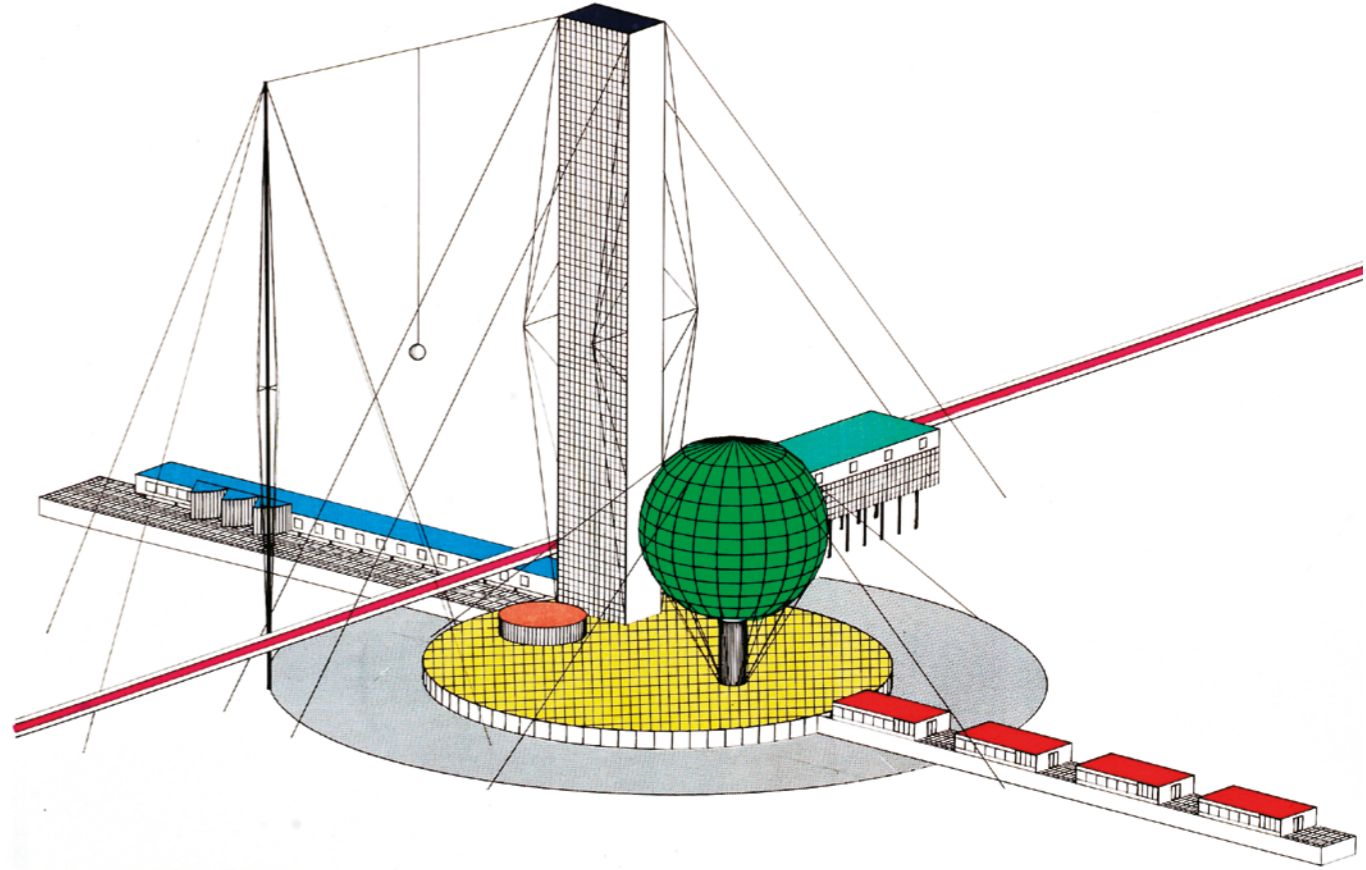
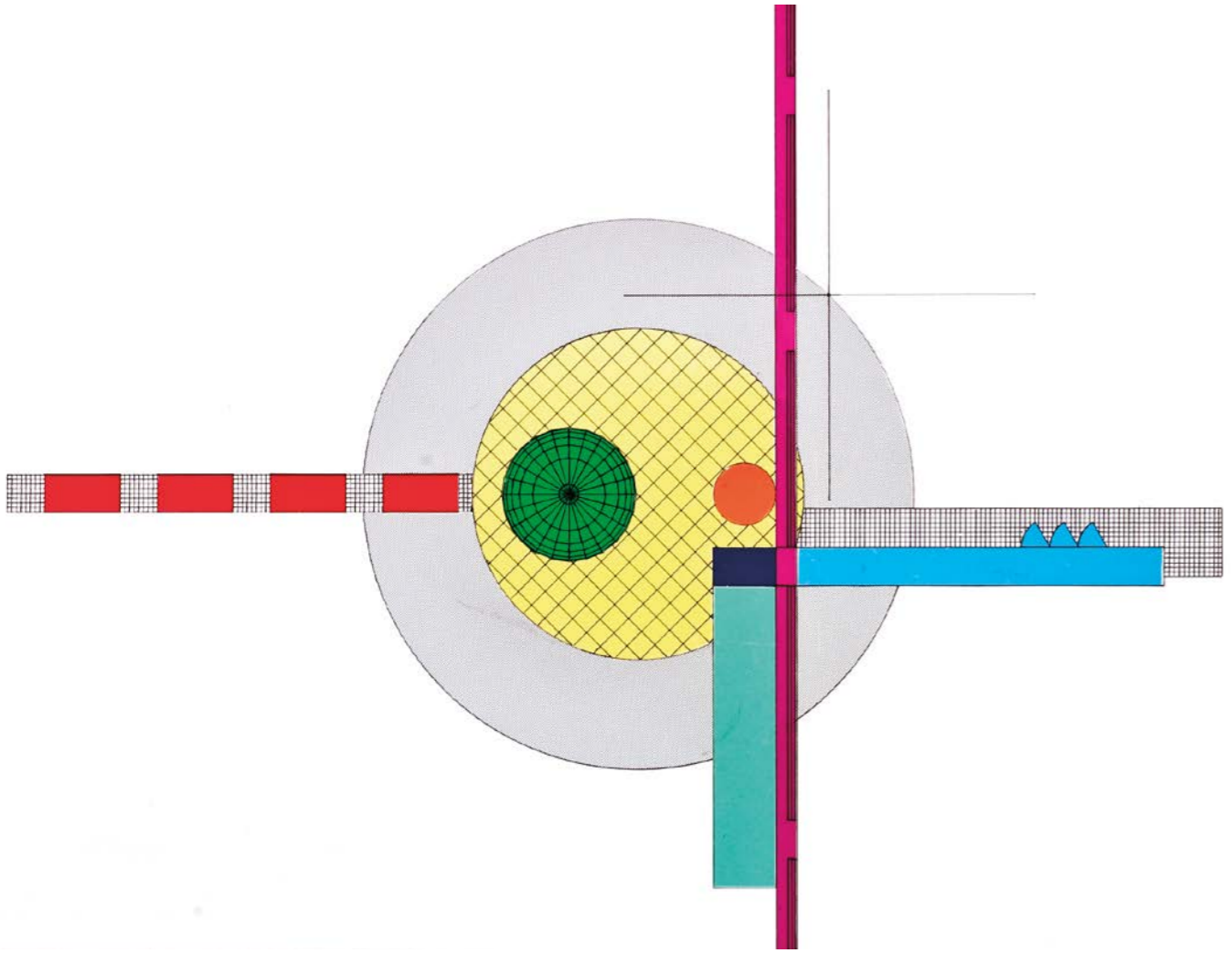
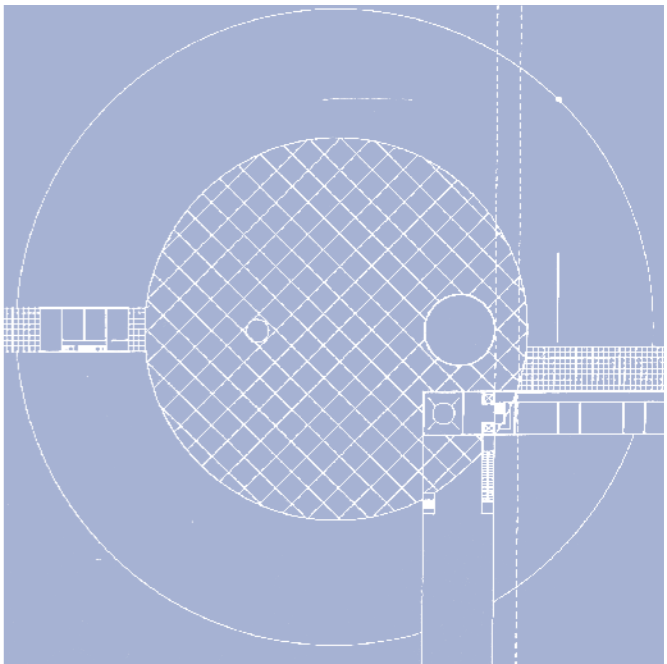
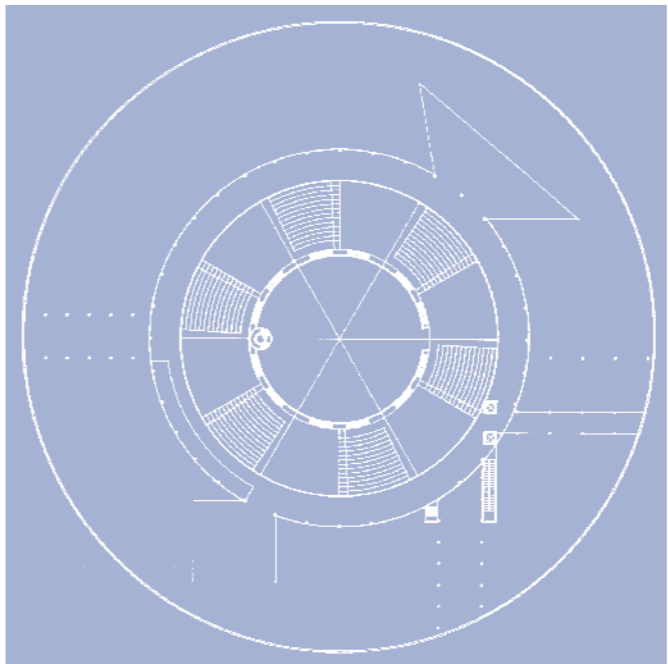
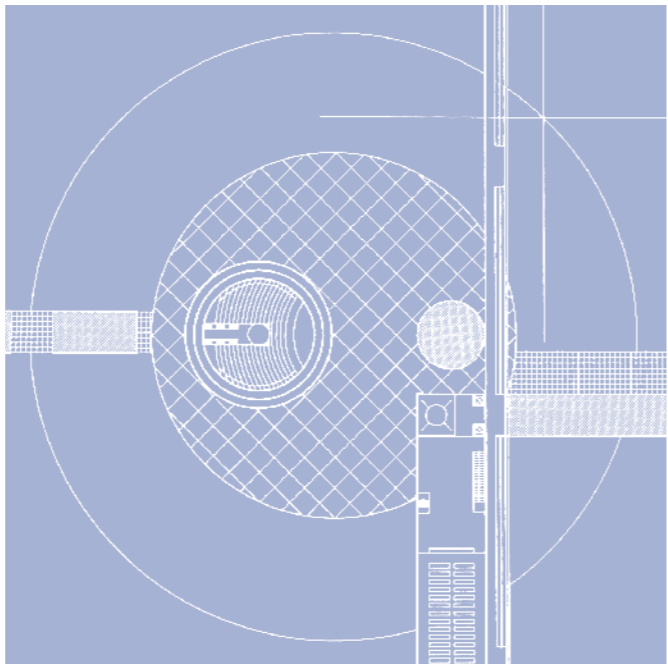

GEVEL VAN BEVERENSTRAAT

Cosmo Science Center

naam Cosmo Science Center
werkverband Marco Schiffauer
locatie Kaatsheuvel
opdrachtgever Cosmo Science Center
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1988

Woontorens DWL

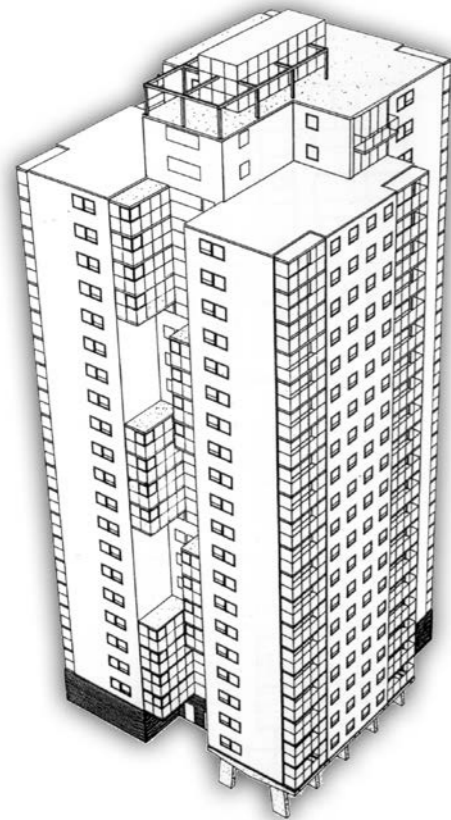
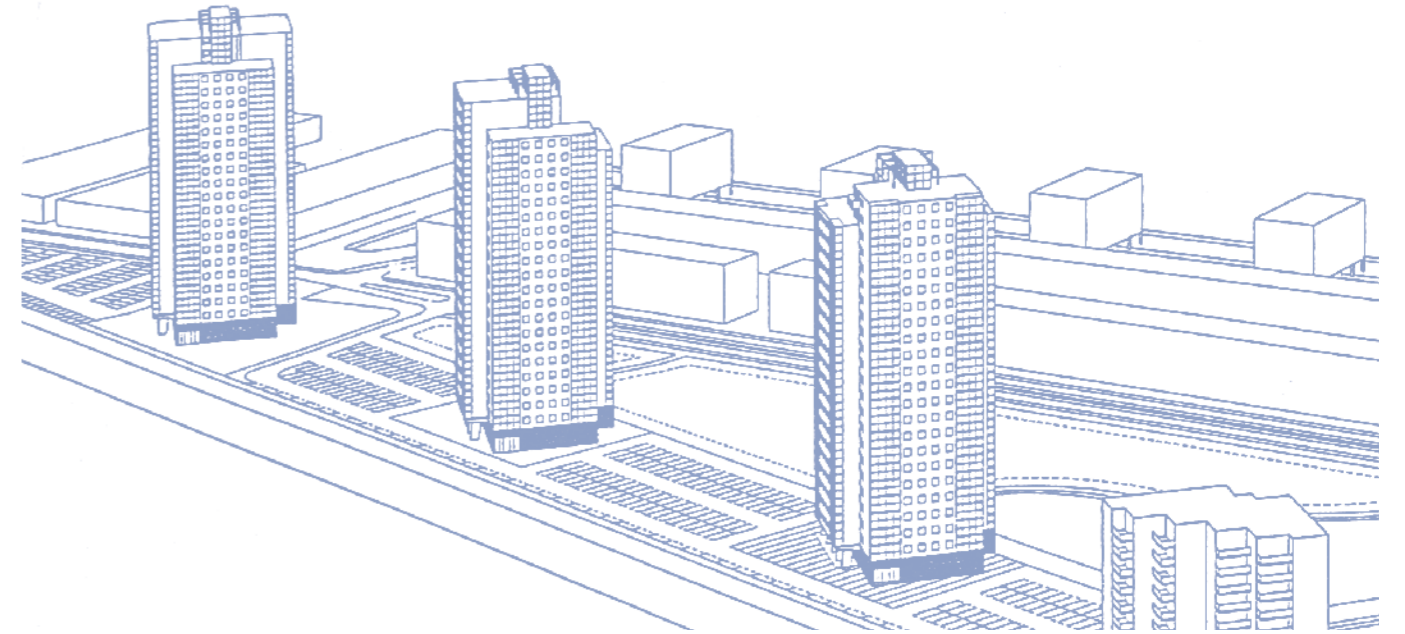
naam Woontorens DWL
werkverband SAS-Architecten
project 246 premie-huurwoningen
locatie Rotterdam, DWL/de Esch
opdrachtgever Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds Heerlen
status Gerealiseerd
jaar 1988-1989

“de witte torens”

ze staan er al zo lang, als vanzelfsprekend; in mijn beleving de eerste twee torens op het voormalig drinkwater-terrein in Rotterdam; echte stoere Rotterdamse torens: twee bakens tussen twee krommingen van de Maas, twee uitzichten op de Maas, zwart-wit: duidelijk, overtuigend, naturel en geen gezeur met kleur. niet slecht dat er later een derde toren tussen deze beiden kwam: met z'n drieën zijn ze in het silhouet sterker.

niet hetzelfde handschrift, dat is jammer, maar er is goed gekeken naar de twee eersten; wel erg jammer vind ik dat de drie niet alleen zijn gebleven...dat stoere zwart-wit, dat overtuigende, wordt verzwakt door de tijdgebonden kleuren erachter.

toen ik Marco bij Dorp Stad en Land, jaren later, mocht leren kennen, hoorde ik, van anderen, dat de twee buitenste torens zijn ontwerp waren. 'wat een mooie torens!' Marco's reactie was zo ongeveer:

‘fijn dat je het zegt, maar ach, is niks bijzonders.....joh!’ dat ‘joh’ is een echt Marco-woord, met zijn grote lach erbij..... ik hoor het nog. ik denk dat hij altijd wat bagatelliserend dacht over zijn eigen architect-zijn en werk. ook toen we elkaar wat beter leerden kennen spraken we wel vaak over: hoe hou je je staande als architect in een wereld van een bijna negatieve houding ten aanzien van architectonische kwaliteit van opdrachtgever, ontwikkelaar, ja eigenlijk de gehele samenleving. Marco noemde het weleens: ‘het culturele barbarisme’. maar we spraken eigenlijk niet tot nauwelijks over zijn eigen werk; altijd over dat van anderen en met zijn haarfijne analyse.

in de plenaire vergaderingen bij Dorp Stad en Land hield hij naast zich altijd een stoeltje vrij: hij was op tijd, ik zelden: ‘kom maar zitten meissie, het is weer oorlog....!’.....en weer die onuitwisbare lach. wat een heerlijke en dierbare collega!

toen we het meer over gevoelens, leven, dood, waarden en doorgeven hiervan hadden zei marco: 'weet je, juba, het allerbeste, wat me in mijn leven is overkomen zijn Marja en Jaco en niet zozeer mijn werk'. toch kwamen we in deze gesprekken, terloops, wel eens over zijn werk te spreken; bijvoorbeeld de torens. 'ze zijn zo mooi!' 'ja, ik heb er met plezier aan gewerkt; maar weet je, juba, het kostte me ook zoveel inspanning om mensen te overtuigen voor dat, wat voor mij zo gewoon en vanzelfsprekend was; die strijd tegen alles, echt alles..... ik vind ons vak fantastisch, maar dat gezeur erom heen en m.i. dat gebrek aan cultuur...!'

rijdend van werk naar huis, sinds ik in rotterdam woon, kom ik niet thuis dan met het zien van deze torens: in de files op de maasboulevard wacht ik af tot ze in zicht komen [de maas meandert zo ontzettend] en elke dag staan ze er weer: marco!bizar, hoe die torens ineens meer bijzonder worden dan vroeger.

op het eerste gezicht lijken de drie torens identiek. als je beter kijkt en dichterbij komt is de middelste zo anders. dat klopt dus: een andere architect en een ander handschrift. ook de twee buitenste lijken hetzelfde maar zijn het niet: waarom? ik denk dat marco de situering, met daarbij de verschillende uitzichten op de maas en het verschil in bezonning heel subtiel heeft aangegrepen voor net dat verschil.

wat doen die 'parasieten' daar? in die tijd had niemand het nog over parasieten aan een gebouw..... ik besluit naar binnen te gaan, wellicht krijg ik daar antwoord. luister alleen naar de verhalen van de bewoners en zeg weinig; het werden bijzondere ontmoetingen in doorgaans plat rotterdams. realiseerde me zo de afwezigheid van marco, wat had ik dit graag met hem willen delen : 'mensen zeuren zo vaak' zei hij nogal eens en inderdaad in de torens is het niet anders:

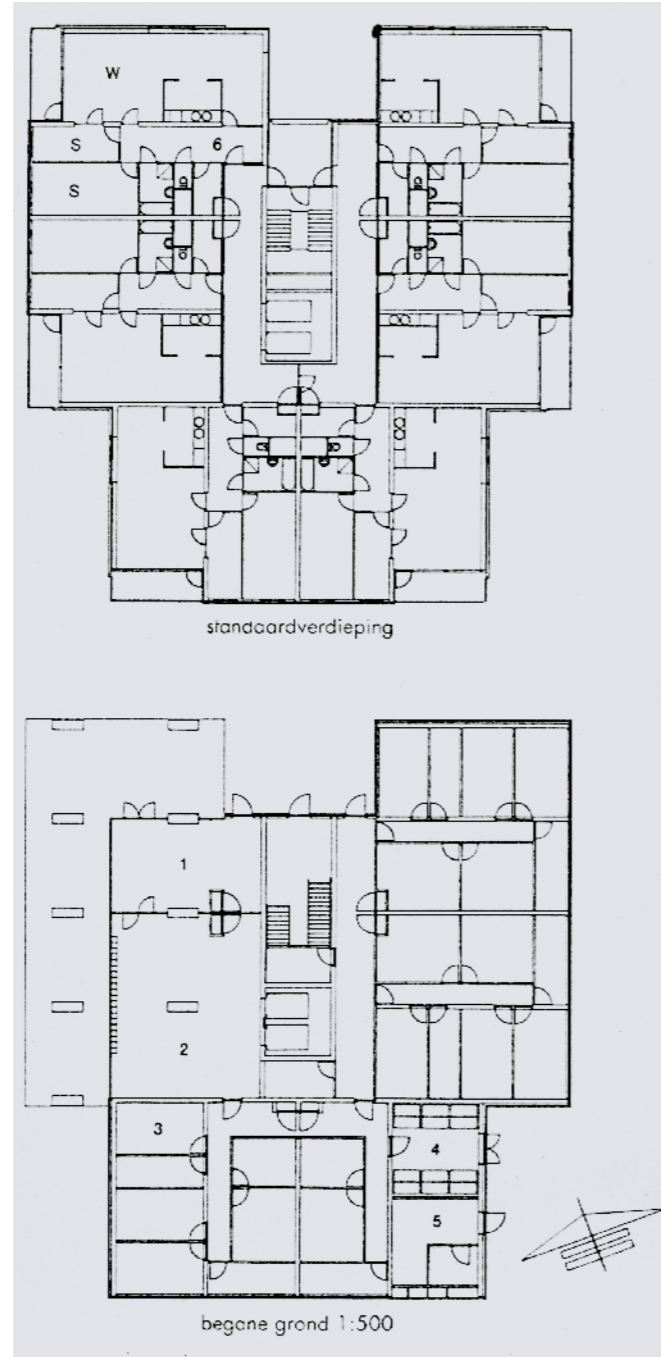
'die burens bevallen me helemaal niet.....de bijkomende kosten zijn zo hoog.....het riool stinkt nogal eens.....'

'dus u zou eigenlijk willen verhuizen '? 'nee, nee, ik wil hier nooit meer weg...!' [de parasietjes zijn een extra ruimte]

terug naar huis fiets ik nog even de torens rondom, en wuif: dag lieve mensen, blijven jullie hier maar lekker wonen en zeuren, nooit meer weg. de dag erop staan de torens er weer anders bij: een ervaring rijker.

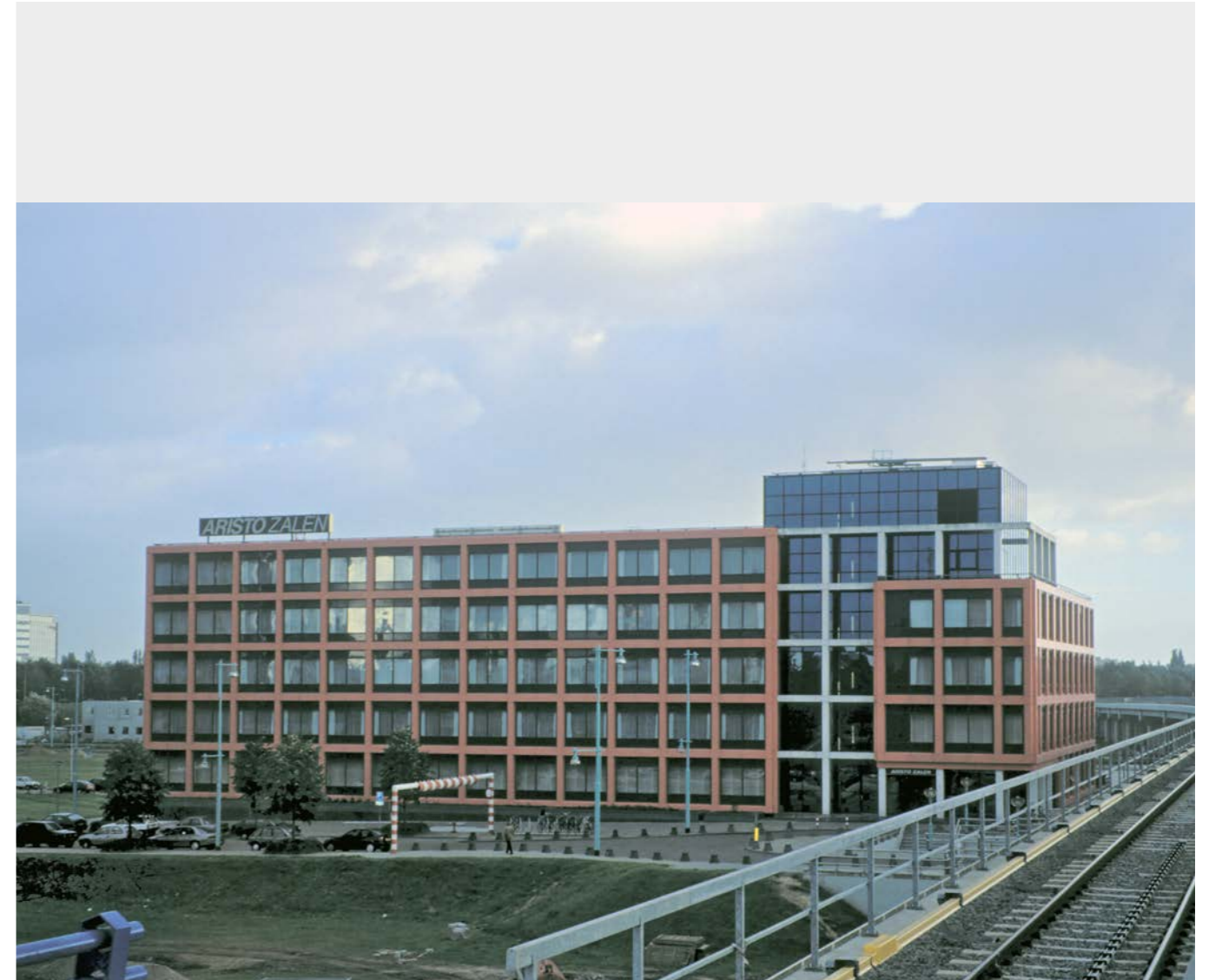
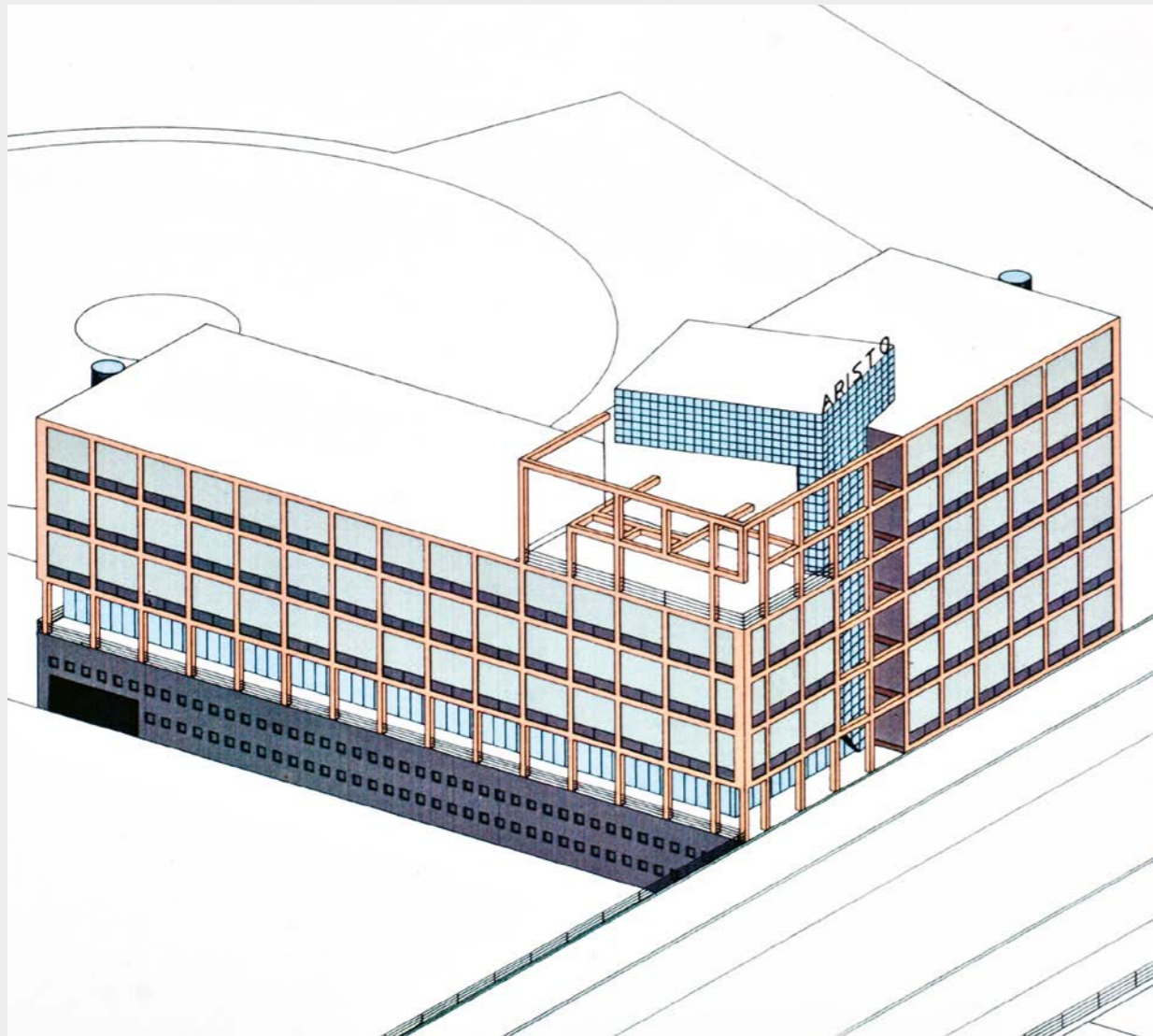
marco blijft niet alleen daarom in mijn gedachte: maar ik zie ze en met hen marco elke dag op weg naar thuis.

judith barth

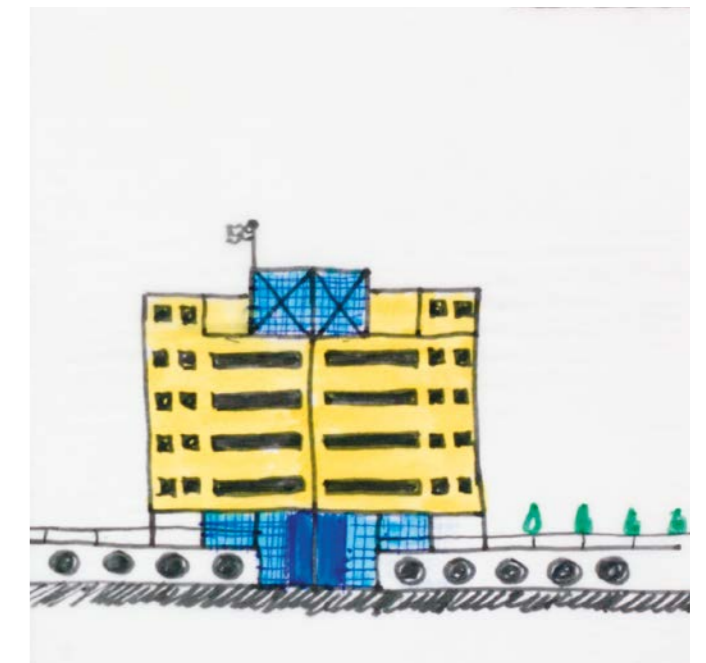
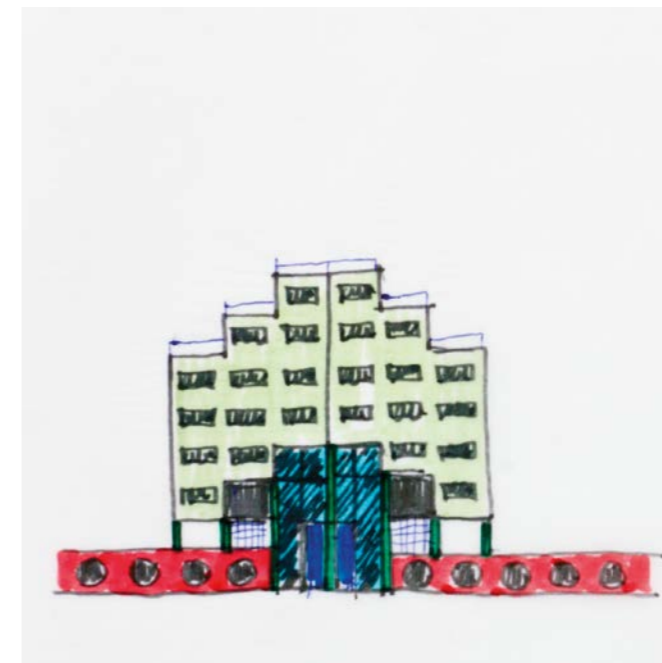
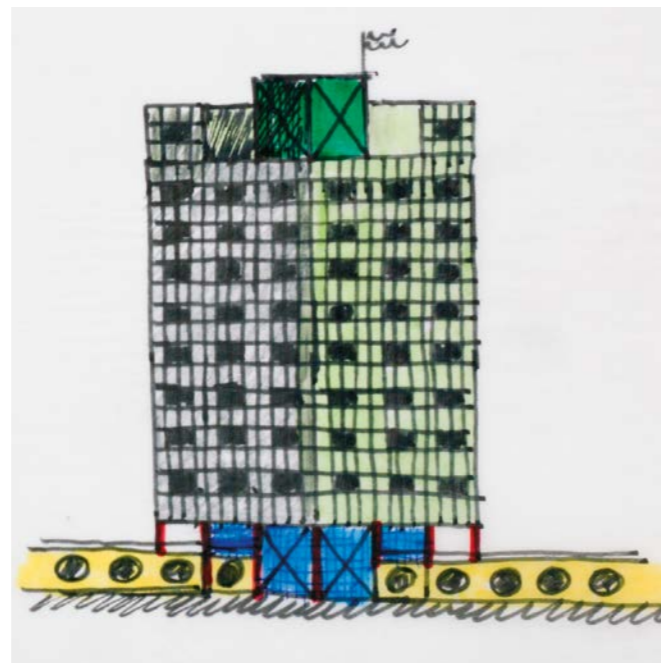
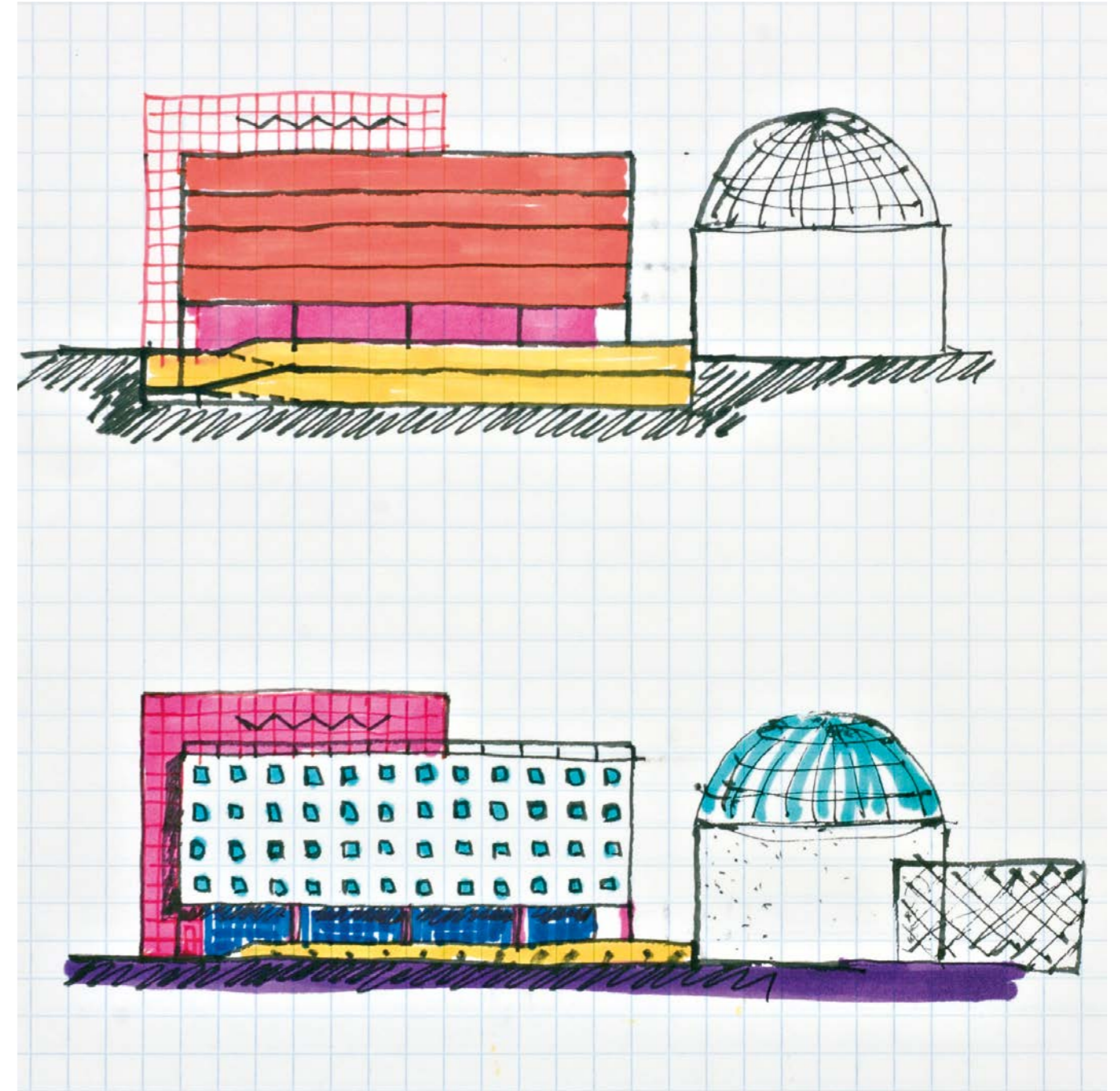
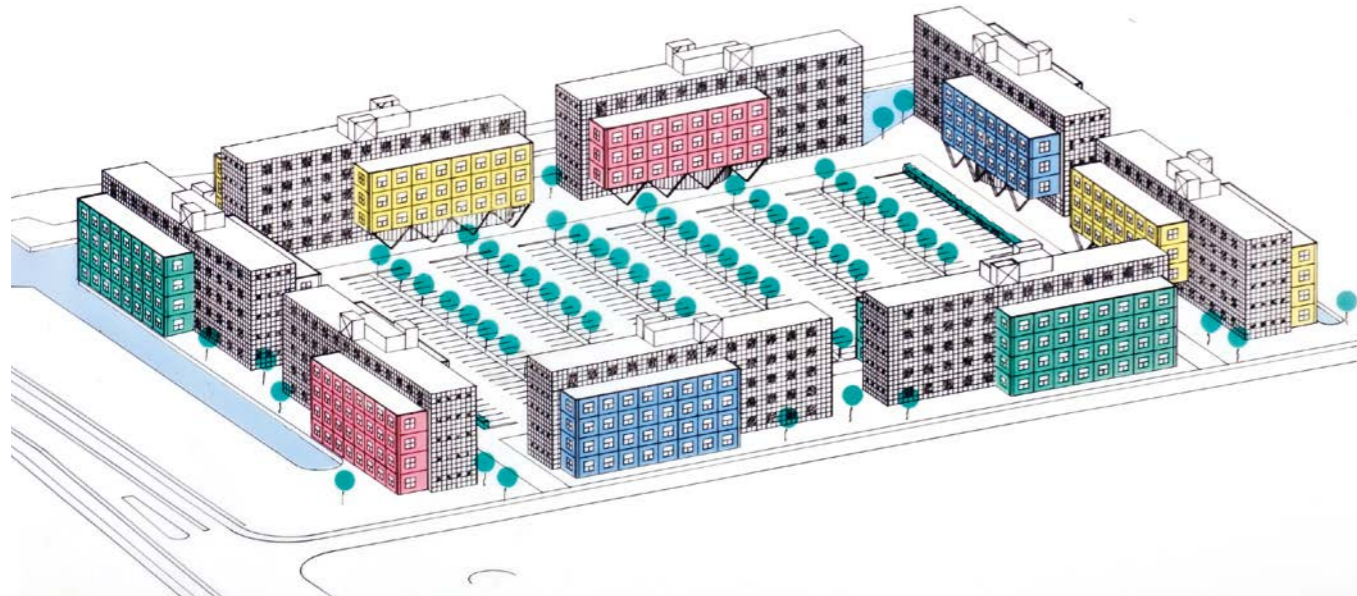
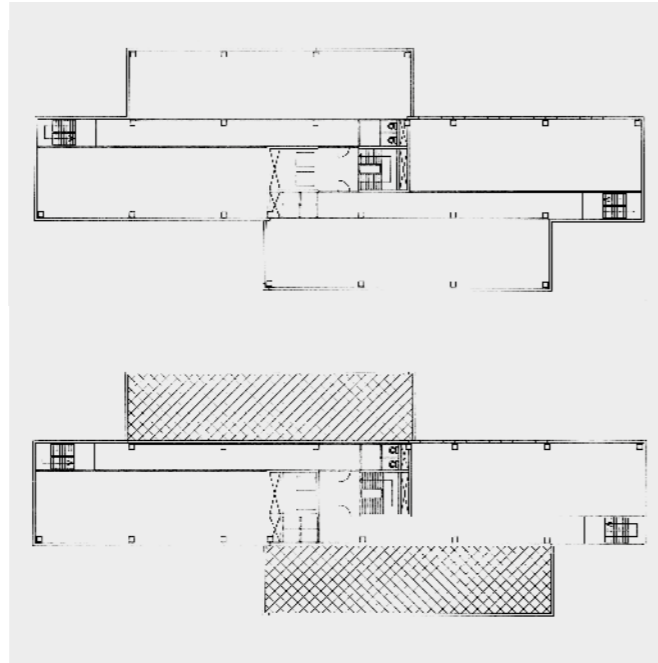
Aristo Opleidingscentrum

naam Aristo Opleidingscentrum
werkverband SAS-architecten
project 5200 m² opleidingsinstituut
locatie Amsterdam Sloterdijk
opdrachtgever Telhage Vastgoed bv Wassenaar
status Gerealiseerd
jaar 1989

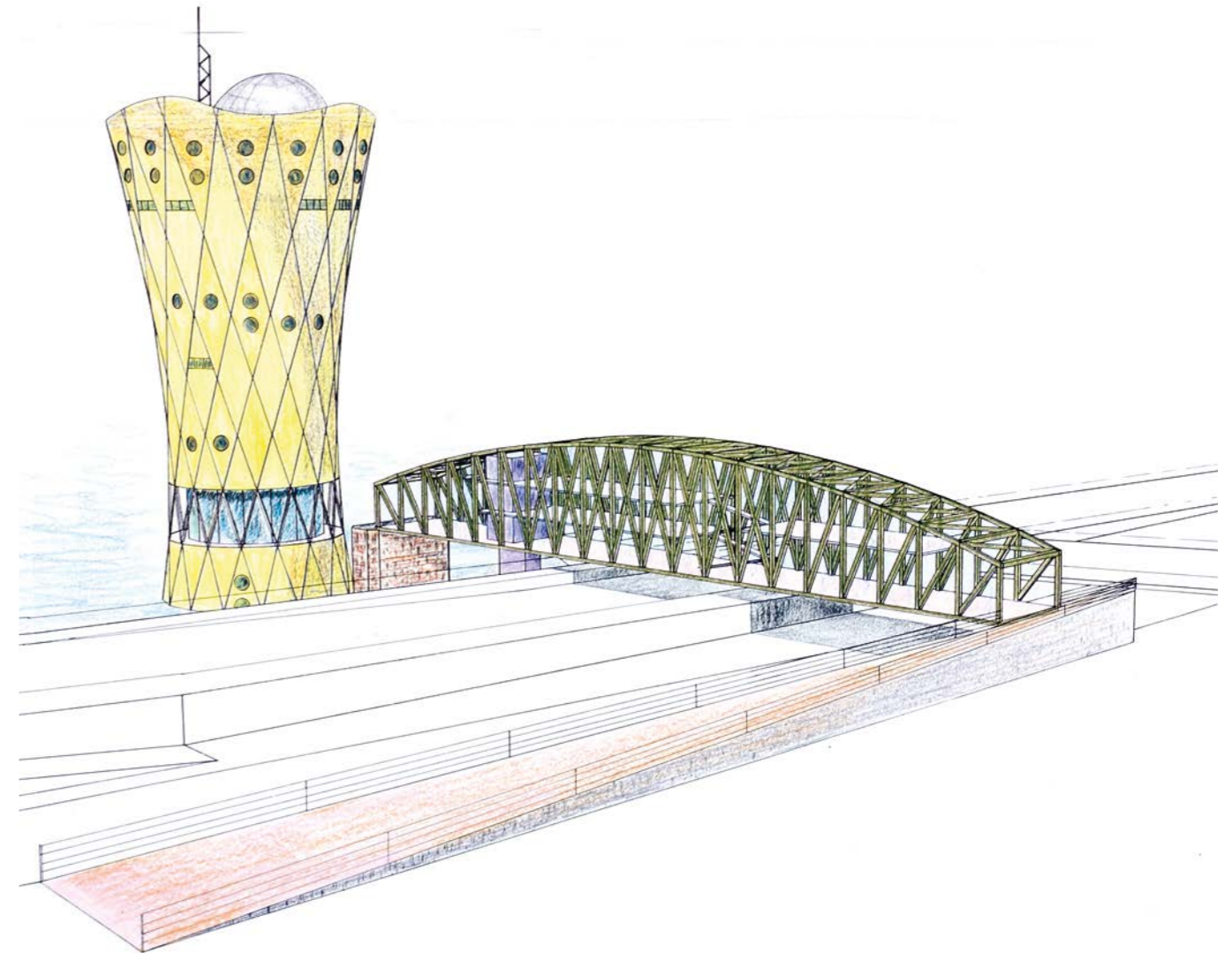
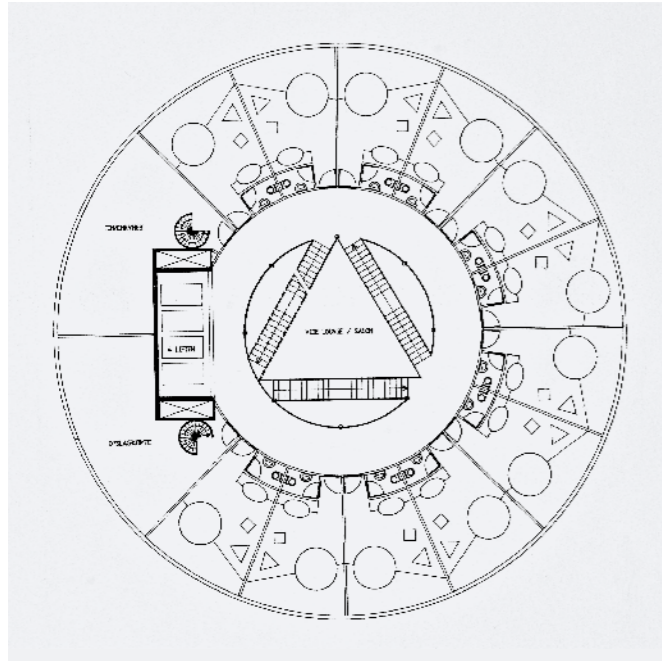
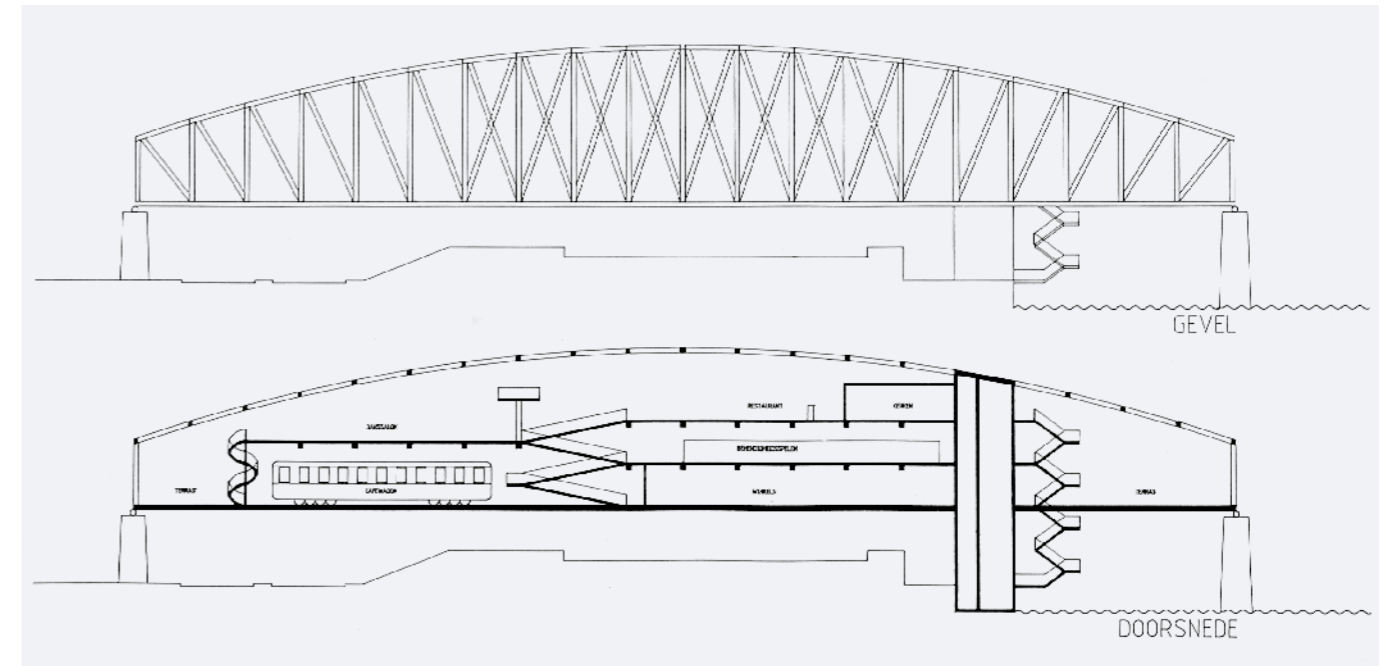
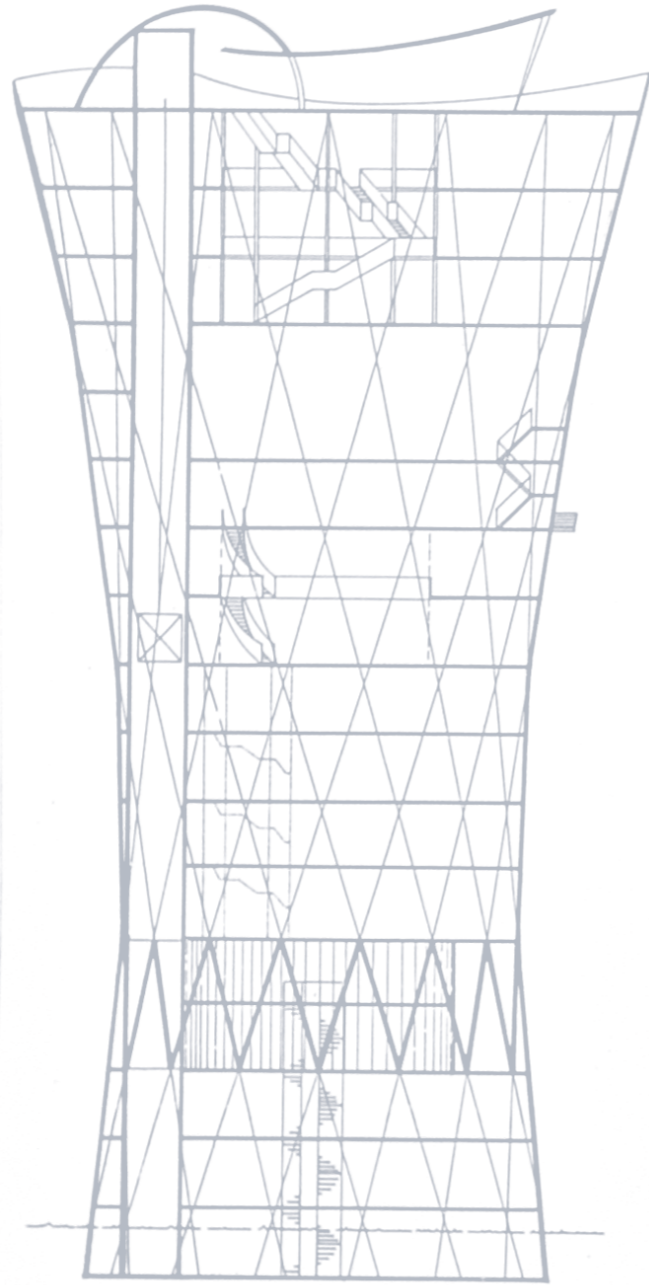
Aristo opleidingscentrum en kantoren

naam Aristo opleidingscentrum en kantoren
werkverband SAS-Architecten
project Diverse
locatie Utrecht, Delft, Rotterdam
opdrachtgever Telhage Vastgoed bv Wassenaar
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1988-1991

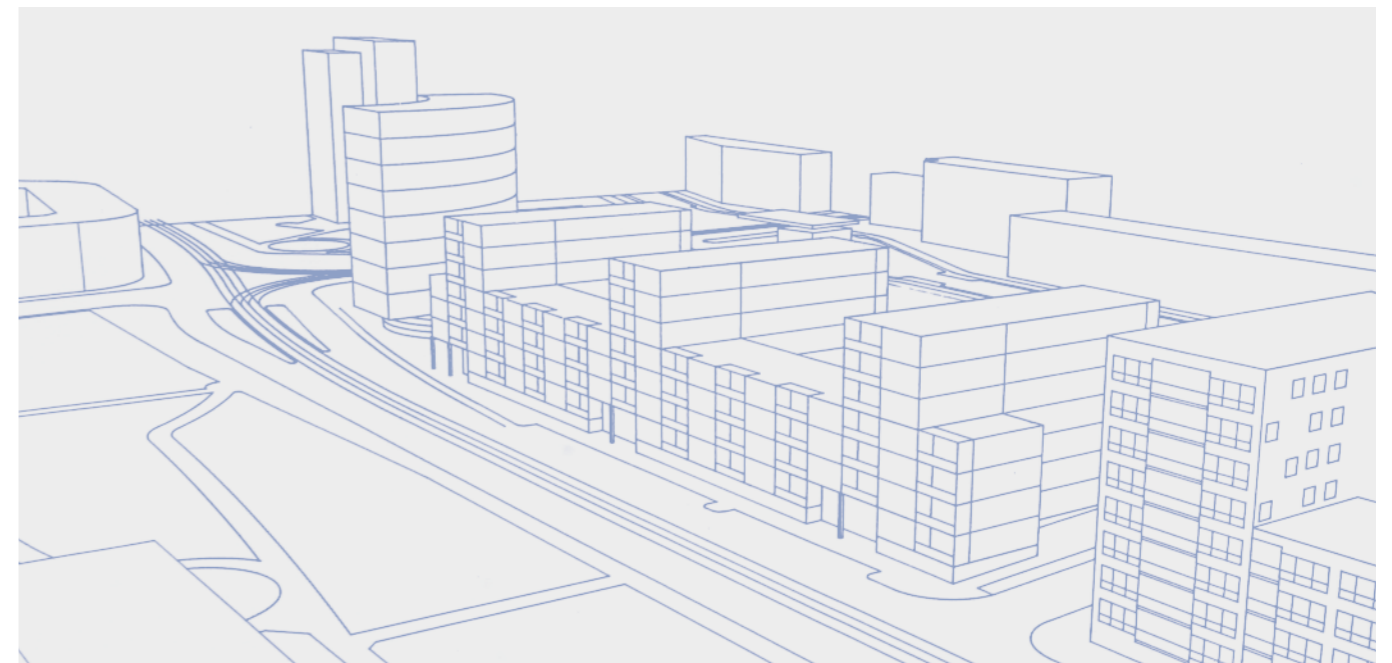
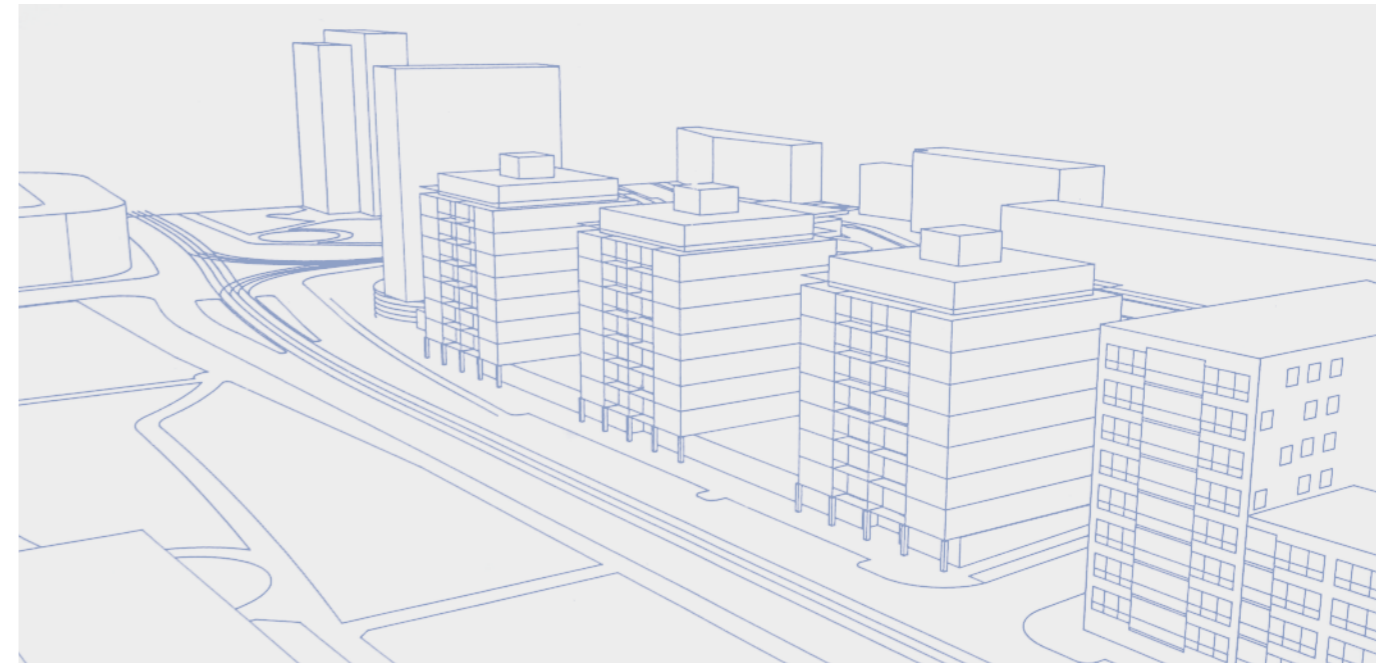
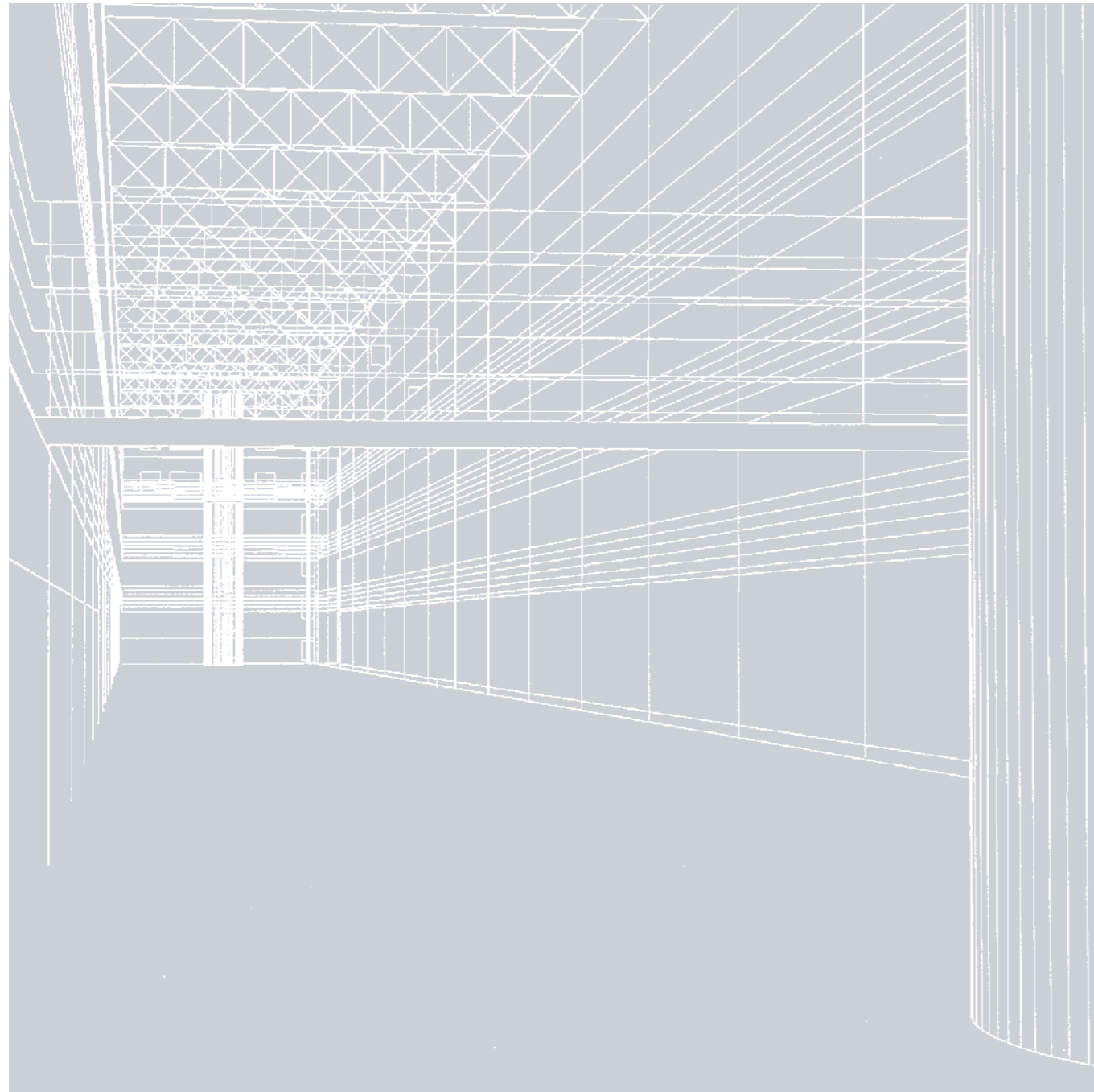
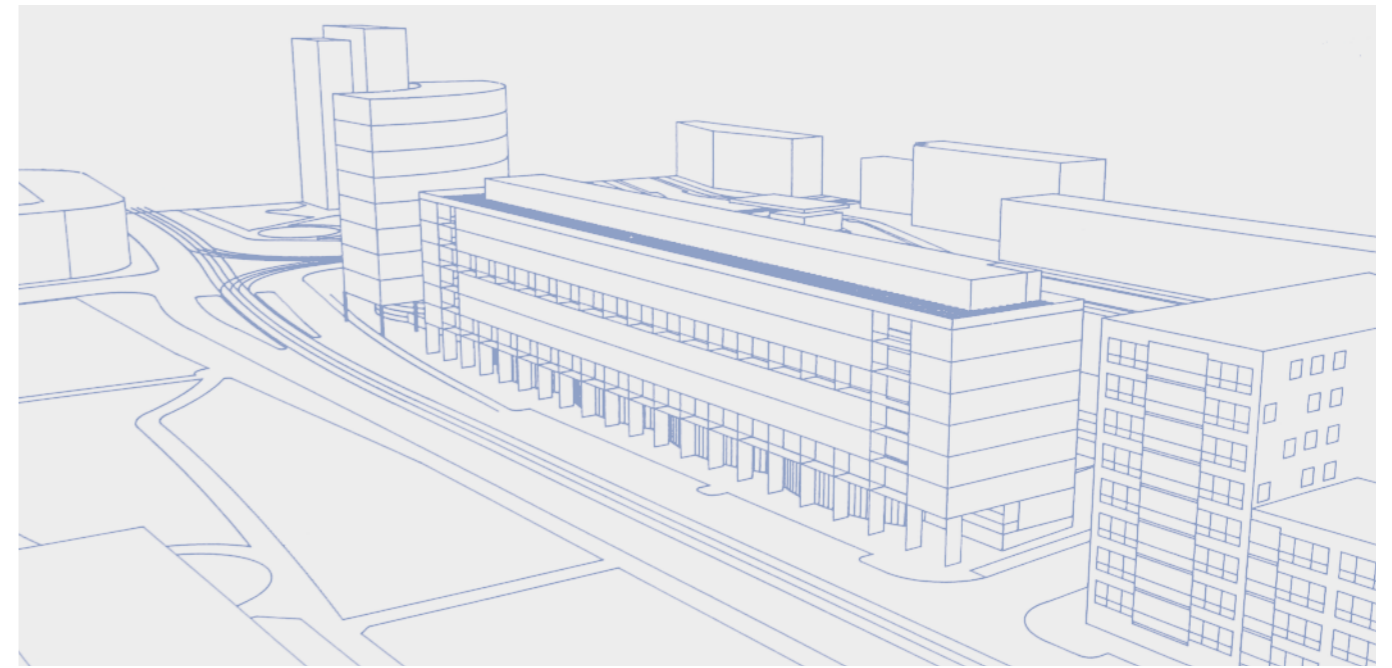
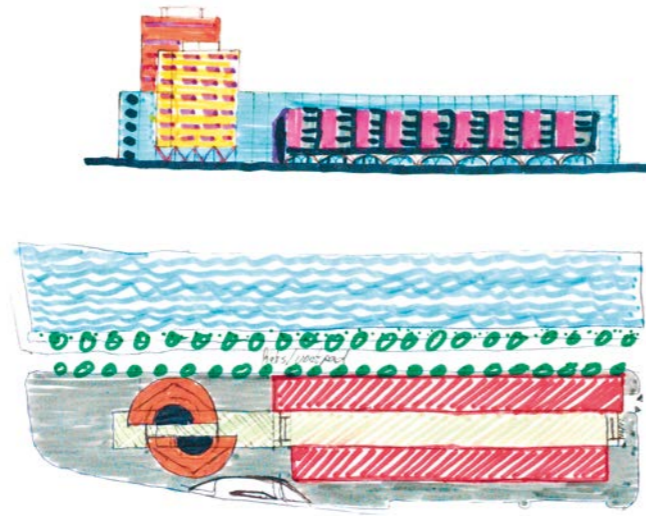
Bodybuilding

- naam** Bodybuilding
- werkverband** SAS-Architecten
- project** Op het landhoofd van de oude Willembrug
- locatie** Rotterdam
- opdrachtgever** Eigen Initiatief
- status** Ideevorming
- jaar** 1989

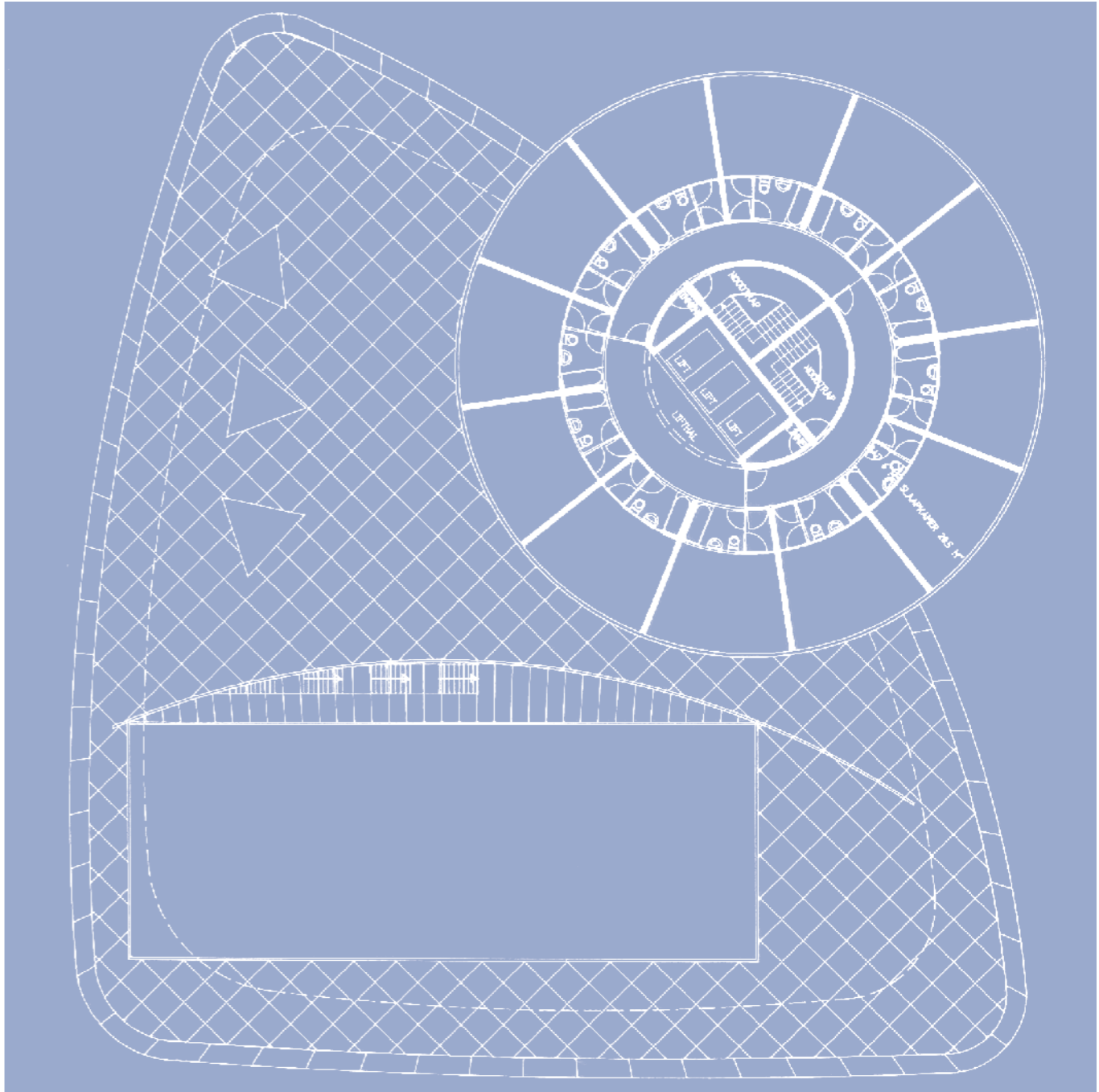
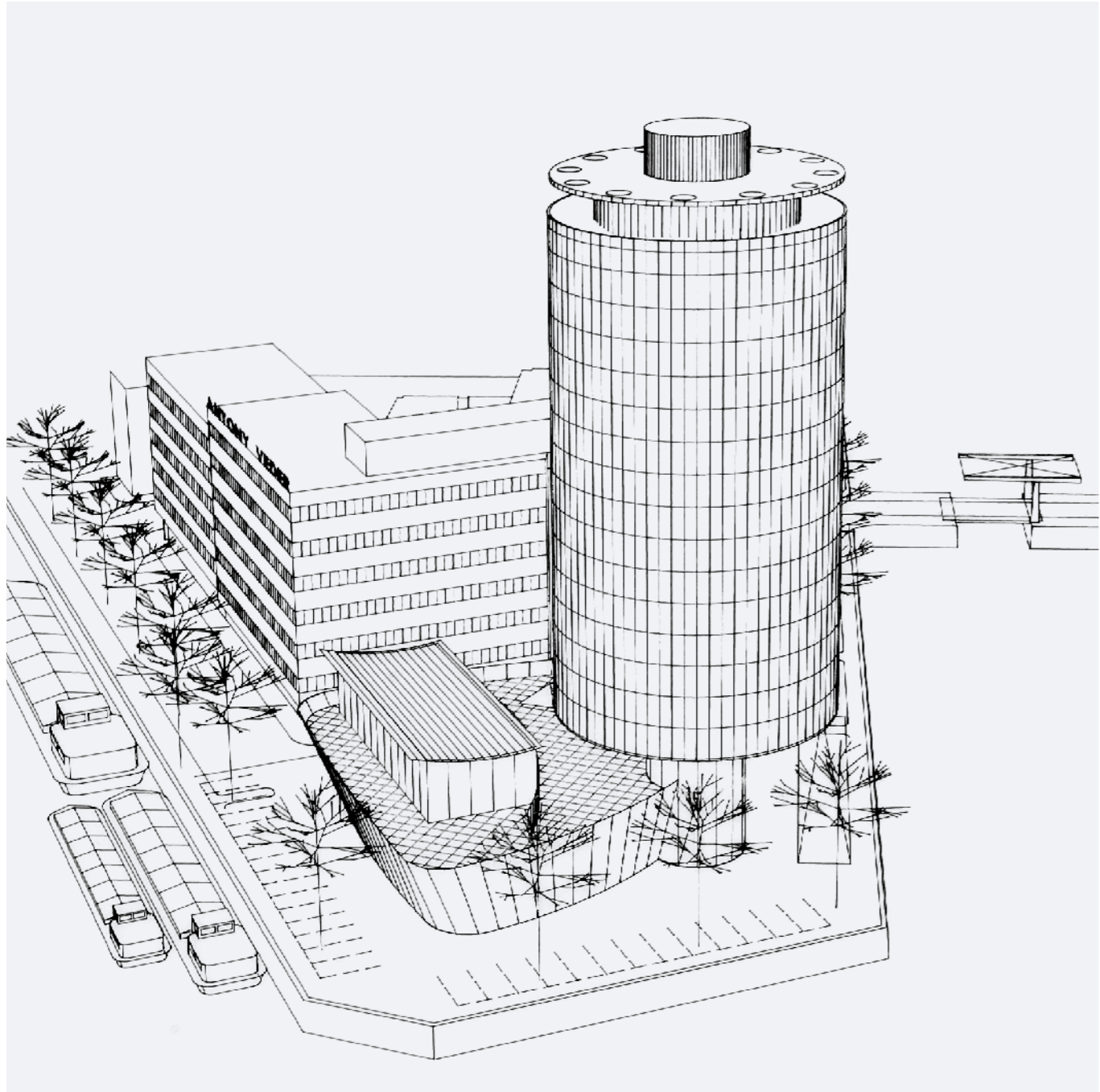
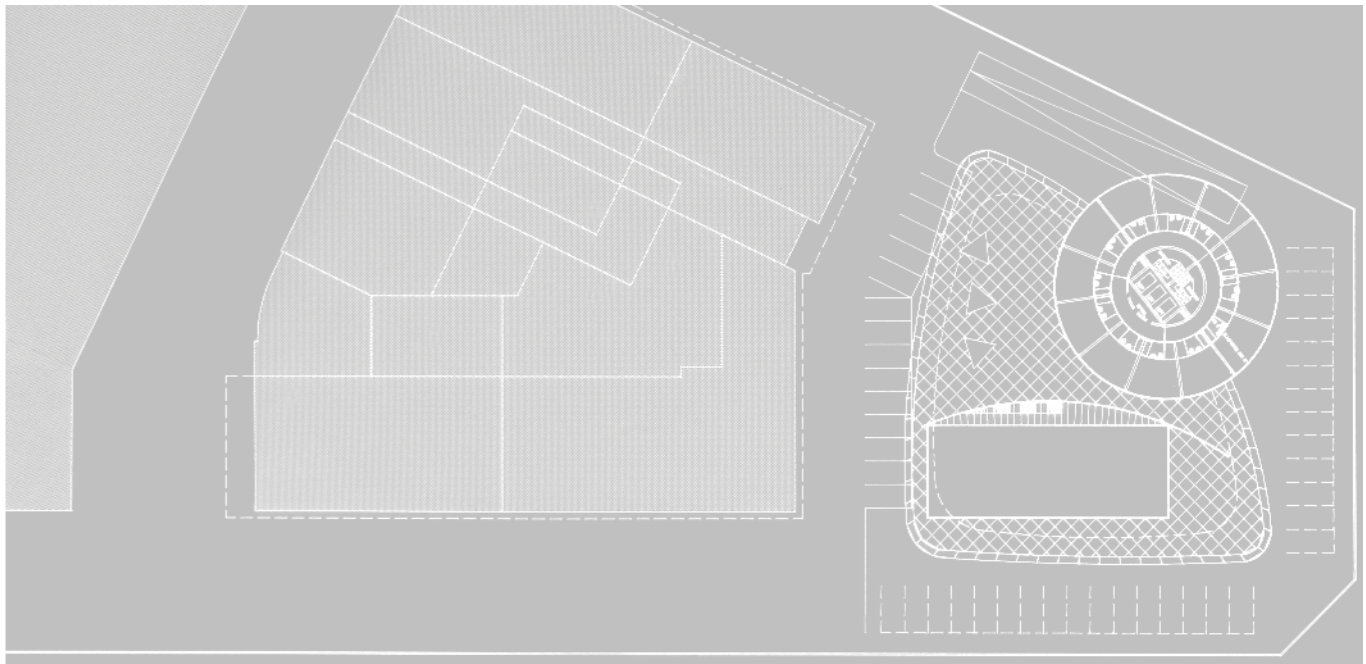
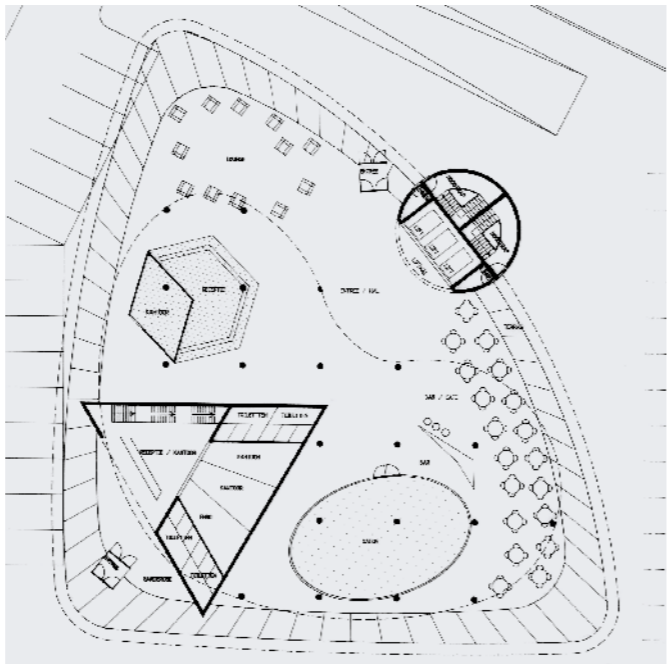
Stedebouwkundige modellen Bobo terrein

naam Stedebouwkundige modellen Bobo terrein
werkverband SAS-Architecten
project Secretarie deelgemeente plus 90 woningen
locatie Rotterdam
opdrachtgever MUWI Vastgoed
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1991

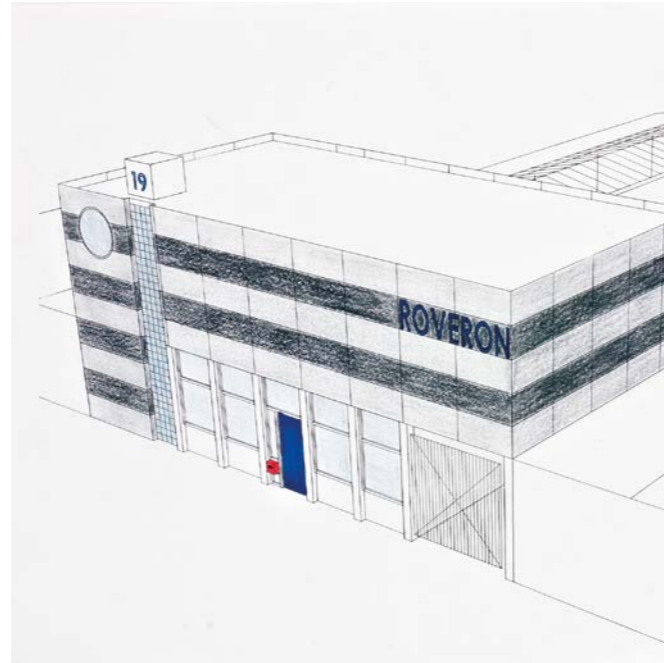

De Punt

naam De Punt
werkverband SAS-Architecten
project Hotel, congres- en fitnesscentrum
locatie Rotterdam
opdrachtgever Ballast-Nedam Utiliteitsbouw
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1991

Verenfabriek Roveron

naam Verenfabriek Roveron
werkverband SAS-architecten
project Uitbreiding bedrijfsgebouw
locatie Rotterdam Spaanse polder
opdrachtgever Verenfabriek Roveron
status Gerealiseerd
jaar 1992-1993

Geluidswalwoningen Houtense Pad

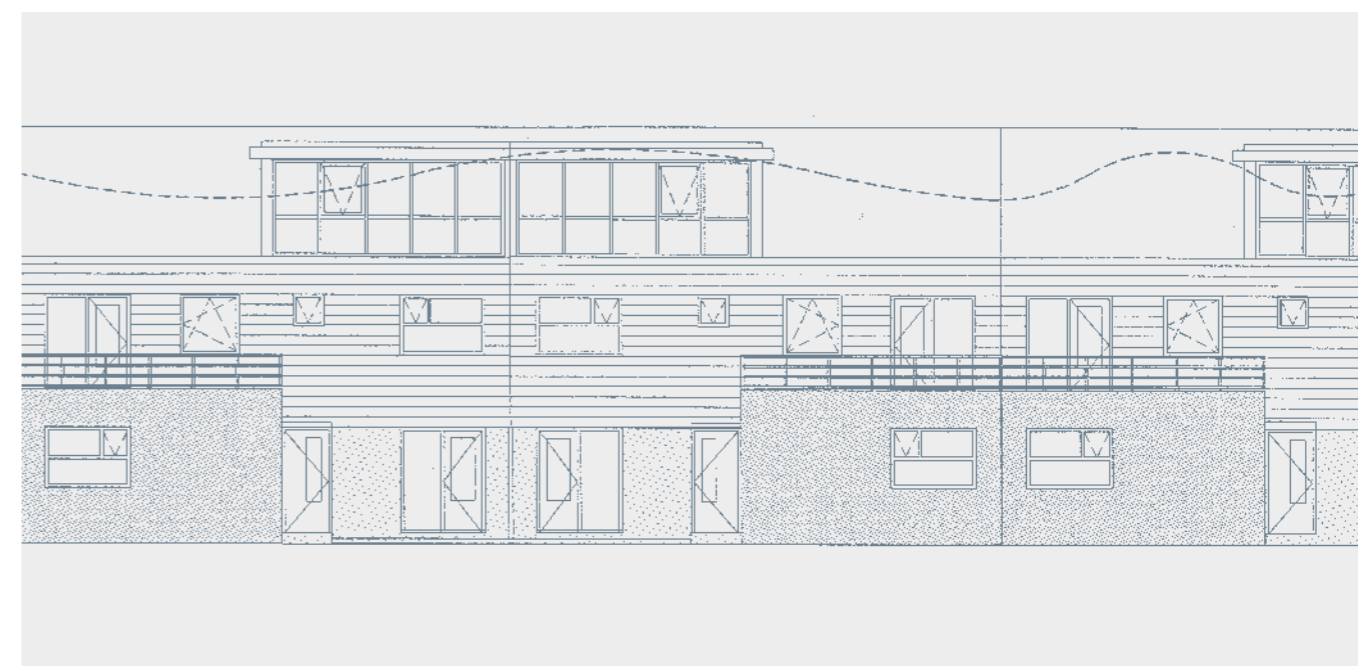
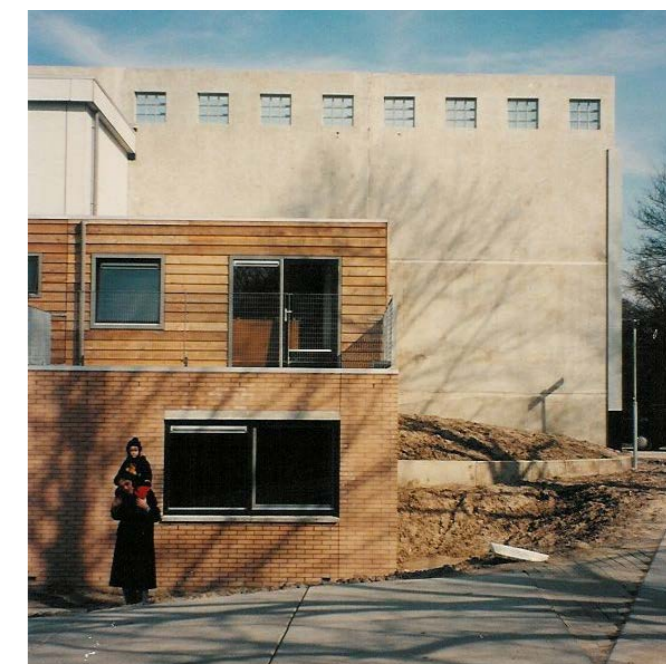
naam	Geluidswalwoningen Houtense Pad
werkverband	SAS-architecten
project	78 woningen
locatie	Utrecht, Houtense Pad
opdrachtgever	Wilma Bouw Utrecht
status	Gerealiseerd
jaar	1993-1994

Op een driehoekige stukje grond aan de noordkant van de Utrechtse wijk Hoograven zijn in totaal 78 woningen gebouwd. Aan één zijde wordt de locatie begrensd door de spoorlijn Utrecht-Arnhem/Den Bosch, aan een andere zijde door het talud van het viaduct van de drukke rondweg en aan de derde zijde door een begraafplaats. Zowel het spoorweggeluid als het geluid van het wegverkeer overschrijdt de normen van maximum toegestane geluidsbelasting ruim. Geluidwerende maatregelen waren noodzakelijk om woningbouw op deze locatie mogelijk te maken. Evenwijdig aan het spoor is daarom een geluidswal gemaakt, waarmee de woningen worden afgeschermd van het geluid van de spoorbaan. Het bijzondere aan dit project is, dat de geluidswal en de woningen niet, zoals gebruikelijk, naast elkaar gelegd zijn als twee afzonderlijke elementen, maar tegen elkaar. Woningen en geluidswal vormen één geheel. Vanaf de kant van het spoor gezien heb je een geluidswal in de vorm van een oplopend talud; vanaf de andere kant gezien zie je woningen, gelegen in een straat.

Dit vraagt om een bijzonder woningtype omdat lichttoetreding maar vanaf één zijde mogelijk is. De woningen zijn ontworpen rond een patio, van de straat afgeschermd wordt door een buitenberging tussen de straat en de patio. De woning wordt ontsloten via de patio. De ruimtes op de begane grond, de woonkamer en de keuken, krijgen hun daglicht voornamelijk via de patio. De woonkamer heeft ook een raam aan de straat. Op de eerste verdieping zijn twee slaapkamers gesitueerd met een badkamer. De grote slaapkamer heeft een dakterras op een deel van de woonkamer. Vanaf dit dakterras kijk je in de patio en de straat in. Op de tweede verdieping is over een deel van de woning een dakopbouw gemaakt. Deze dakopbouwen staan als losse doosjes op de doorlopende houten gevel van de eerste verdieping. Het idee van deze geluidswalwoningen, zoals ze worden genoemd, is eigenlijk zo simpel, dat je je afvraagt waarom het niet eerder bedacht is.

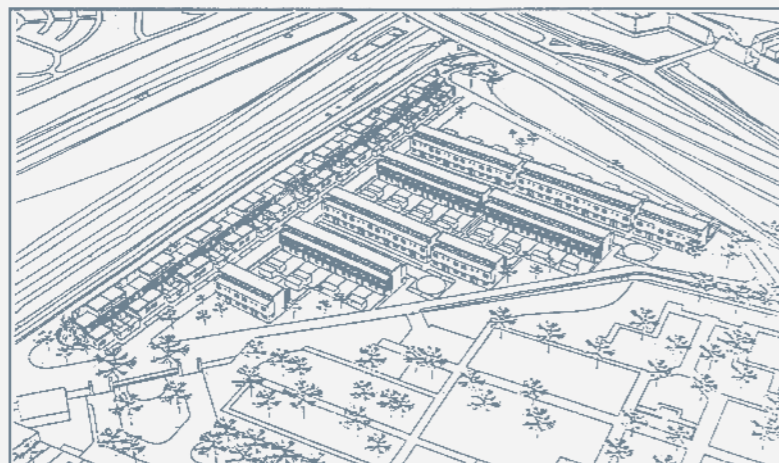

Veel belangstelling voor Rotterdams ontwerp Geluidwalwoning Utrechtse primeur

Van een onzer verslaggevers

Utrecht
De stad Utrecht krijgt als eerste gemeente in Nederland geluidwalwoningen. De achttien huizen komen met de achterkant in een aarden wal te staan langs het spoorwegemplacement bij het Houtensepad. Ze houden het lawaai van de treinen tegen voor nog zestig andere woningen in een nieuw te bouwen wijkje op de plek waar nu volkstuintuinen De Groene Lunet is gevestigd.

Ontwerper ir. W. Schiffauer van het Rotterdamse architectenbureau SAS spreekt van een landelijke primeur waarvoor inmiddels ook van buiten Utrecht belangstelling bestaat. De vondst maakt het mogelijk dicht bij spoorbanen en druk bereden wegen te bouwen, zonder dat de bewoners onaangename geluidsoverlast ondervinden. Zo wordt

laag zijn. De wal zorgt voor een uitstekende isolatie aan de koude kant. Nadeel is dat de woningen geen achtertuin hebben. Maar dat gemis wordt gecompenseerd door een patio aan de voorkant van vijftientig vierkante meter en nog eens een dakterras op de eerste verdieping van eveneens vijftientig vierkante meter.

Bijzonder aan de huizen is volgens Schiffauer verder dat ze flexibel kunnen worden ingedeeld. Mensen met een lat-relatie kunnen de geluidwalwoning laten opsplitsen in een apart boven- en benedenhuis. De huizen zijn vanwege hun grote oppervlakte op de begane grond ook zeer geschikt voor mensen die slecht ter been zijn. Het is mogelijk alle benodigde voorzieningen gelijkvloers aan te brengen.

In één van de vele artikelen, die in de loop der tijd zijn geschreven over dit project, las ik, dat het idee voor de geluidwalwoningen is ontstaan aan de lunchtafel op het architectenbureau. Dat moet een leuke lunch geweest zijn!

Het stedenbouwkundig plan zit verder helder in elkaar. Loodrecht op het blok met de geluidwalwoningen staan een vijftal woonblokken met in totaal 60 eengezinswoningen, in lengte olopend vanwege de driehoekige vorm van de locatie. Korte woonstraatjes, met wat bomen erin, waar aan weerszijden geparkeerd wordt. De blokjes verschillen in lengte door de driehoekige vorm van de locatie. De tuinen zijn aan de straatzijde voorzien van tuinmuren.

Laatst zijn we een keer wezen kijken in Utrecht hoe het project erbij staat. Verrassend genoeg blijkt je de geluidwal haast niet te kunnen zien. Aan de spoorzijde is het talud zo hoog opgezet, dat je slechts een klein stukje van de betonnen wand erboven uit ziet steken. Het is een groen talud, met gras bedekt. Van beplanting, waarvan bij het oorspronkelijk ontwerp sprake was, zie je niet veel terug. Fietsers sjezen voorbij, richting centrum of juist daar vandaan komend.

Aan de andere kant vormen de woningen een onderdeel van de woonwijk: de geluidwalwoningen vormen de rug van het buurtje. Ook vanaf deze zijde is de geluidwal nauwelijks zichtbaar. Inmiddels zijn bij veel woningen de dakopbouwen uitgebreid over de vrije travée, waardoor het beeld ontstaat van een doorlopende derde bouwlaag. Ook bij de eengezinswoningen kun je zien wat er in de loop van de tijd gebeurt met woningen: mensen schilderen hun kozijnen in verschillende kleuren, soms geel, soms rood. Enkele dakopbouwen zijn geschilderd. We bespeuren zelfs een felgeel geschilderde dakopbouw! Marco zou er vanuit zijn ervaring als lid van welstandscommissies niet raar van hebben opgekeken. Wat je verder ziet, is dat de terrassen op de eerste verdieping goed gebruikt worden. Bij sommige woningen groeit het groen vanuit de straat tegen de gevel van de begane grond omhoog tot over het hek van het dakterras op de eerste verdieping. Tevens groeien uit sommige patio's de bomen boven het dak uit. Een weelderig groene aanblik!

Carla de Kovel, 1 oktober 2005

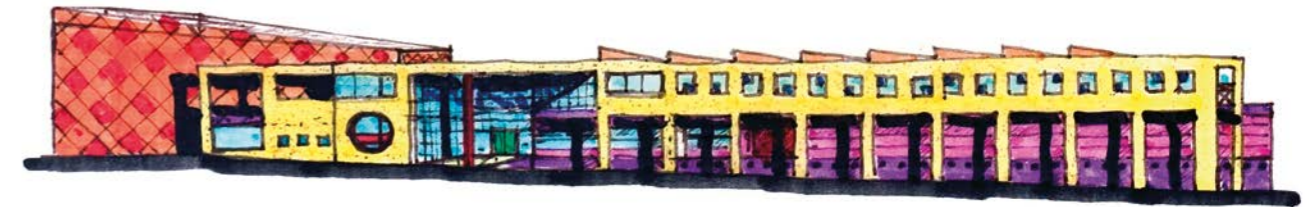
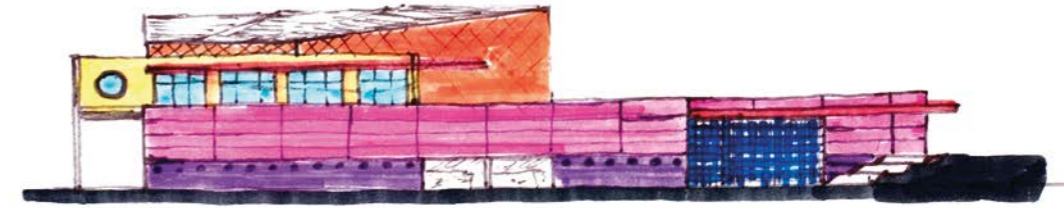
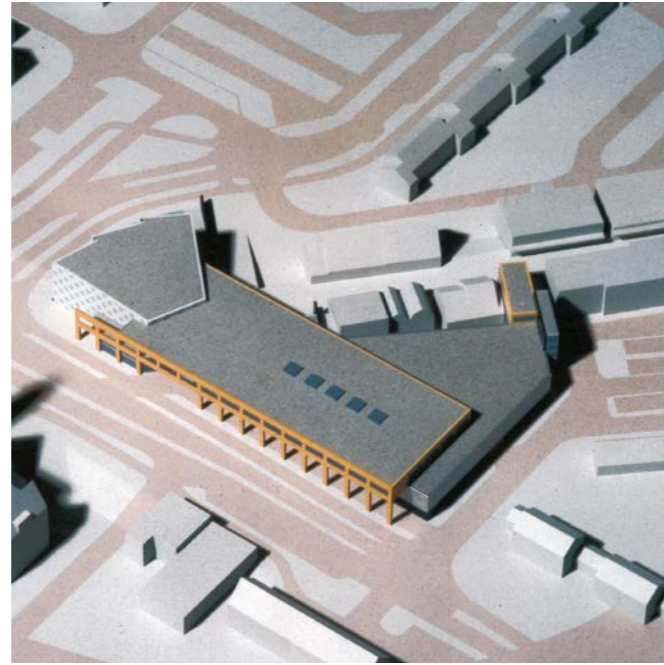
Medisch Centrum

naam Medisch Centrum
werkverband SAS-architecten
locatie Rotterdam, DWL/de Esch
opdrachtgever Gezondheidscentrum DWL
status Gerealiseerd
jaar 1993-1994

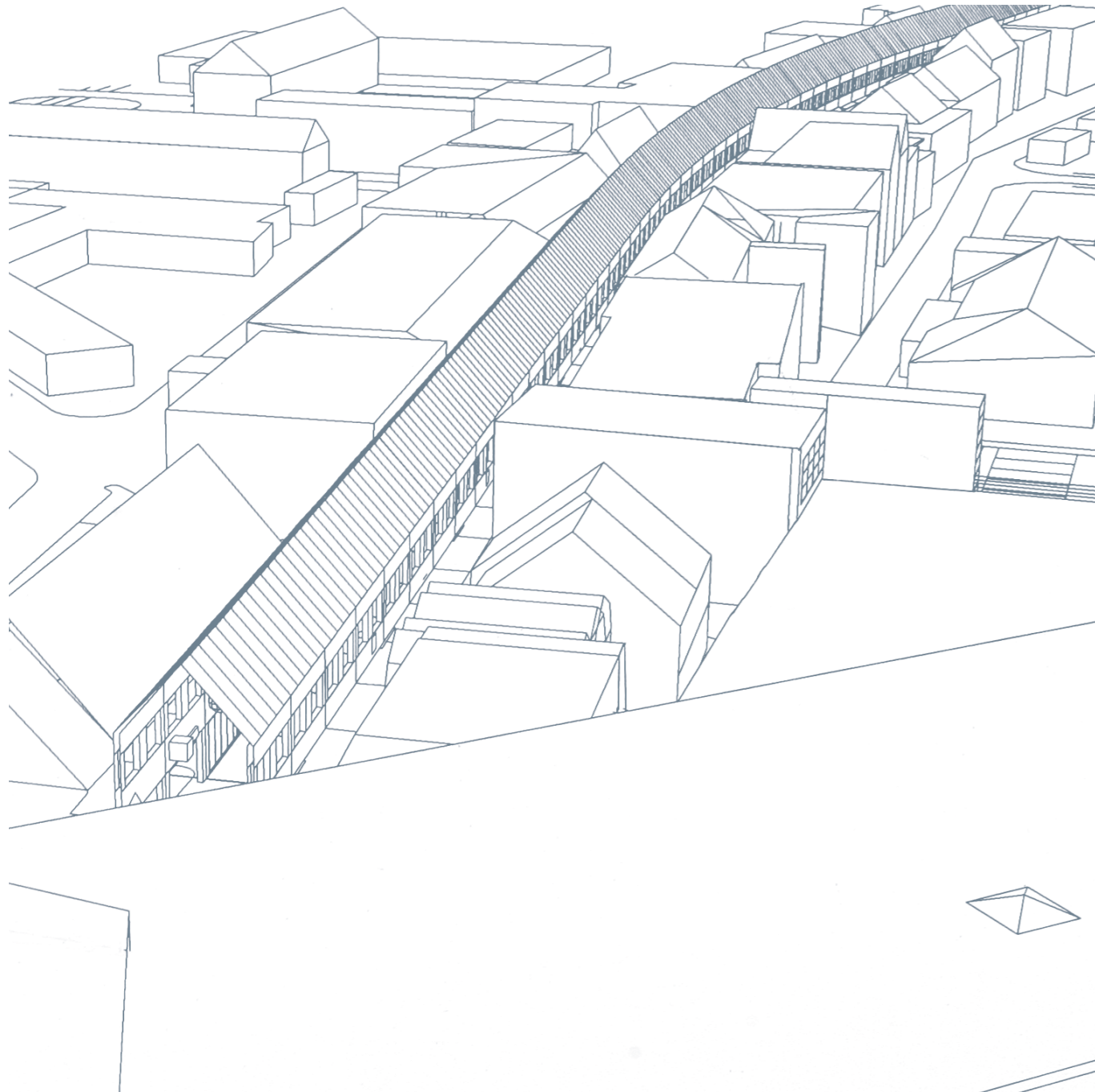
Cultureel Centrum Barendrecht

naam Cultureel Centrum Barendrecht
werkverband SAS-Architecten
project Theater, bibliotheek, winkels
locatie Barendrecht
opdrachtgever Gemeente Barendrecht
status Meervoudige opdracht, gerealiseerd
jaar 1992-1994

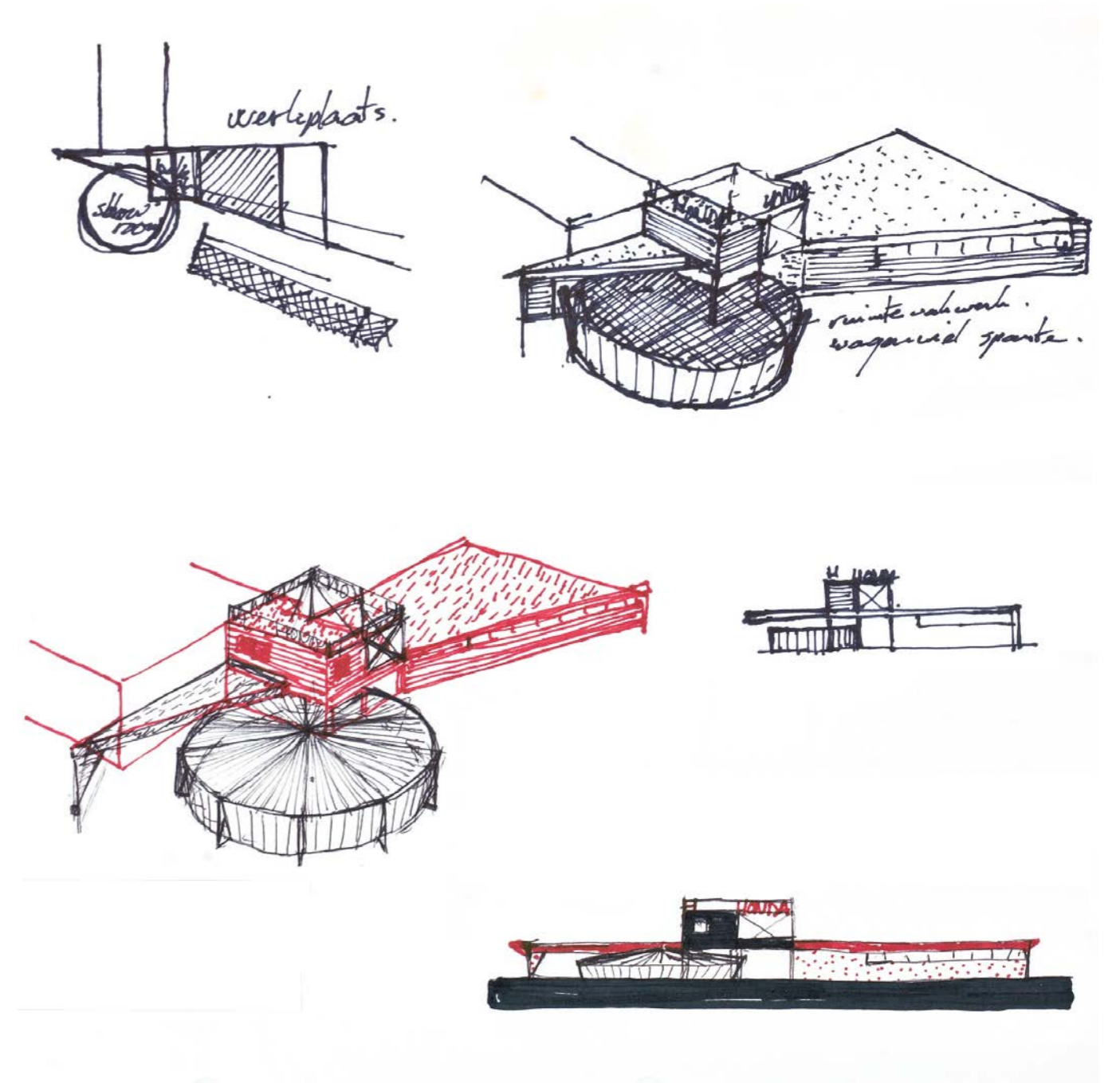
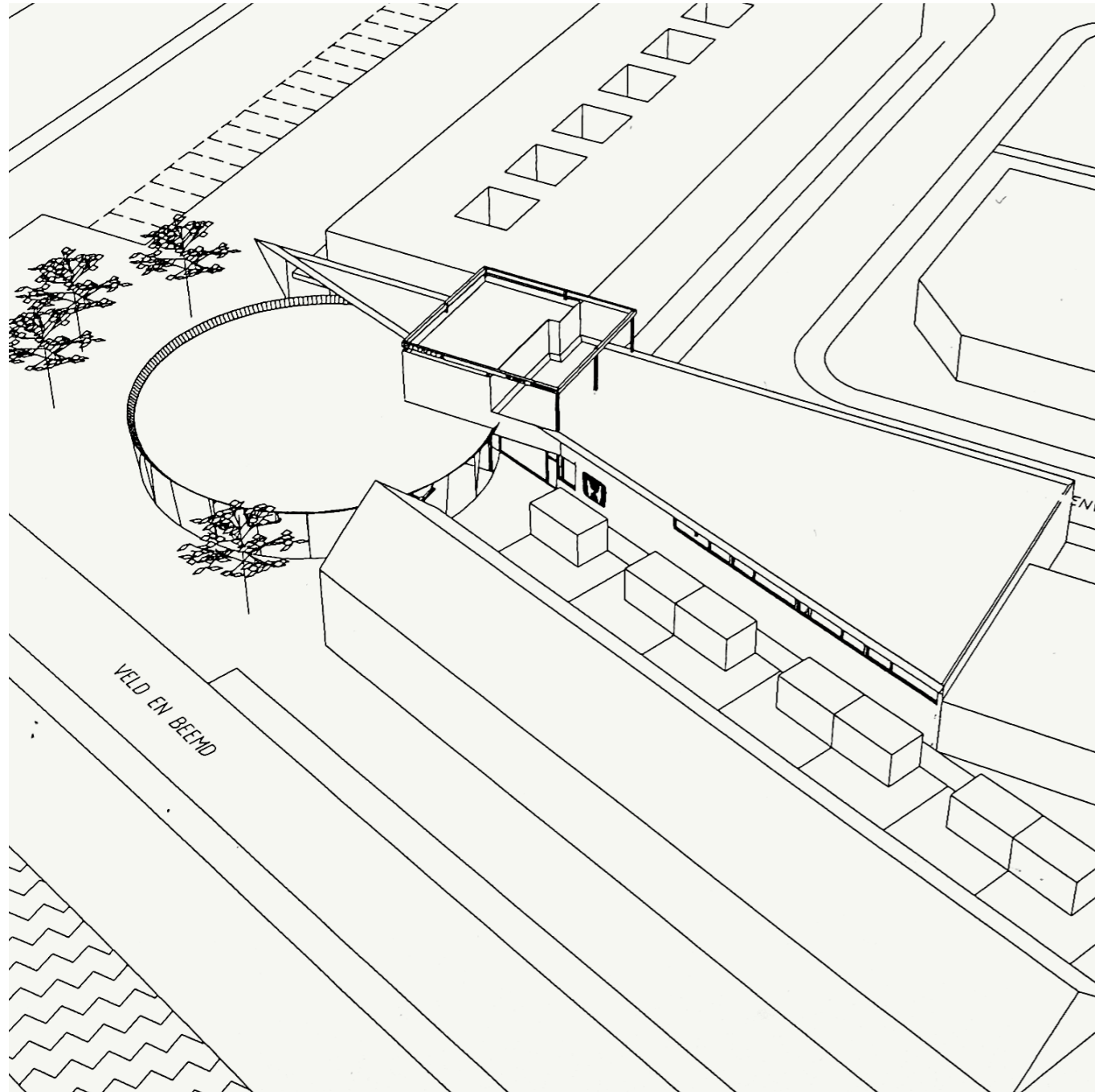
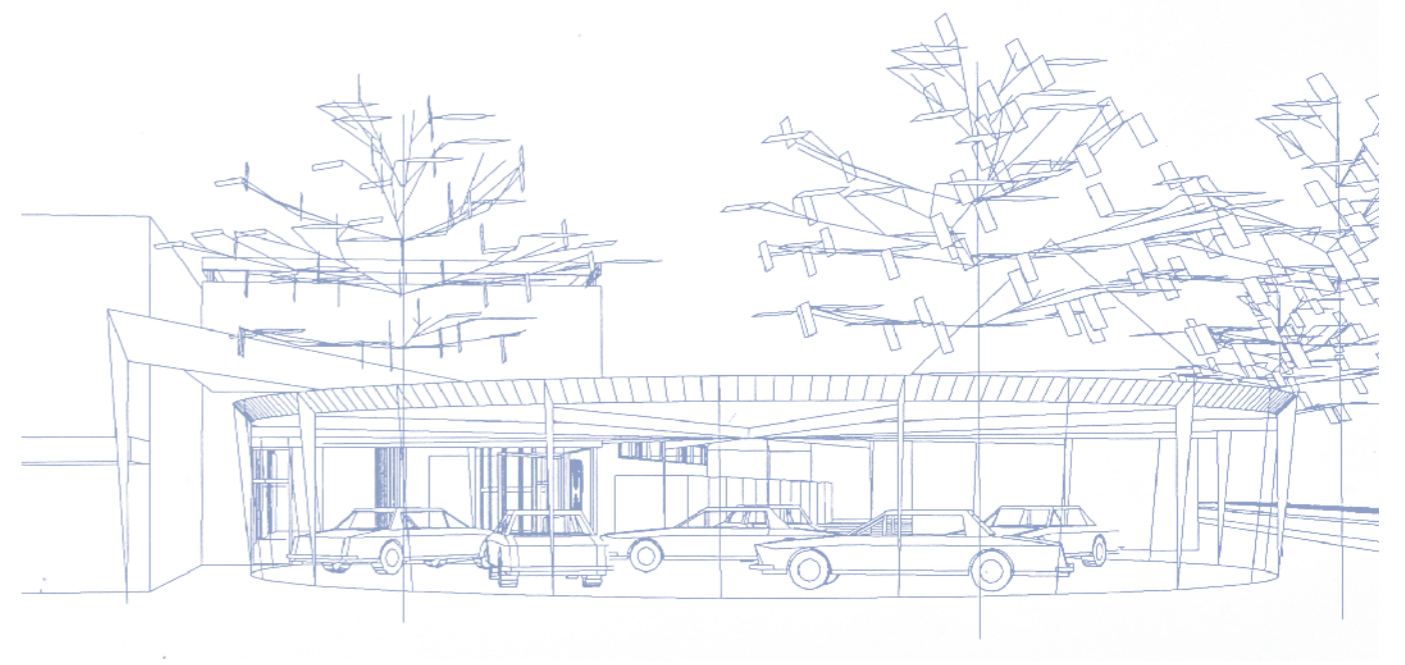
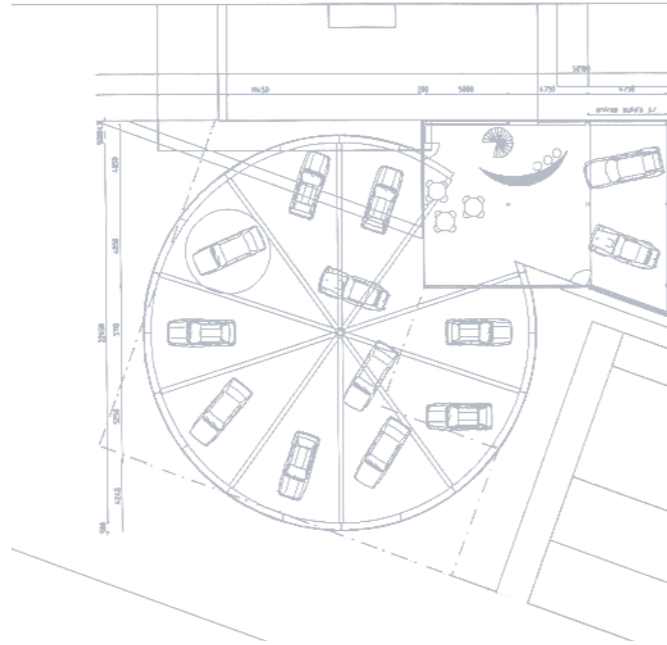
Passage Middenbaan

naam Passage Middenbaan
werkverband SAS-architecten
project Overkapping winkelstraat
locatie Barendrecht
opdrachtgever Eigen initiatief
status Ideevorming
jaar 1994

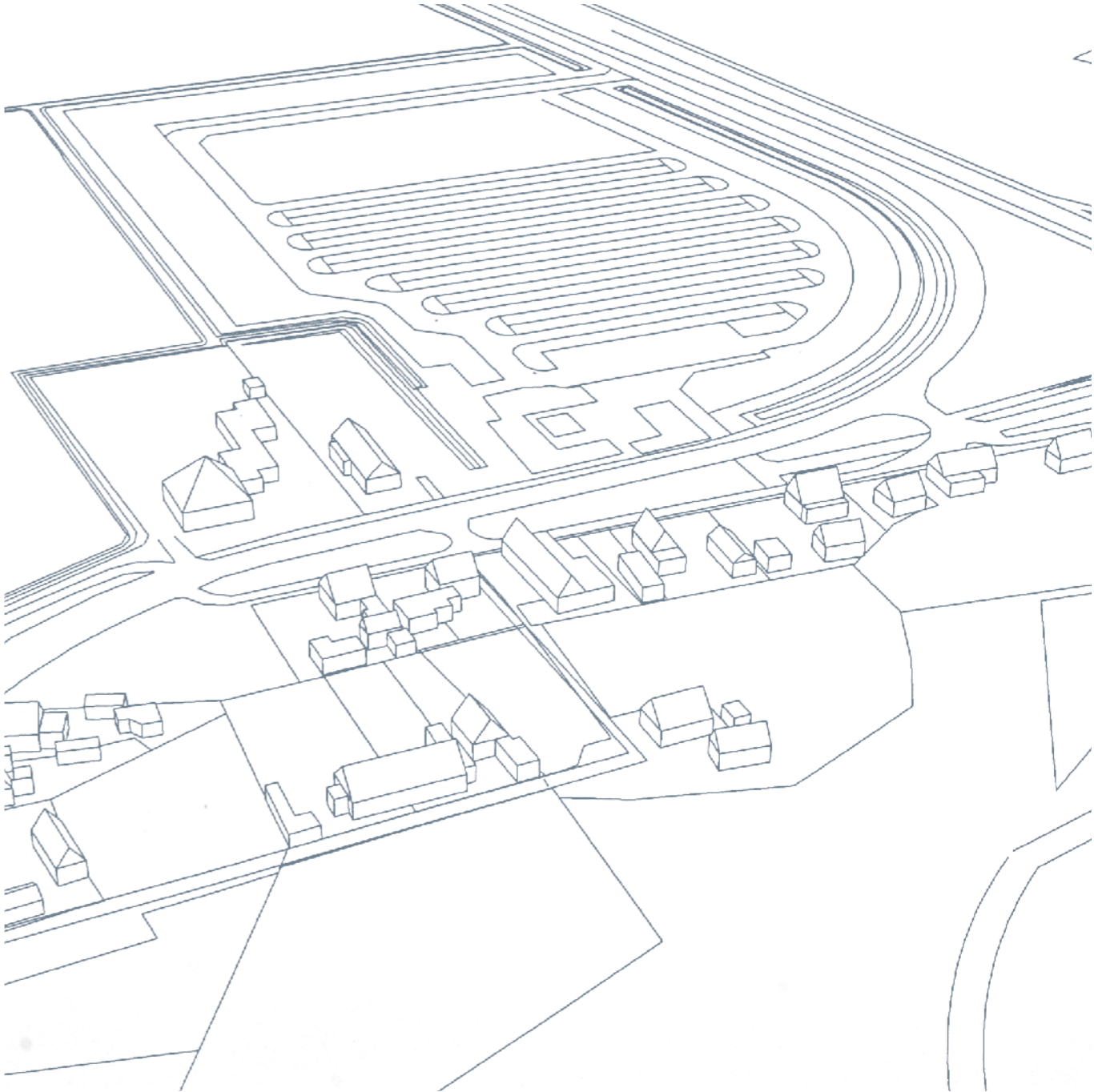
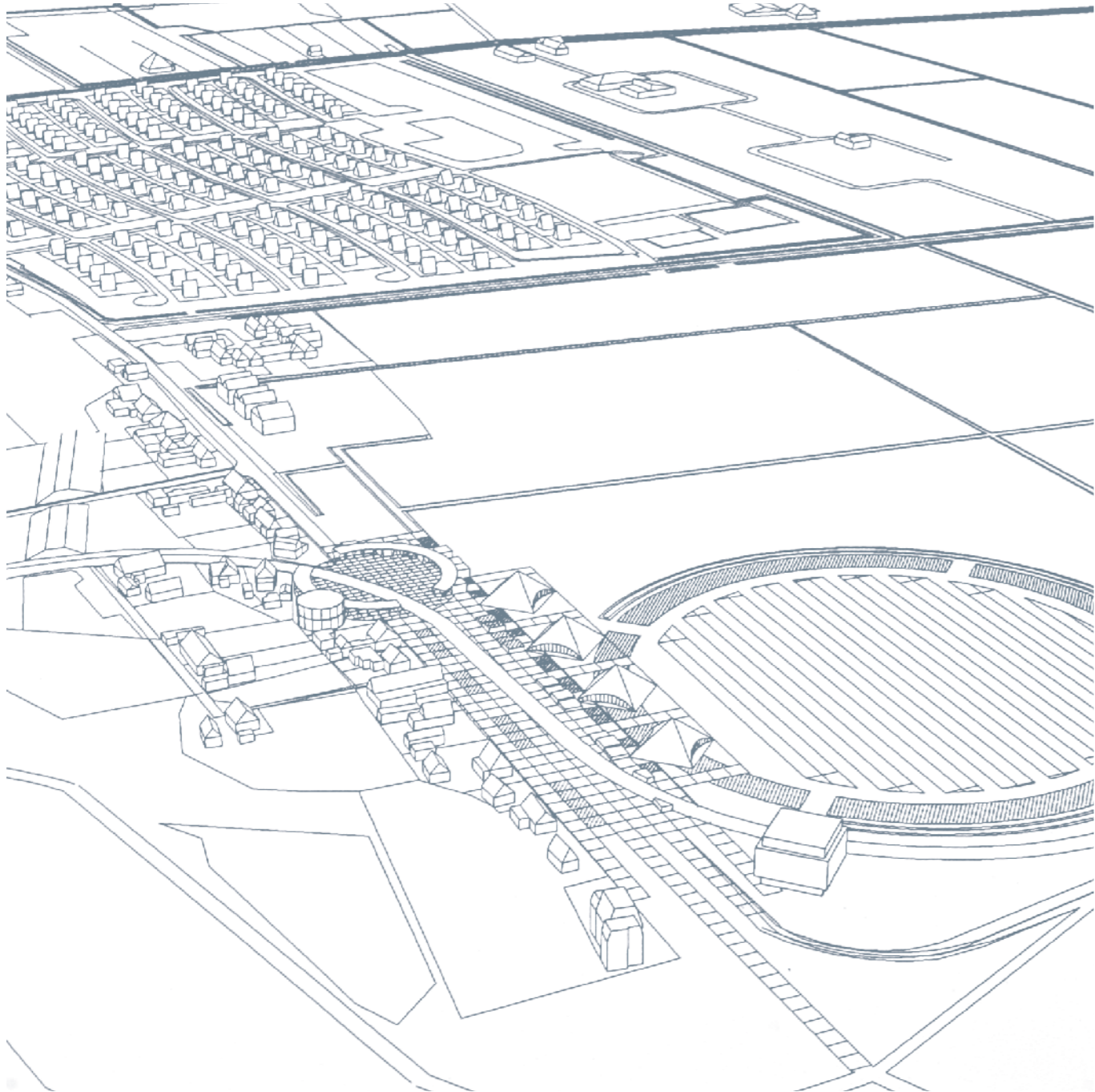
Uitbreiding Garage van Loon

naam **Uitbreiding Garage van Loon**
werkverband SAS-Architecten
opdrachtgever Van Roon
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1994

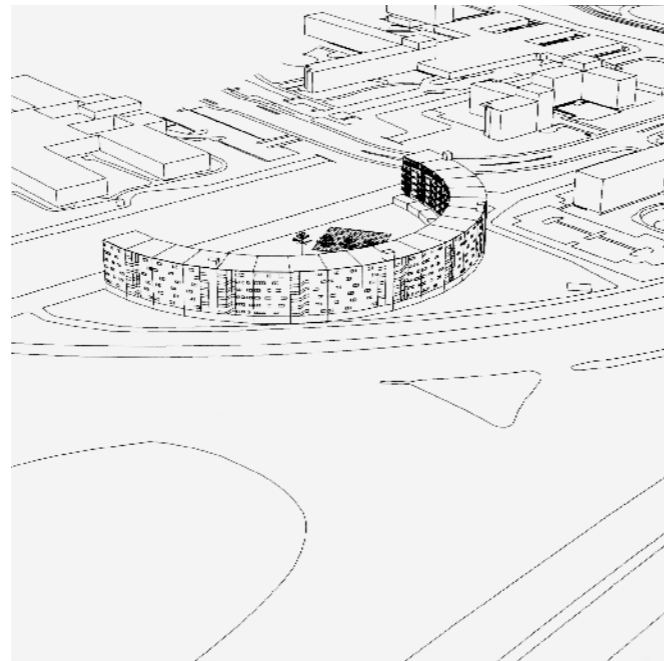
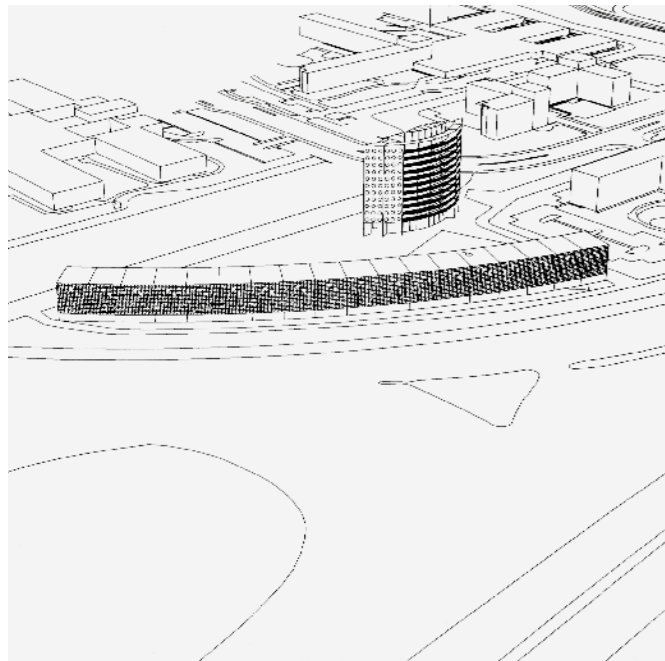
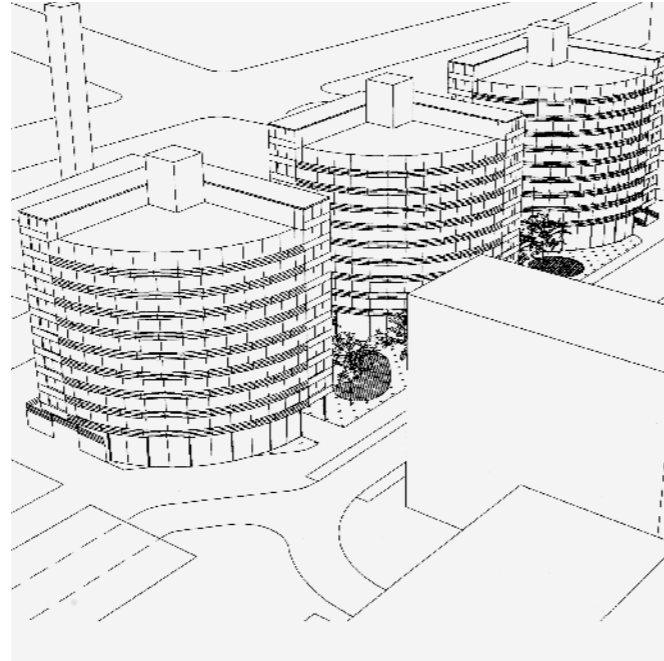
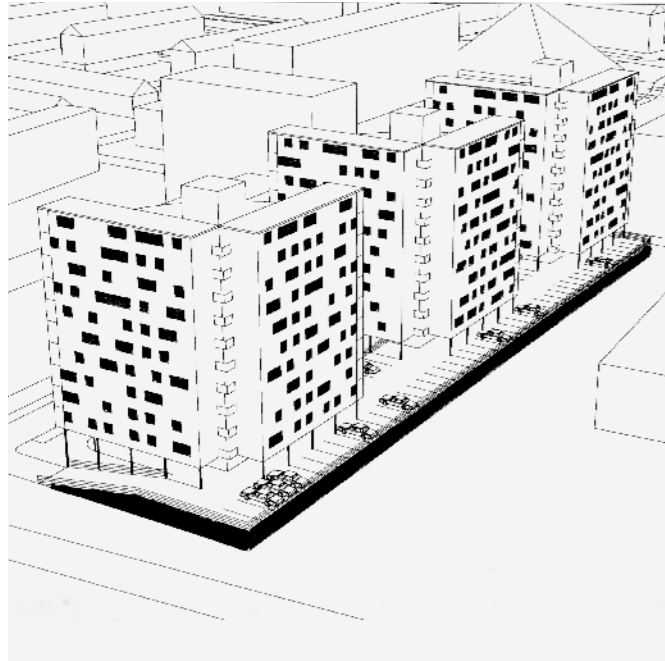
Centrumontwikkeling Grote Keeten

naam Centrumontwikkeling Grote Keeten
werkverband SAS-architecten
project Stedenbouwkundig onderzoek
badplaatsontwikkeling
locatie Grote Keeten
opdrachtgever Gemeente Zijpe
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1994

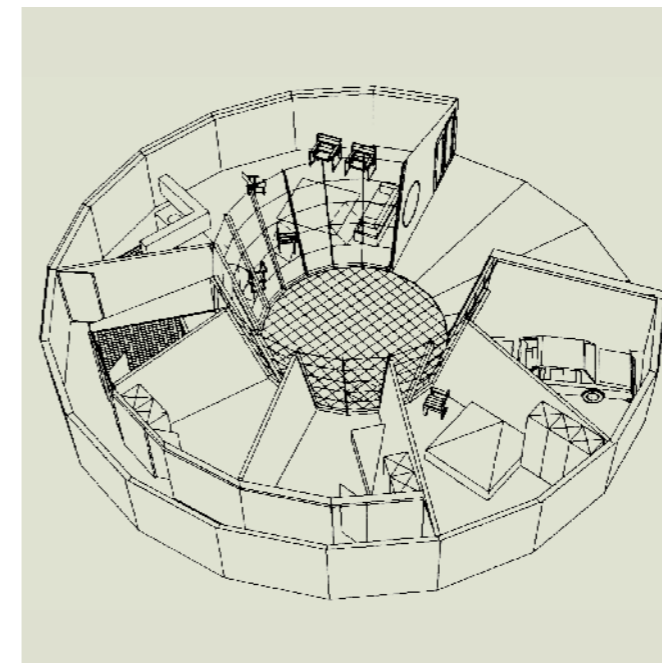
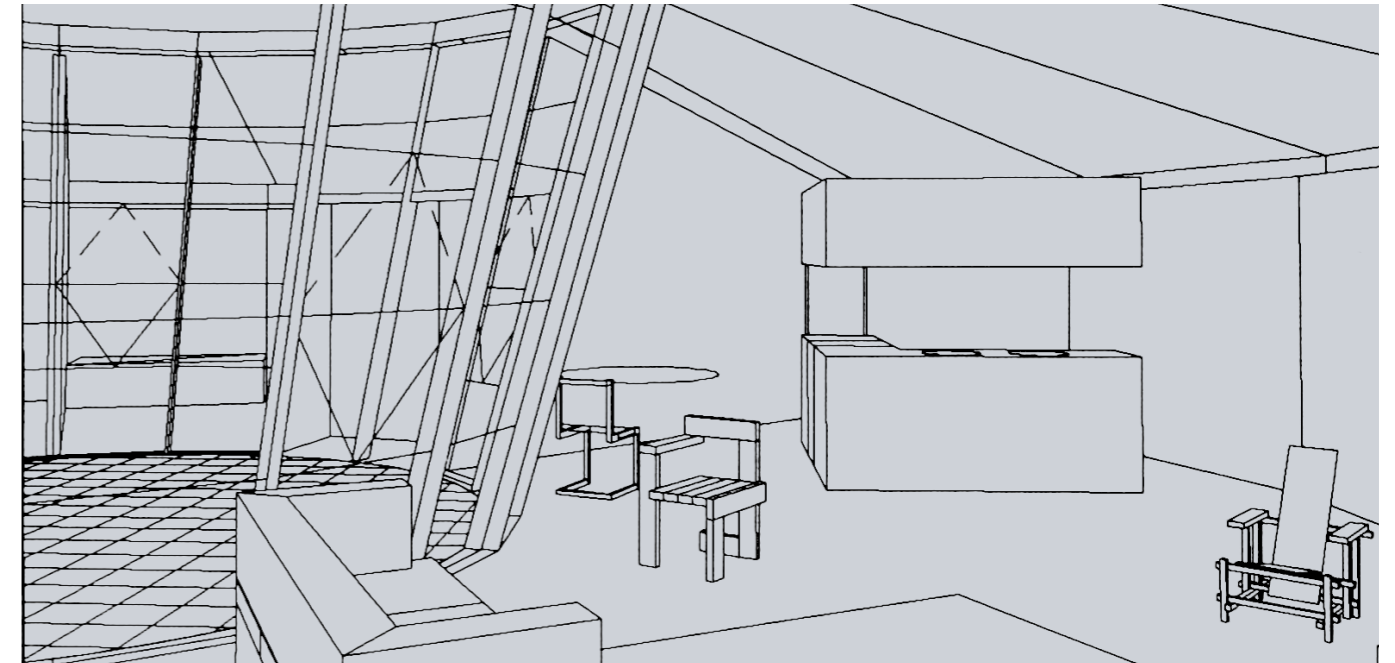
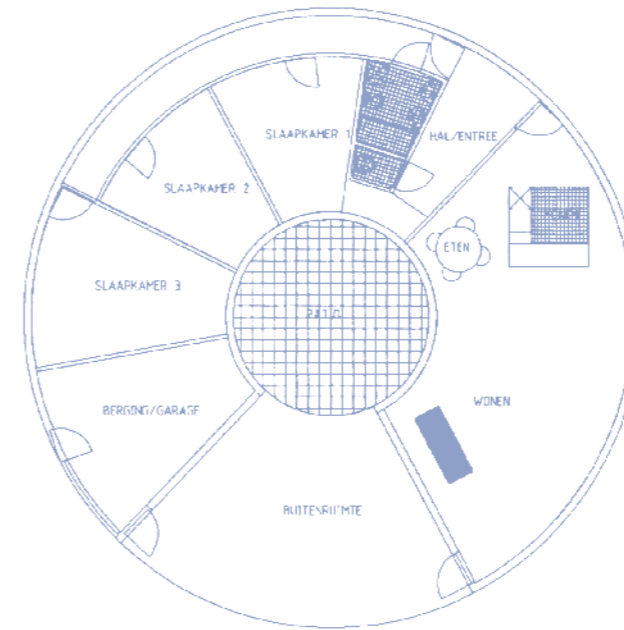
Modellenstudie

naam Modellenstudie
werkverband SAS-architecten
project Woningbouw
locatie Rijswijk, Amsterdam en Overveen
opdrachtgever Slokker Vastgoed bv, Wilma Vastgoed
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1992-1995

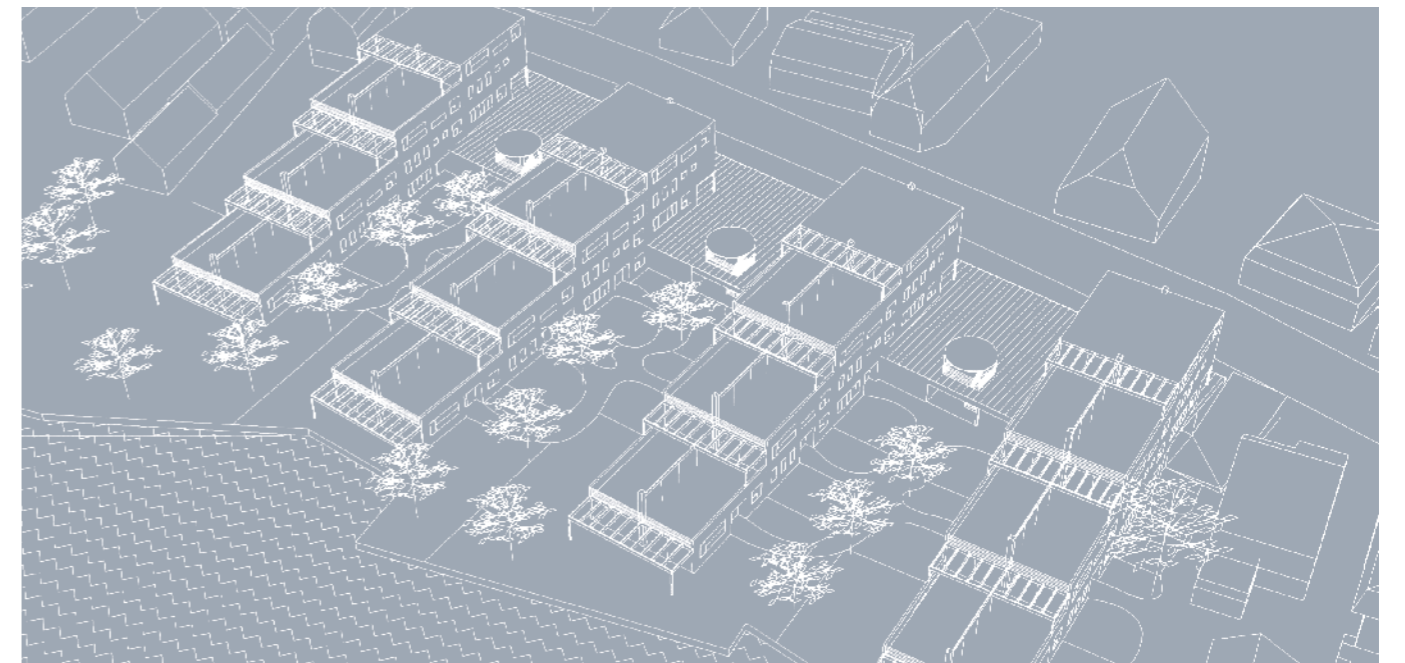
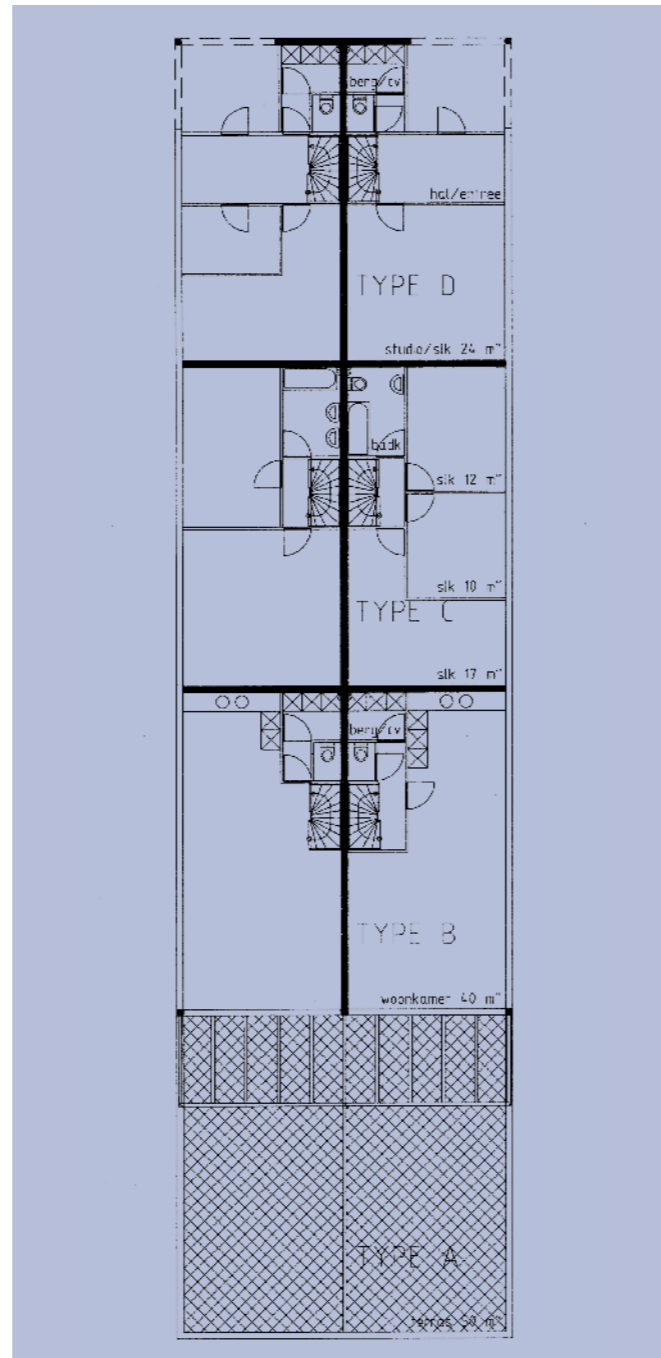
Stedenbouwkundige modellenstudie

naam Stedenbouwkundige modellenstudie
werkverband SAS-architecten
project Woningbouw
locatie Borne, locatie Jozefschool
opdrachtgever Gemeente Borne
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1995

Terraswoningen Hardinxveld Giessendam

naam Terraswoningen Hardinxveld Giessendam
werkverband SAS-architecten
locatie Hardinxveld Giessendam
opdrachtgever Gebr. van Kessel
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1996

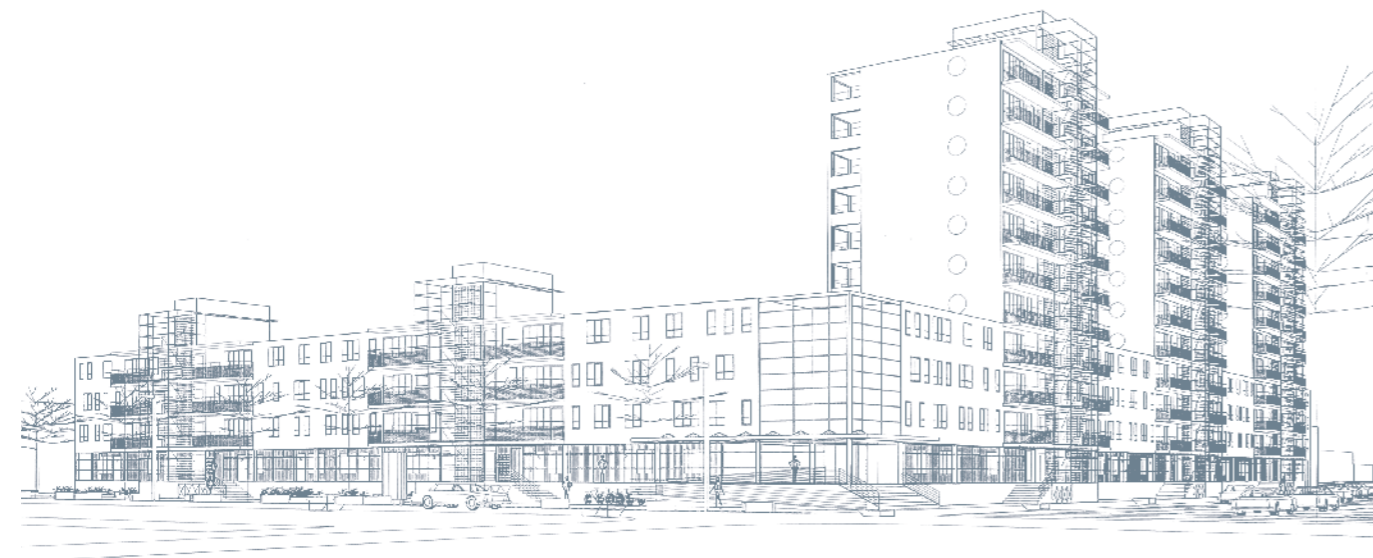

Woningen Einsteinreed

naam	Woningen Einsteinreed
werkverband	121 appartementen
project	SAS-architecten
locatie	Utrecht
opdrachtgever	Slokker Vastgoed bv
status	Gerealiseerd
jaar	1993-1997

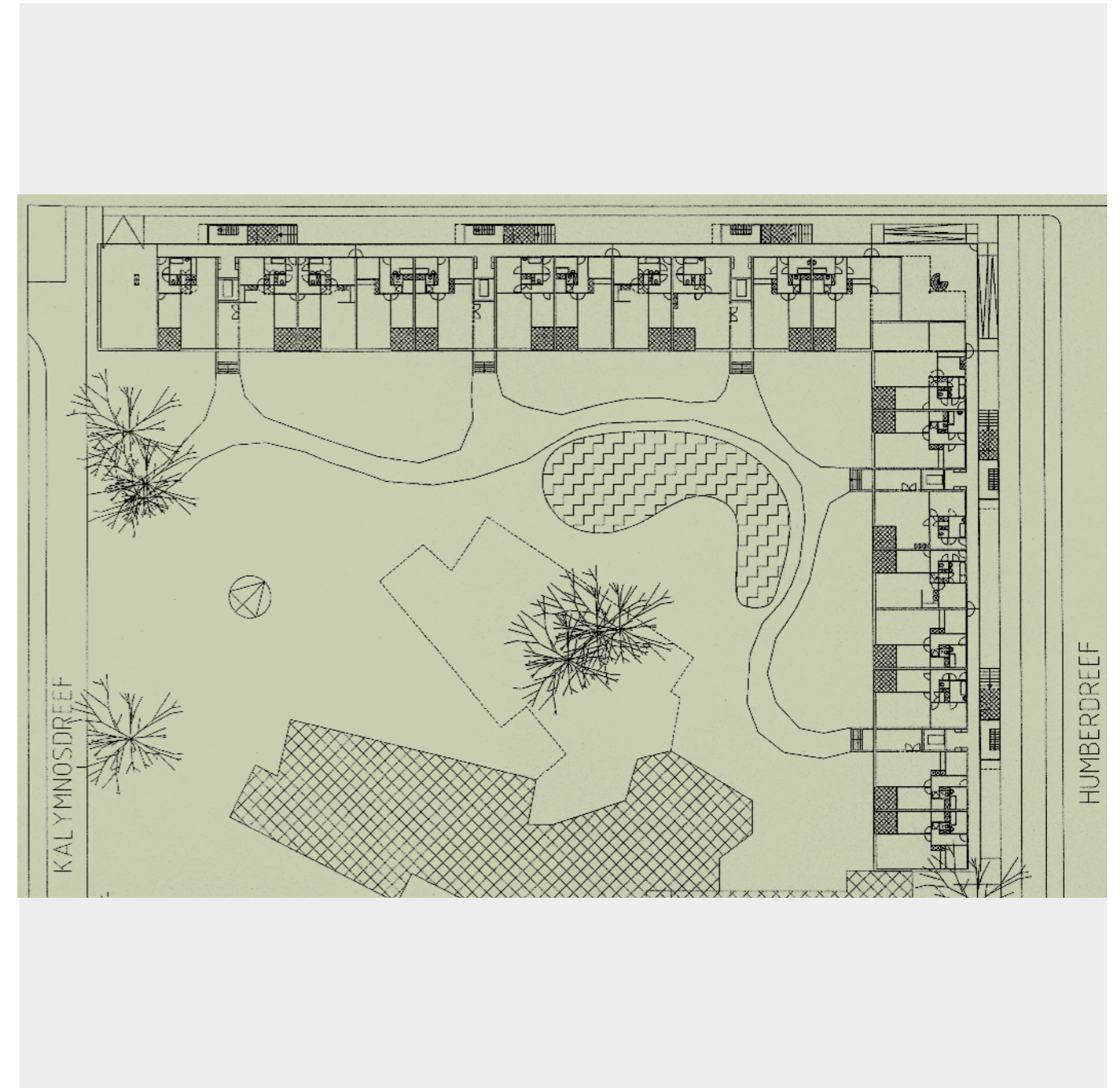
Marco ontmoet in 1989. Zittend achter zijn, zoals hij dat zelf formuleerde 'state of the art' Olivetti machine. Een computer die hem, als autocad-pionier van het eerste uur, soms nachten liet wachten op zijn complexe 3d tekeningen.

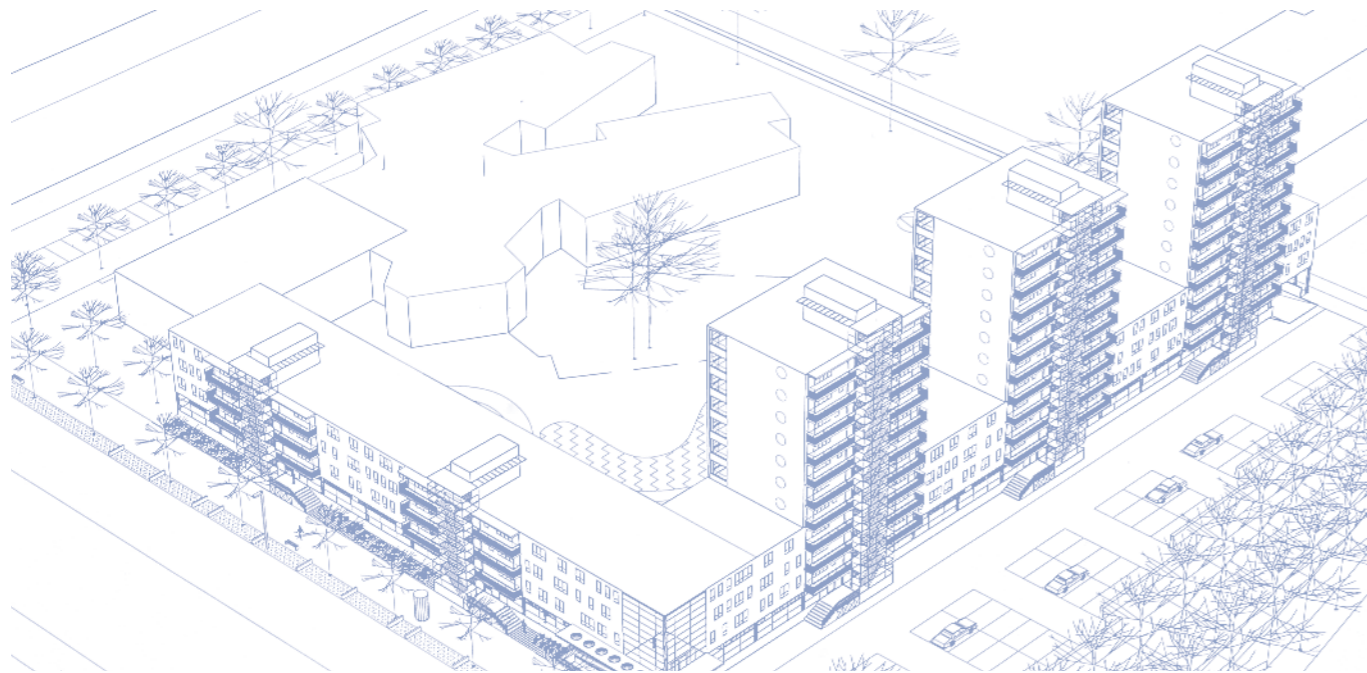
De grote vierkante tafel aan de Wijnstraat, gevuld met lekkernijen van de markt, de Italiaanse supermarkt op de Meent en supermarkt van de Kreeke. In contrast met zijn vaak moderne en functionele architectuur was de lunchtafel op kantoor rijkelijk gedecoreerd. Ook de wekelijkse door Marja gebrachte bloemen (meestal lelies) droegen hieraan bij. Alleen de boter moest eenvoudig Brio zijn. De echte diepgang zat hem aan de lunchtafel echter in het gesprek. Het gesprek waarvan de kwaliteit toenam naarmate er minder mensen waren en dat altijd werd gevuld met de enorme culturele bagage van Marco. Dit afgewisseld met zijn uitzonderlijke vermogen tot luisteren en analyseren. Veelvuldig gebeurde het dat een lunch werd uitgerekt tot ver in de middag. Naast de talrijke filosofische bespiegelingen, de reisanekdotes, en de verhalen over studie,

collega's en voorbeelden (uiteraard allen architecten), praatten we veel over onze principes en het hoe en waarom van het slagen van een architectenloopbaan. Het was naast de zoektocht naar de ideale opdracht en opdrachtgever (waarbij de naam van mevrouw Schröder talrijke keren viel), vooral ook de behoefte aan erkenning van opdrachtgevers en collega's die hem bezig hield. Tegelijkertijd hielden we ons afzijdig van alles wat naar netwerken rook en waren we voor opdrachtgevers behoorlijk precies, om niet te zeggen lastig.

Een van de opdrachtgevers die het leek te gaan begrijpen was René Jansen van Slokker Vastgoed uit Huizen. Hij belde ons op voorspraak van Mariët Schoenmakers, destijds stedenbouwkundige te Utrecht, die ons nog kende van De geluidwalwoningen aan het Houtense Pad. Jansen presenteerde ons een geluidlocatie in de Bijlmer van Utrecht de wijk Overvecht. Het was een voormalige schoollocatie op een driehoekige reststrook langs de Einsteinreed. Tussen de regelmatige stempels van Hoge en lagere flatgebouwen diende naar het oordeel van de afdeling Stedenbouw een complex te

worden ontwikkeld dat twee afzonderlijke stempels ter weerszijden van de wijkontsluitingsweg zou verbinden.

De Welstandscommissie zag echter in het complex van stempels een stedenbouwkundig 'kunstwerk' (een 'Victorie Boogie Woogie'). Als speelbal in deze inhoudelijke en politieke discussies lag er ook nog de complexe opgave die geluidproblematiek bracht.

Dit gecompliceerde speelveld kwam Marco kennelijk zo vertrouwd voor, dat we de uitgezette voetangels en klemmen handig omzeilden en een complex schema presenteerden, bestaande uit een basisgebouw van vier woonlagen, gecombineerd met een drietal woontorens van tien verdiepingen aan de hoofdweg. Hierin konden alle door betrokkenen betrokken stellingen worden verenigd. De trappenhuisen en gangen aan de geluidzijde werden afgeschermd met een extra vliesgevel en aan de binnenzijde werd een fraaie tuin mogelijk, die werd gedeeld met de achtergelegen school. De 121 woningen die zo mogelijk werden stonden op een basement van een halfverdiepte parkeergarage voor 66 auto's en bergingen.

De vernuftigheid van de door Marco bedachte oplossing hield hem zelf nooit al te lang bezig. Het rumoer rond de stedenbouwkundige inpassing, de geluidoplossing met gesloten gevels en glaspuien en de bezonning voor het omliggende gebied waren nog niet verstomd of Marco stortte zich op een zo optimaal mogelijke flexibiliteit van de woningplattegronden. Hij probeerde de ontwikkelaar te overtuigen van de parallel die kan worden getrokken tussen de seriematige woningbouw en de auto-industrie. Een aantal basistypes met een uitgebreid stelsel aan afwerkingsopties. Zo ontstonden ca. veertig verschillende woning- en indelingsvarianten. De keuze van de consument leek oneindig. Zowel een hierdoor wat bezorgde ontwikkelaar, als later de nogal gelaten consumenten, leken weinig interesse te tonen voor de inspanning. Wel was er veel waardering voor de fraaie detaillering en materialisering. Het Clarks kwartsiet voor de plint, de warmrode handvormsteen, de houten beschietingen en het gegalvaniseerde staal en het glas van de hoge trappenhuisen oogsten veel bewondering.

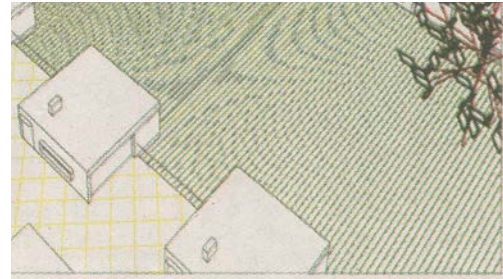
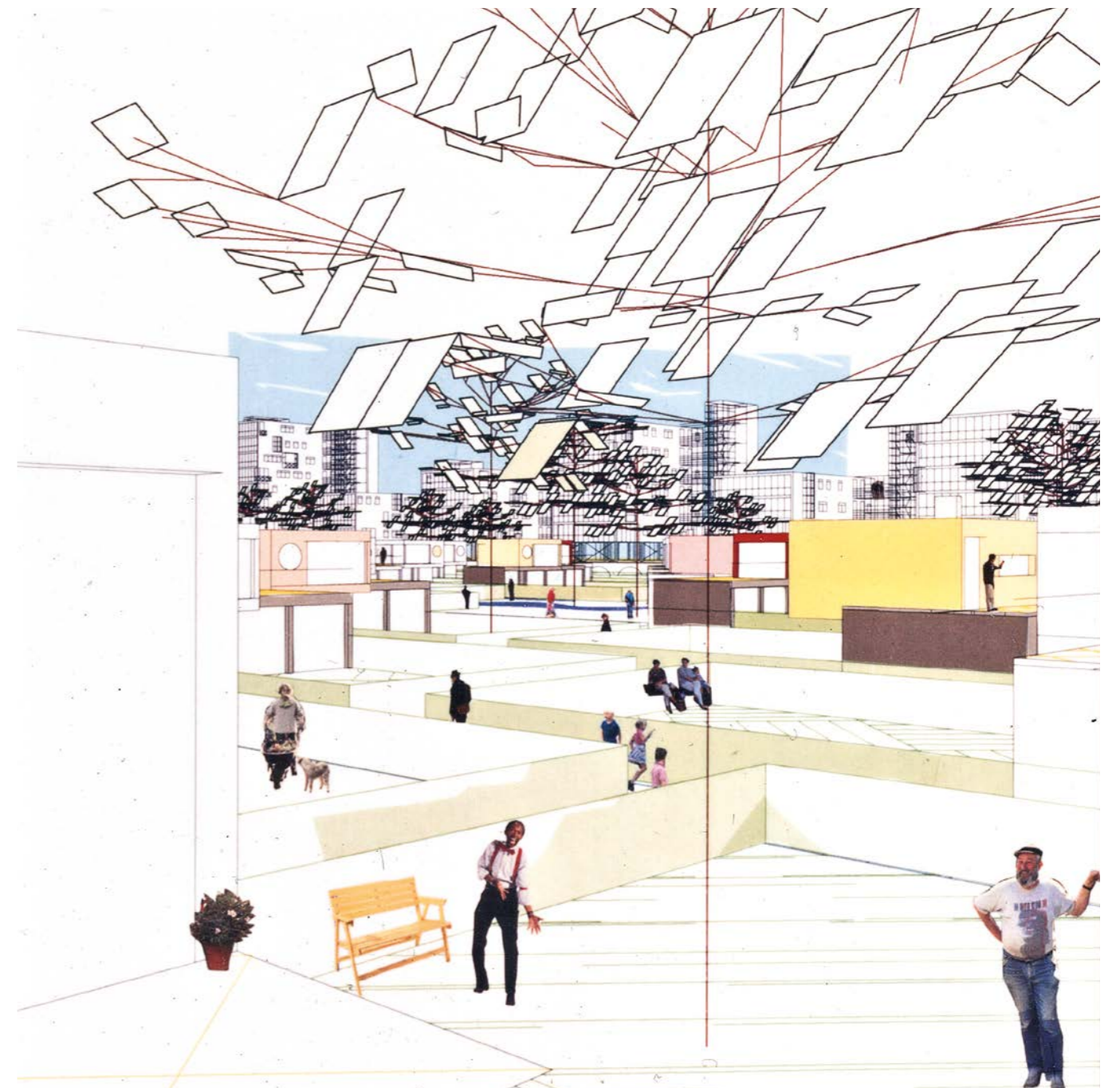
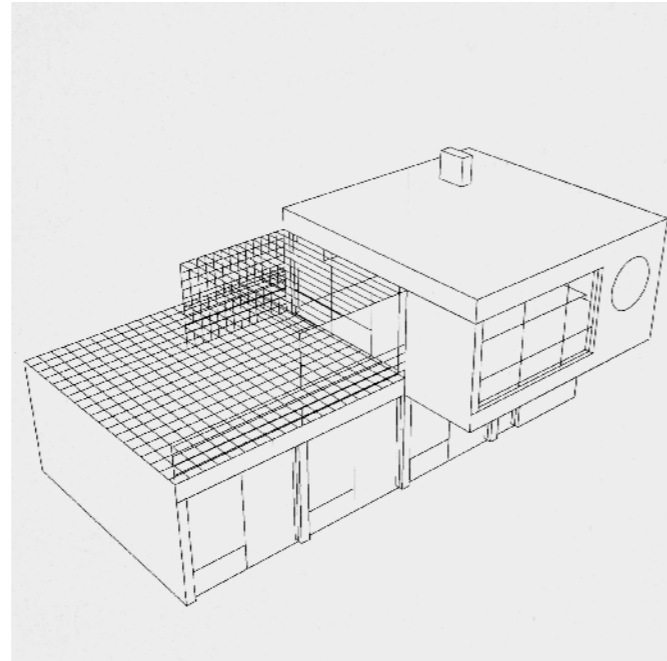
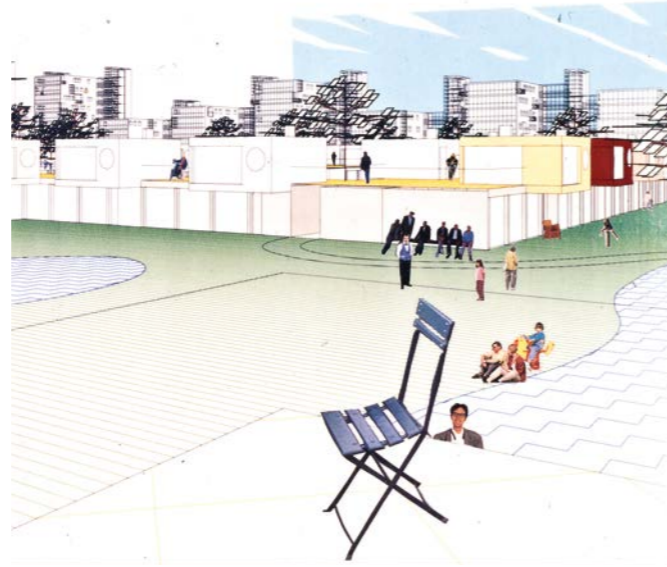

In dit project waren de stedenbouwkundige en architectonische complexiteit van de opgave en het vertrouwen van de opdrachtgever, de voor Marco cruciale componenten om zich onbevangen in zijn vakgebied te verdiepen en een eenvoudig en glashelder gebouw-complex te ontwerpen. Niet een gebouw dat zijn vernuftigheid breed hoeft te etaleren, maar dat schijnbaar achteloos in de bestaande structuur is opgenomen.

Jef Muhren. Geboren 10-12-1964, Vanaf 1991 Freelance gewerkt voor de Maatschap SAS-architecten, vanaf 1995 als compagnon.

De groene streep

naam De groene streep
werkverband SAS-architecten
project Onderzoek naar grote dichtheden
locatie Haarlem, Schalkwijk
opdrachtgever HBM, Slokker, De Vonk
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1997

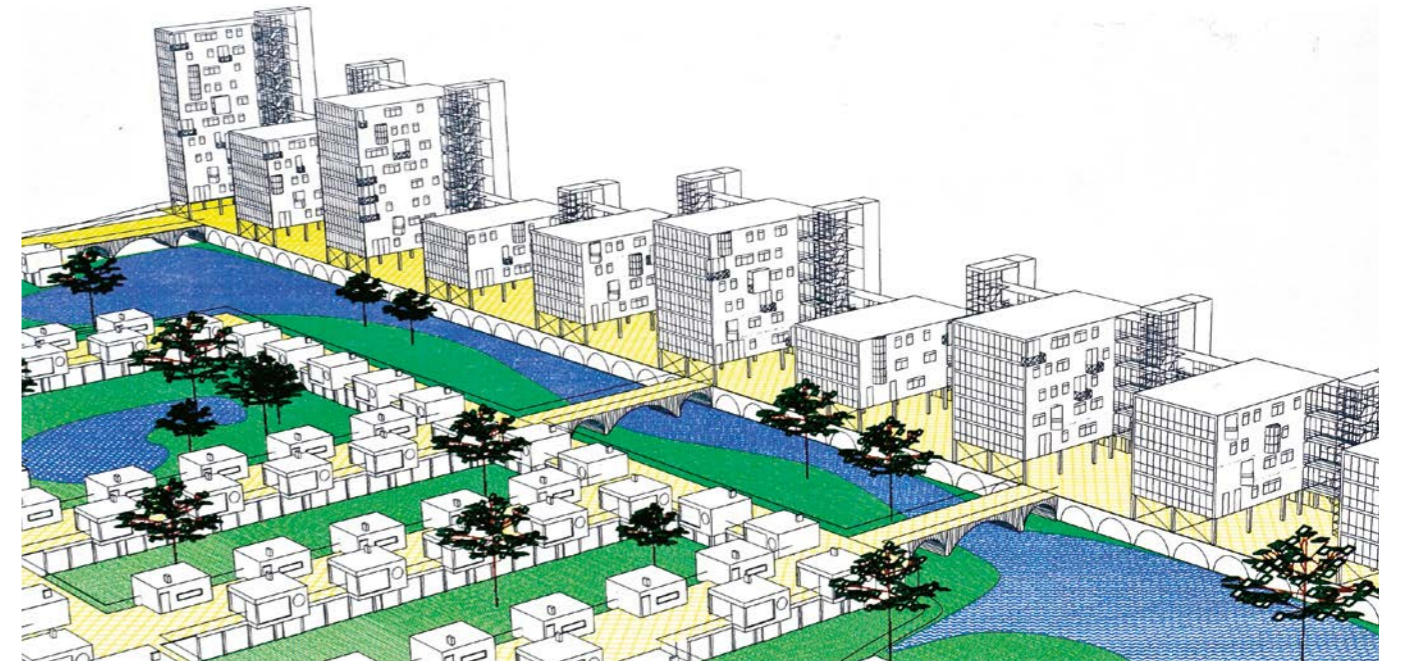
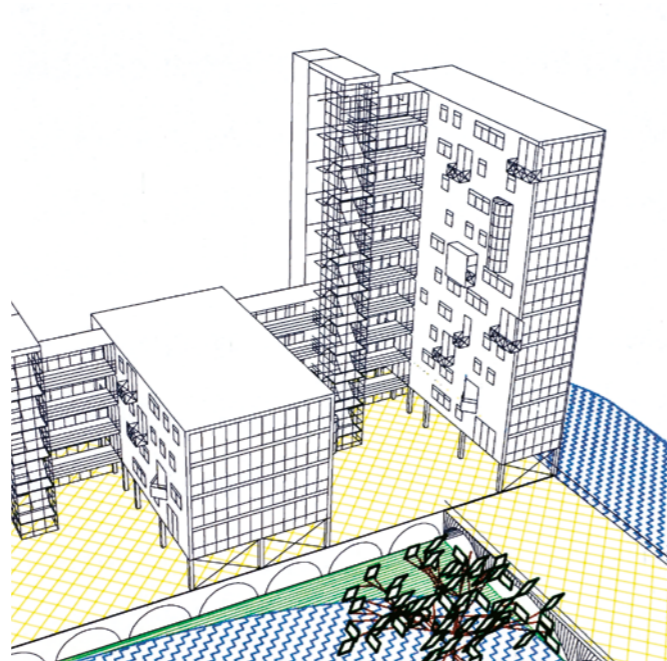
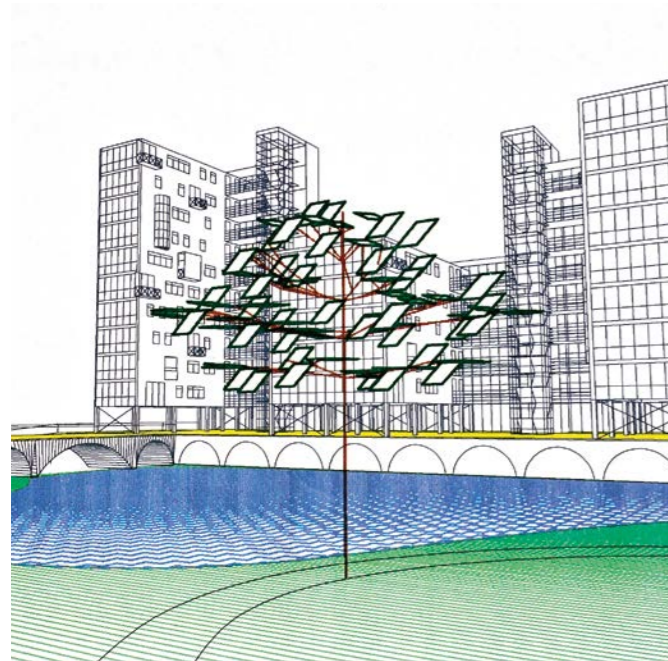
staasdeel. In
 ningstichting
 heeft het bu
 maakt voor
 tussen de S
 het Spijkerbe
 De groens
 gen liggen a
 nu door de
 onveilig erva
 Pouw van O
 die flats om
 leggen. En h
 gen met de
 groen en gel
 doorgaande
 studie wil P
 cussie over
 ken. De in
 vandaag bek
 kundigen die
 aangetrokke
 van het festi
 taak om te l
 verre de plan
 de nieuwe h

projectontwikkelaar Slokker voor het Schalkwijkfesti-
 m van dubbel grondgebruik. De wegen naar de
 dak op de eerste verdieping.

ILLUSTRATIE • SAS ARCHITECTEN

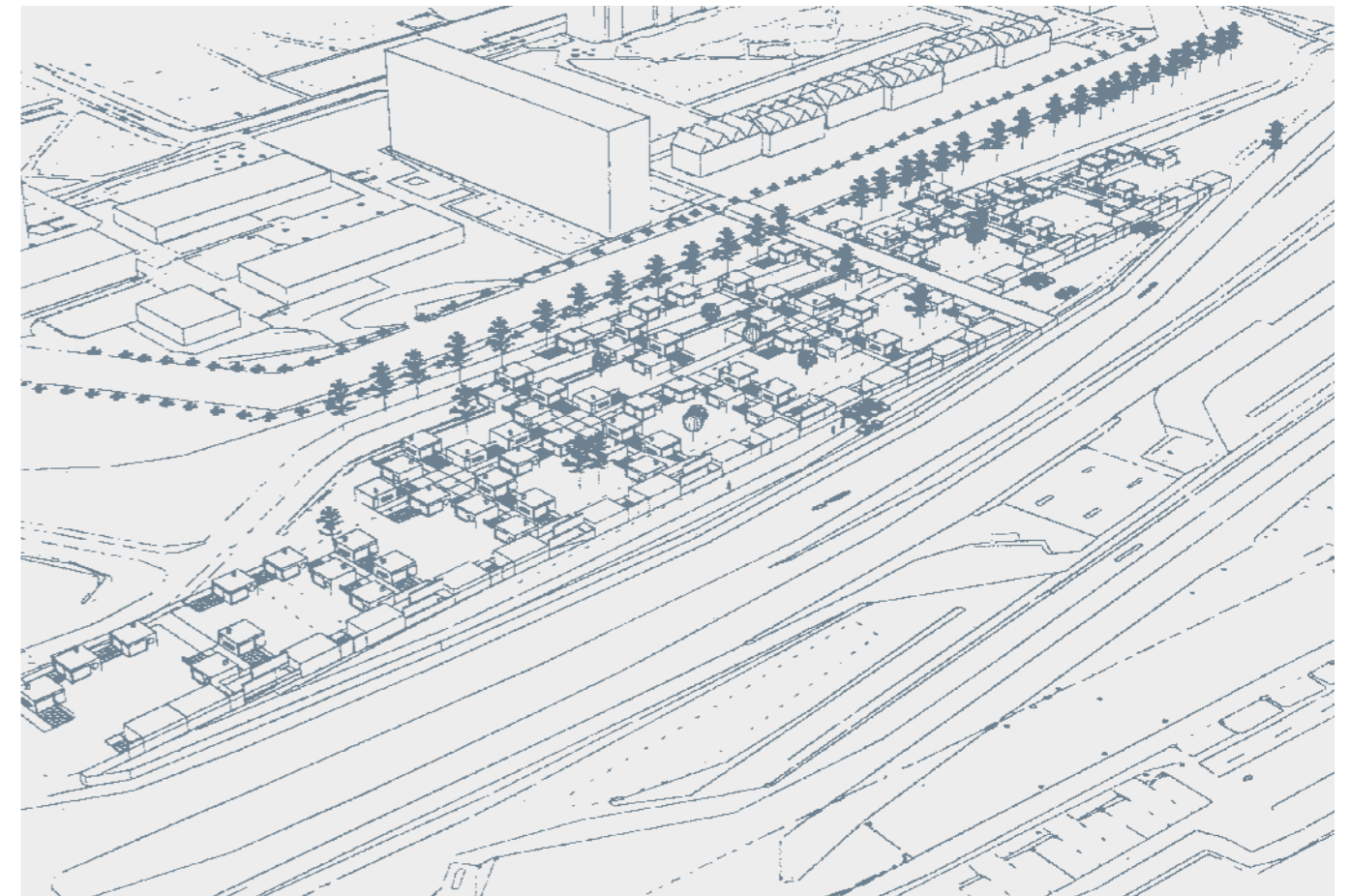
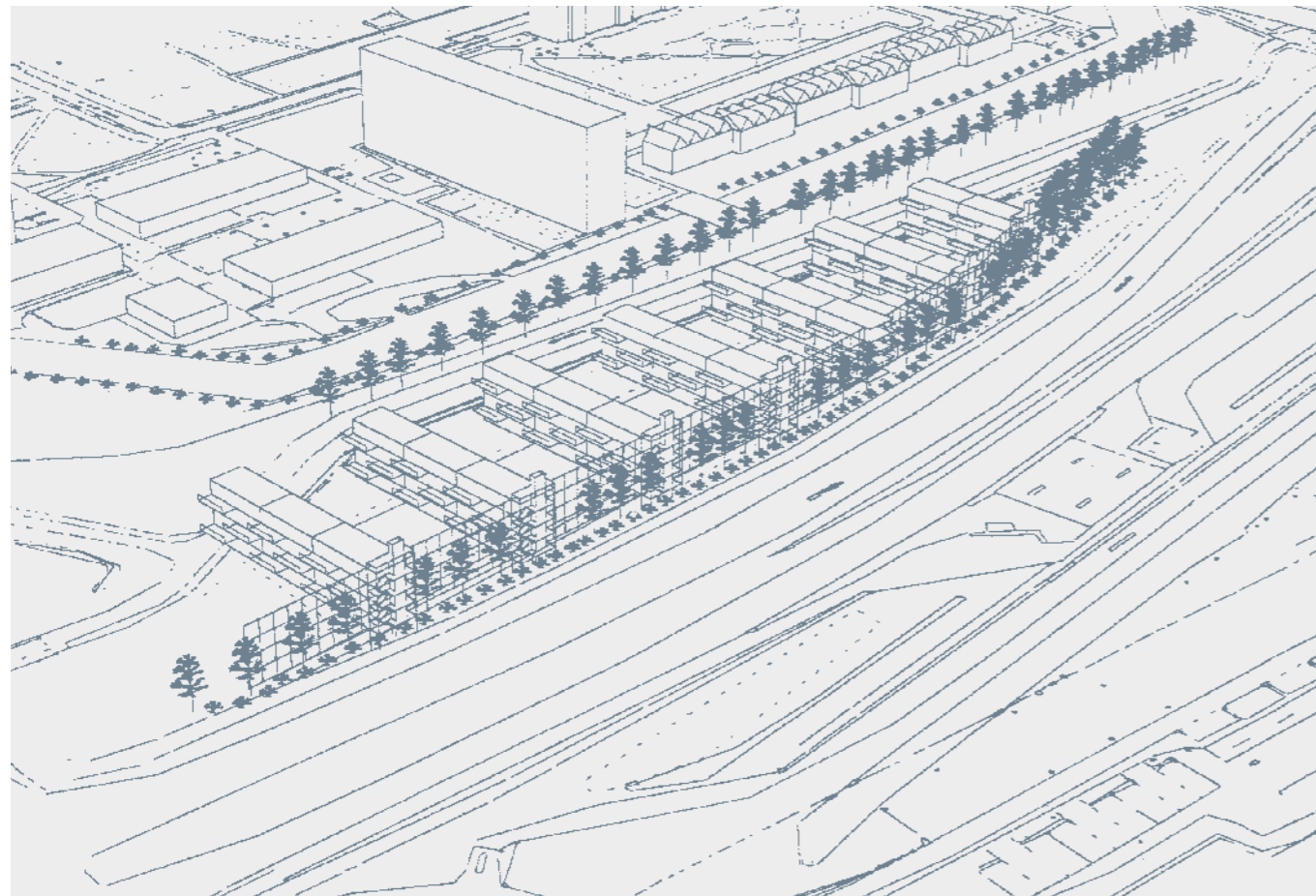
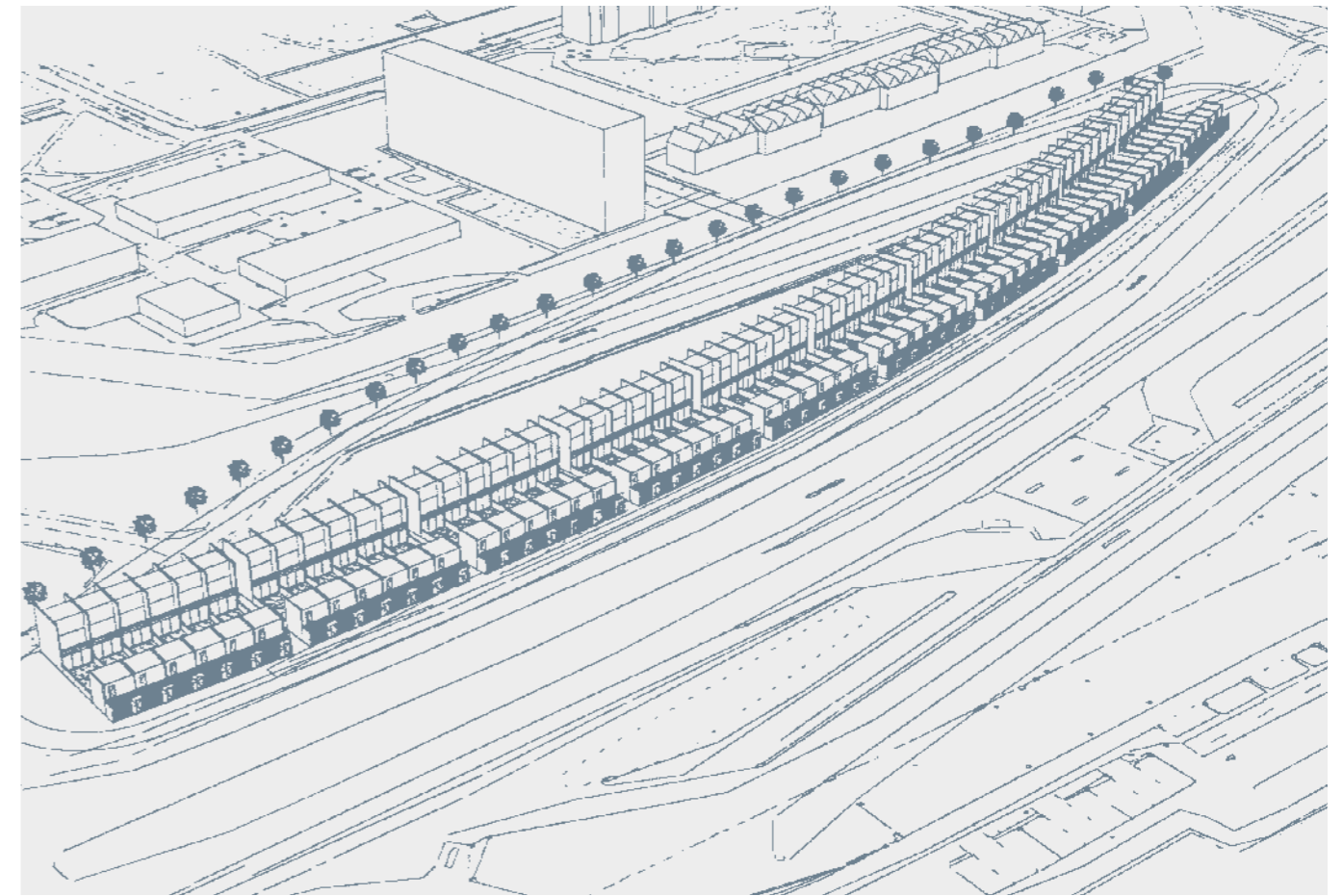
en van een
 it blijkt dat
 er volgend
 elijkste in-
 De Groene
 rd op de-
 l langs de
 n voor 700

projectontwikkelaar Slokker en
 is ontworpen door de Rotter-
 damse architect Marco Schif-
 fauer. Het borduurt verder op
 het stramien van het hier gele-
 gen volkstuincomplex. Een
 groene woonwijk, afgeschermd
 van de drukke Schipholweg
 door een muur van kantoren en

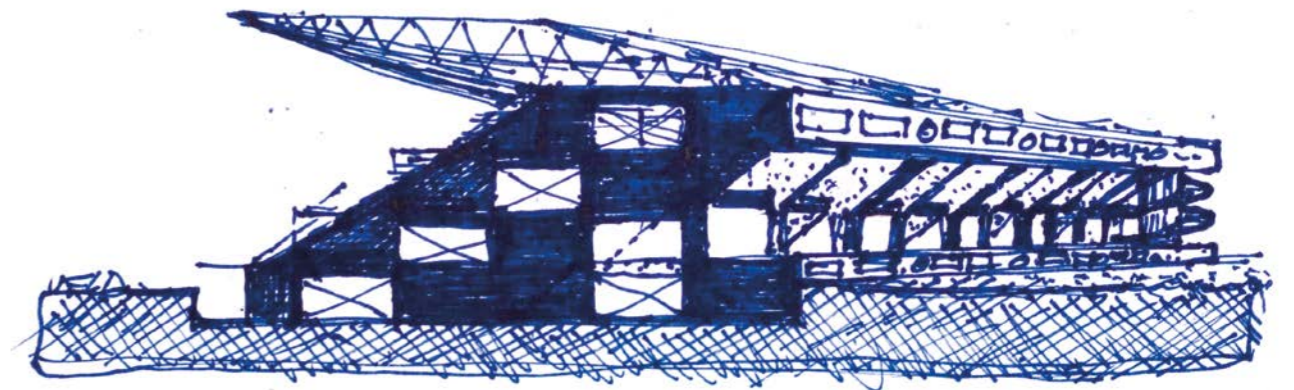
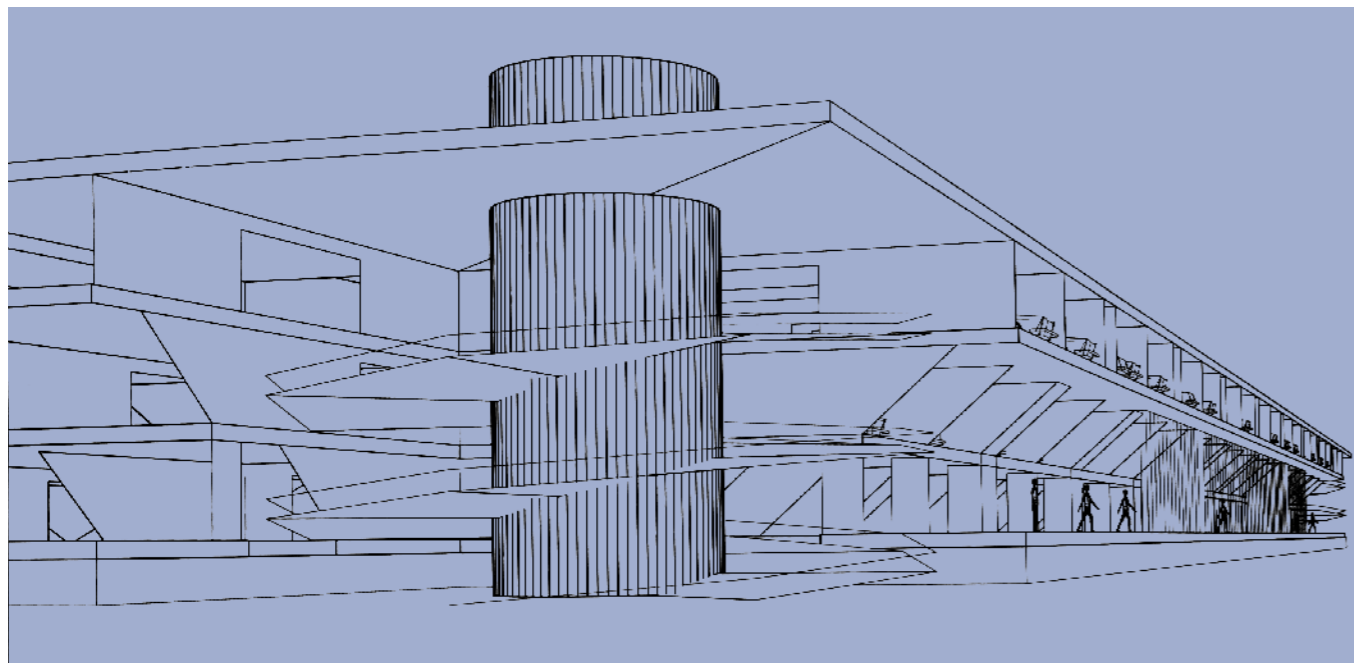
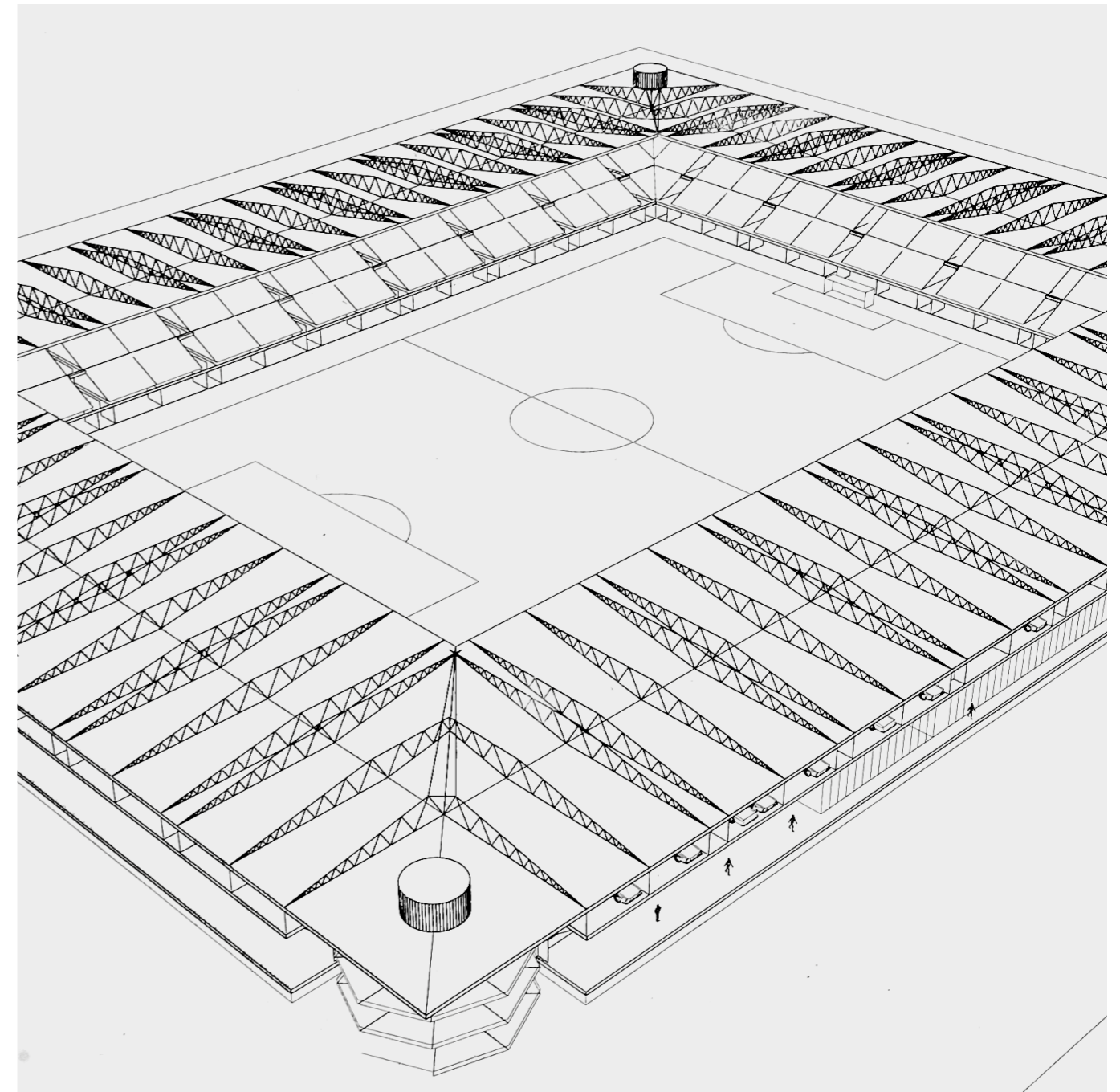
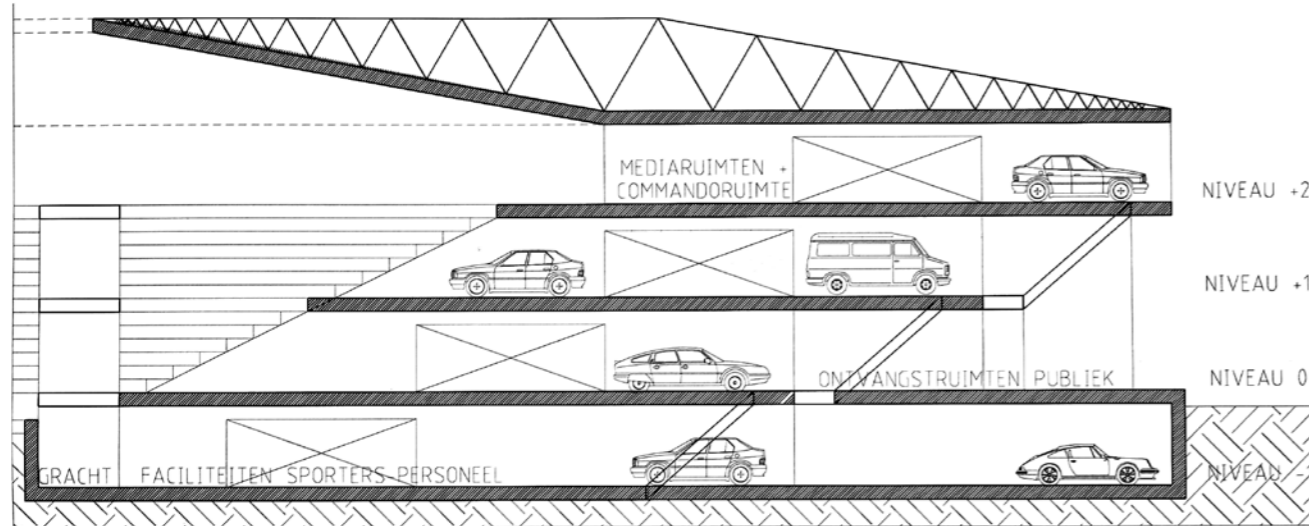
Geluidswalwoningen Kruithuisweg

naam Geluidswalwoningen Kruithuisweg
werkverband SAS-architecten
locatie Delft
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1997

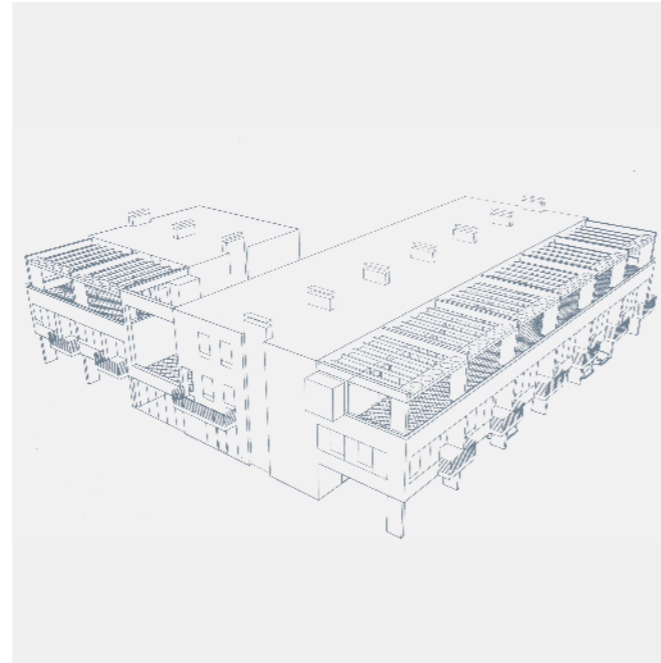

Drive-in stadion voor 10000 bezoekers

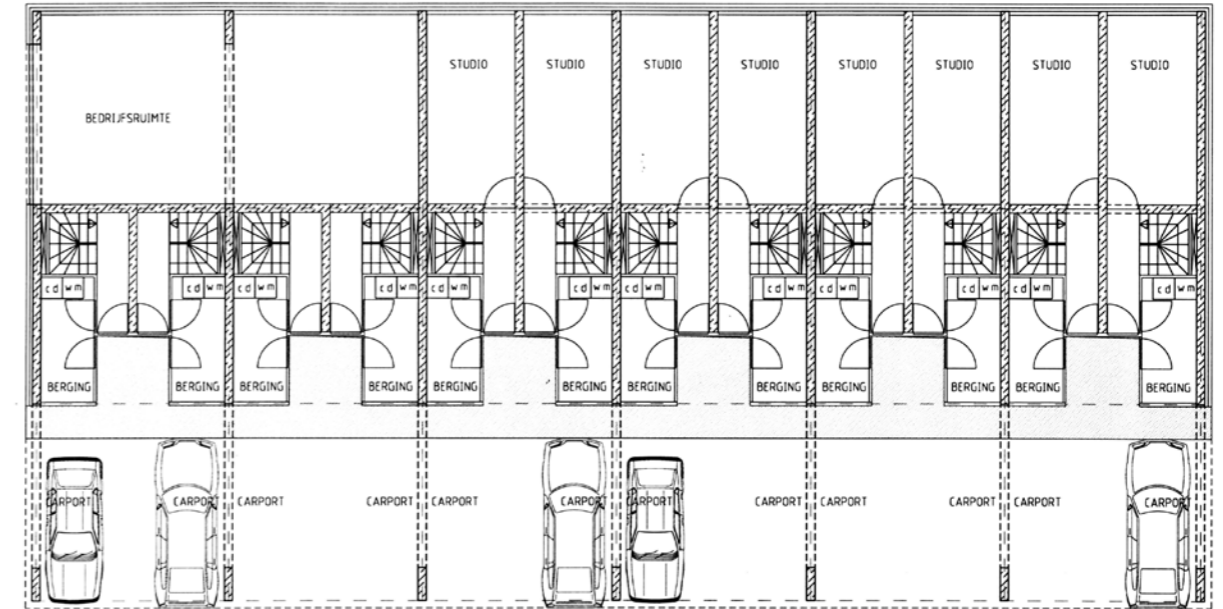
naam Drive-in stadion voor 10000 bezoekers
werkverband SAS-architecten
status Ideevorming
jaar 1997

Woningen en praktijk Leerdam

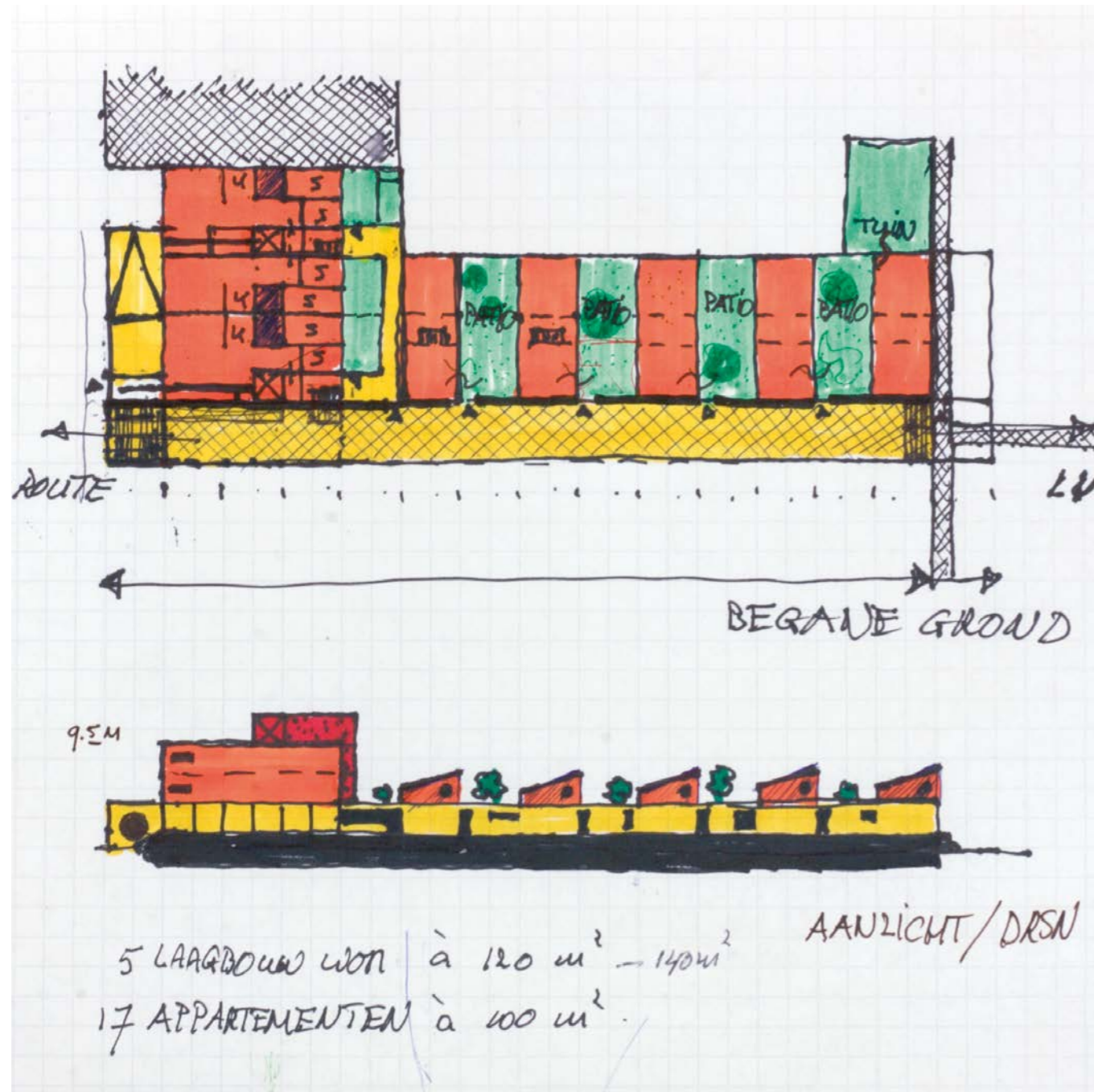

naam Woningen en praktijk Leerdam
werkverband SAS-architecten
project 12 woningen en praktijk
locatie Leerdam
opdrachtgever Klaassen Arnhem
status Gerealiseerd
jaar 1998

Woningen Houten

naam **Woningen Houten**
werkverband SAS-architecten
project 22 woningen
locatie Houten, Herenweg
opdrachtgever Klaassen Arnhem
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1998

Huisartsenpraktijk

naam	Huisartsenpraktijk
werkverband	SAS-architecten
project	Huisartsenpraktijk voor twee huisartsen
locatie	Den Helder
opdrachtgever	Rümke/Gemmeke en Tomassa
status	Gerealiseerd
jaar	1999

Marco ken ik al heel lang, hij heeft bij mij op school gezeten, en onze ouders kenden elkaar oppervlakkig, waardoor wij elkaar in 1987 weer getroffen hebben en dus lag het voor mij voor de hand om in 1996 Marco te vragen ons praktijkpand te ontwerpen.

In 1994 ben ik mijn eigen huisartsenpraktijk gestart, ik sloot mij aan bij drie andere huisartsen en er werd voor mij een Portocabine aan het praktijkpand vastgeplakt. Het was immers de bedoeling om iets te doen met dit oude, ouderwetse, uitgeleefde pand van toen 25 jaar oud.

Het bleek echter niet mogelijk te zijn vier huisartsen, die nooit samengewerkt hadden en alleen het pand deelden tot één gedachte over nieuwbouw en inrichting van een moderne huisartsenpraktijk te krijgen. De LHV, de landelijke huisartsenvereniging had wel ideeën. Uiterst visionair maar niet haalbaar, zeker niet met een beperkt budget.

Peter Tomaso en ik besloten samen een pand neer te zetten. Wat voor een pand we wilden? Het moest vooral herkenbaar zijn. Er waren in die tijd nog geen huisartsenposten en vooral in de dienst was het belangrijk dat de patiënten het goed konden vinden. Het moest passen bij de stad: Den Helder is een haven stad, een marine stad, er is een strand en zee.

Wij moesten eisen op tafel leggen: hoe zijn de looplijnen in een huisartsen praktijk, waar zit de assistente, de spreekkamers en de behandelkamers. We wilden een looplijn om bij het uitdelen van de griepvaccinaties heel veel mensen, zo'n 600 op een middag, te kunnen verwerken zonder dat iedereen door elkaar loopt. We wilden een splitsing in de praktijk voor het rustige deel, waar wij lopen en het onrustige deel waar de patiënten langs komen.

Marco kwam met schetsen: een slakken huis, een romney loods en containers. Uiteindelijk werd het een vierkant, met vier identieke wanden: de rechterhelft van aluminium en de linker van glas.

Ook binnen is er een symmetrische opbouw van de spreekkamers en de behandelkamer ertussenin.

Het pand staat er nu bijna zeven jaar er werken twee huisartsen en drie assistentes in. De avond nacht en weekend diensten worden vanuit de huisartsenpost gedaan en sinds 2003 wordt de kamer van de huisarts op zijn vrije dag benut door de praktijkverpleegkundige en de assistentes hebben ook hun eigen spreekuurtjes.

Het uitgangspunt van de praktijk is niet veranderd de zorg wel.

Prudence Rümke-Gemmeke

Verbouwing tandartsenpraktijk

naam Verbouwing tandartsenpraktijk
werkverband SAS-architecten
project Verbouwing tandartsenpraktijk
locatie Den Helder
opdrachtgever Jan Rümke
status Gerealiseerd
jaar 1999

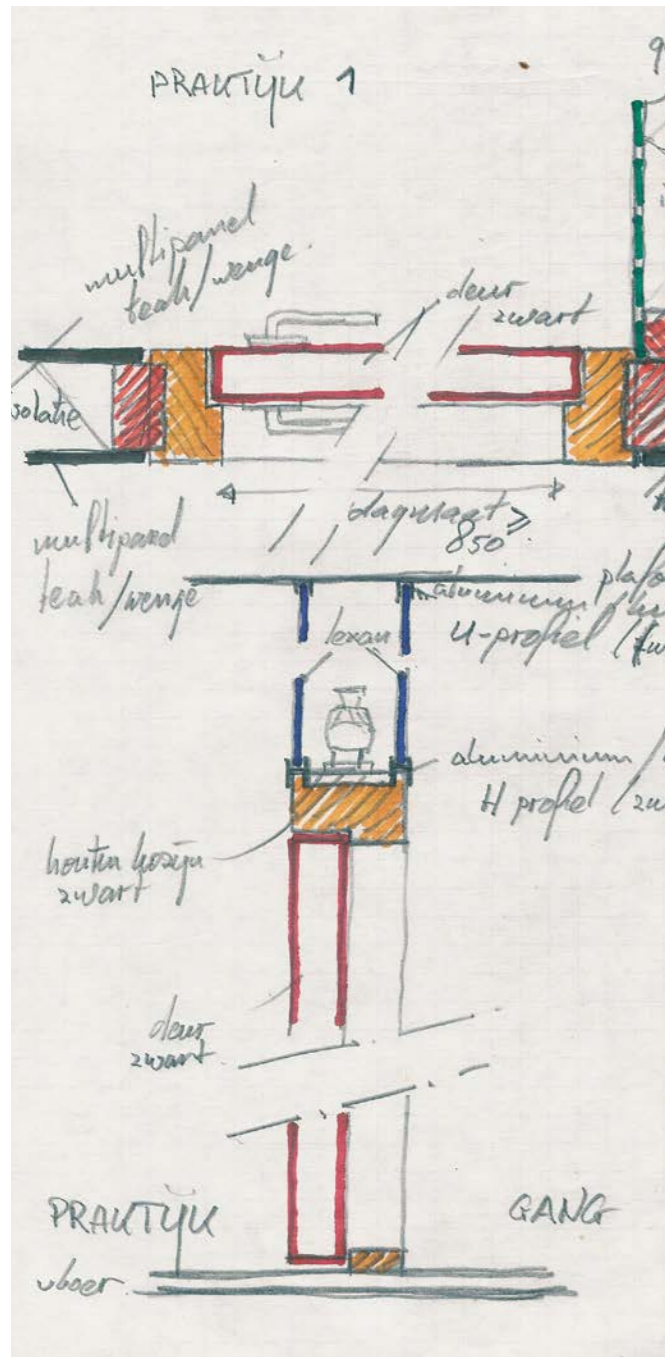
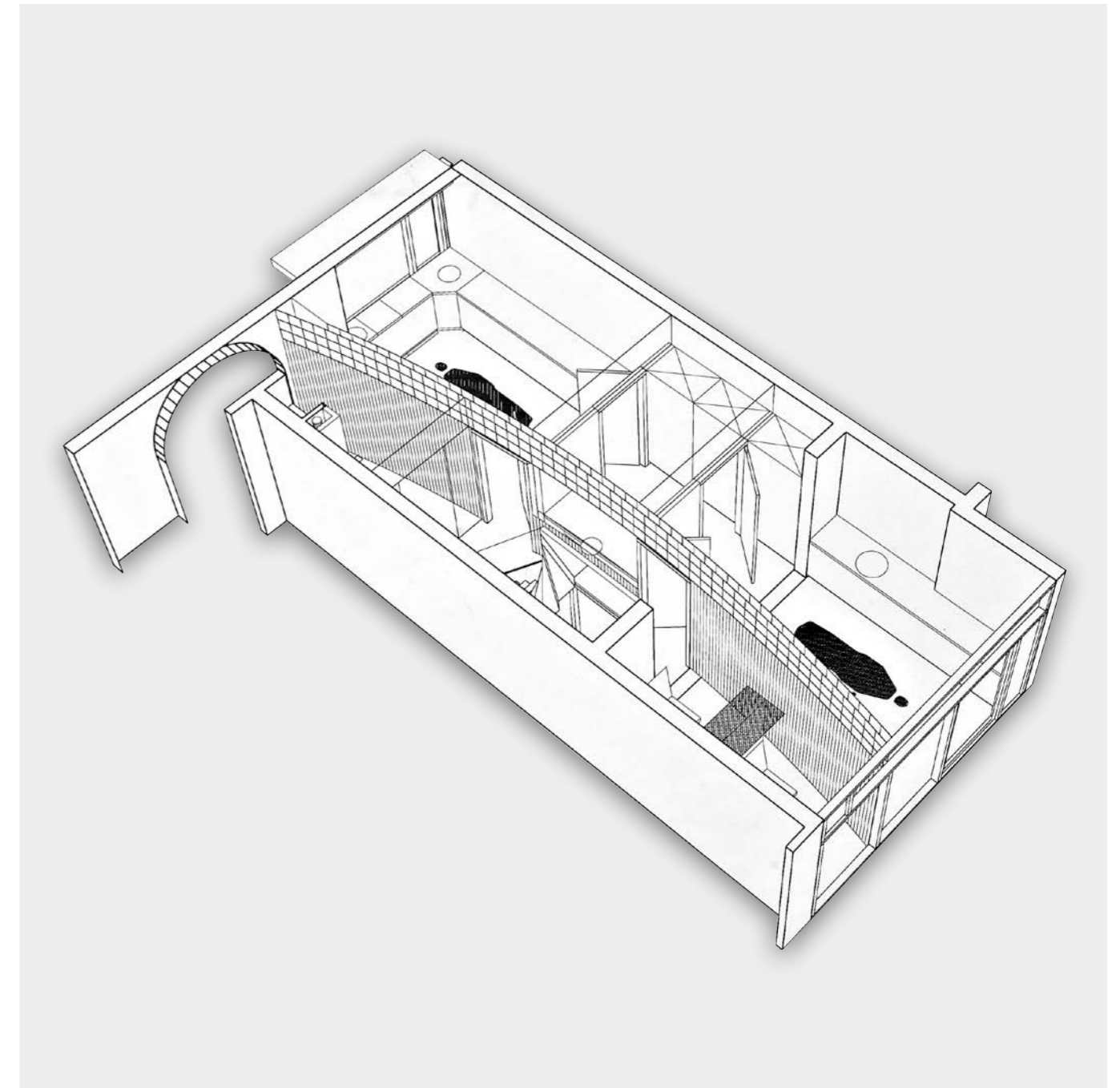
De spanning op de Wijnstraat was te snijden. Ik had de SAS gevraagd te bekijken hoe van mijn praktijk, de beneden verdieping in een woonhuis met een behandelkamer er wellicht een met twee kamers gemaakt zou kunnen worden. Dat leverde twee tekeningen op, die hoewel zeer doorwrocht mij niet konden bekoren. Hoe het wel moest wist ik overigens ook niet. Als laatste poging om nader tot elkaar te komen was er een vergadering belegd op het kantoor in de Wijnstraat met Marco en de andere medewerkers van de SAS. Marco was te laat. De kinderen waren achter de computer gezet om zich met een tekenprogramma bezig te houden en wij keken naar tekeningen en maquettes en voelden ons knap ongemakkelijk omdat er wéér een tekening met vele hokjes op tafel werd gelegd.

En dan komt Marco binnen, in volle vaart. zwaaiend met een schetsje. "Ik heb het!", zegt hij en legt het schetsje op tafel: de hele beneden verdieping wordt leeggehaald en iets vergroot en met een gebogen wand en twee dwars-wanden wordt de ruimte in vieren gedeeld. Al deze ruimten communiceren met elkaar met vier deuren.

Zelden sloeg een stemming in zo korte tijd zo om.

Het spreekt vanzelf dat het plan ongewijzigd is uitgevoerd. Het is mij een eer en een vreugde om elke dag in een door Marco geïnspireerde ruimte te mogen werken.

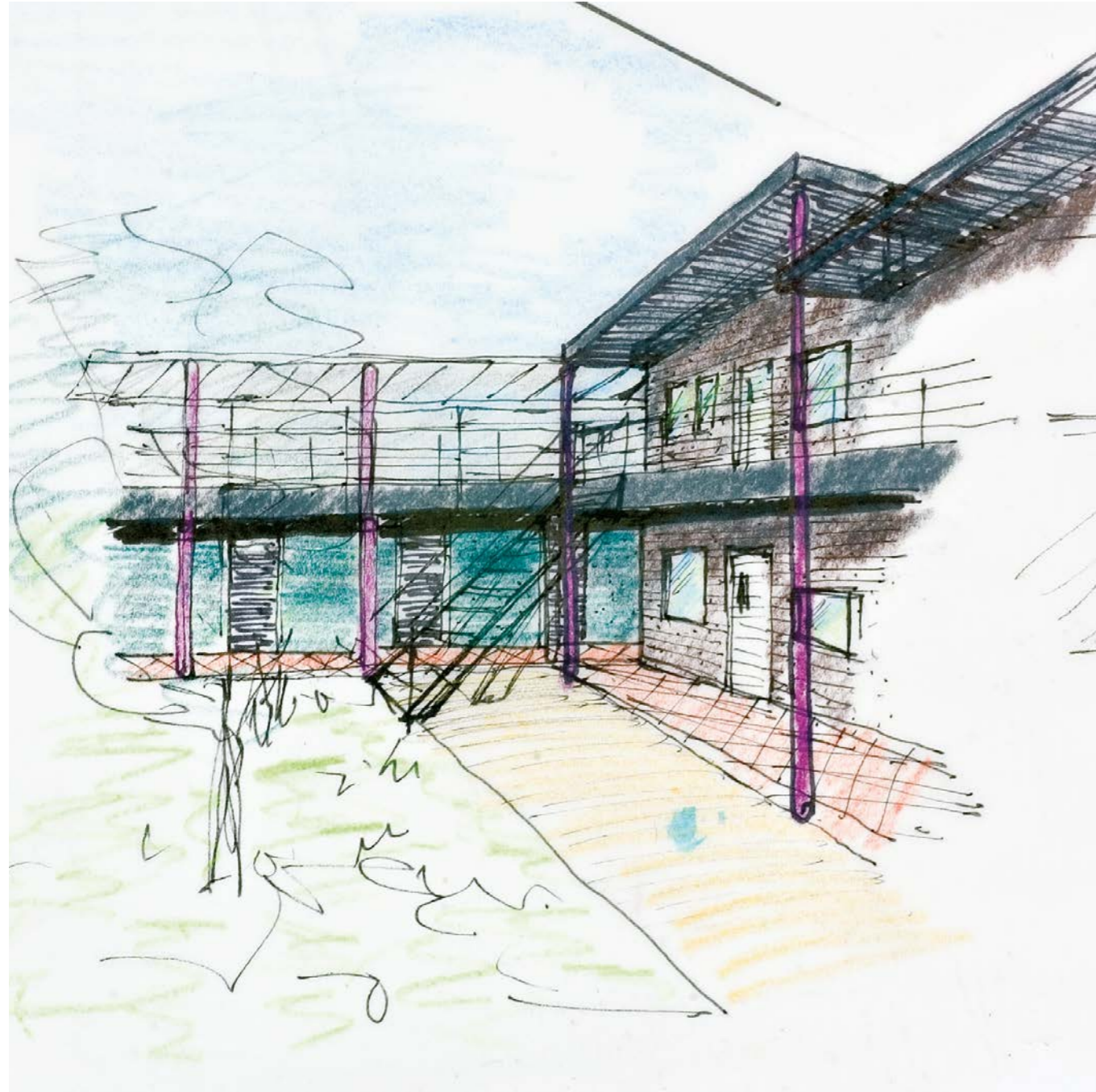
Jan Rümke

Woningbouw Heiloo

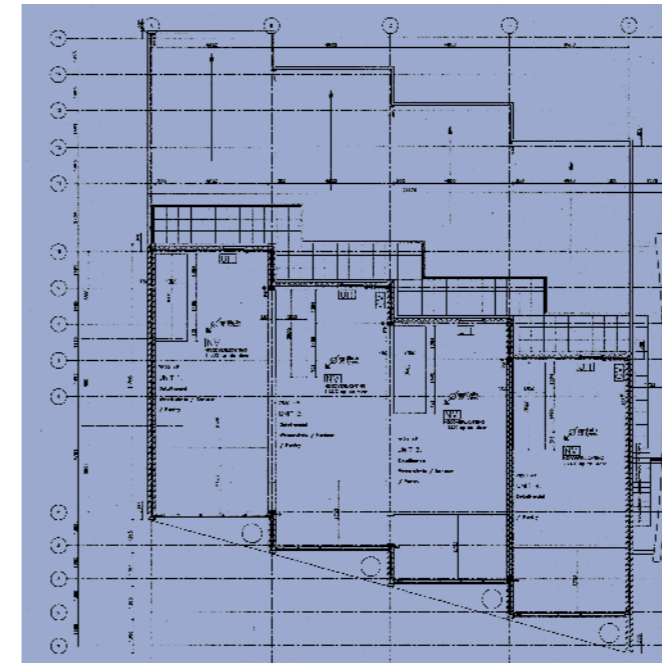
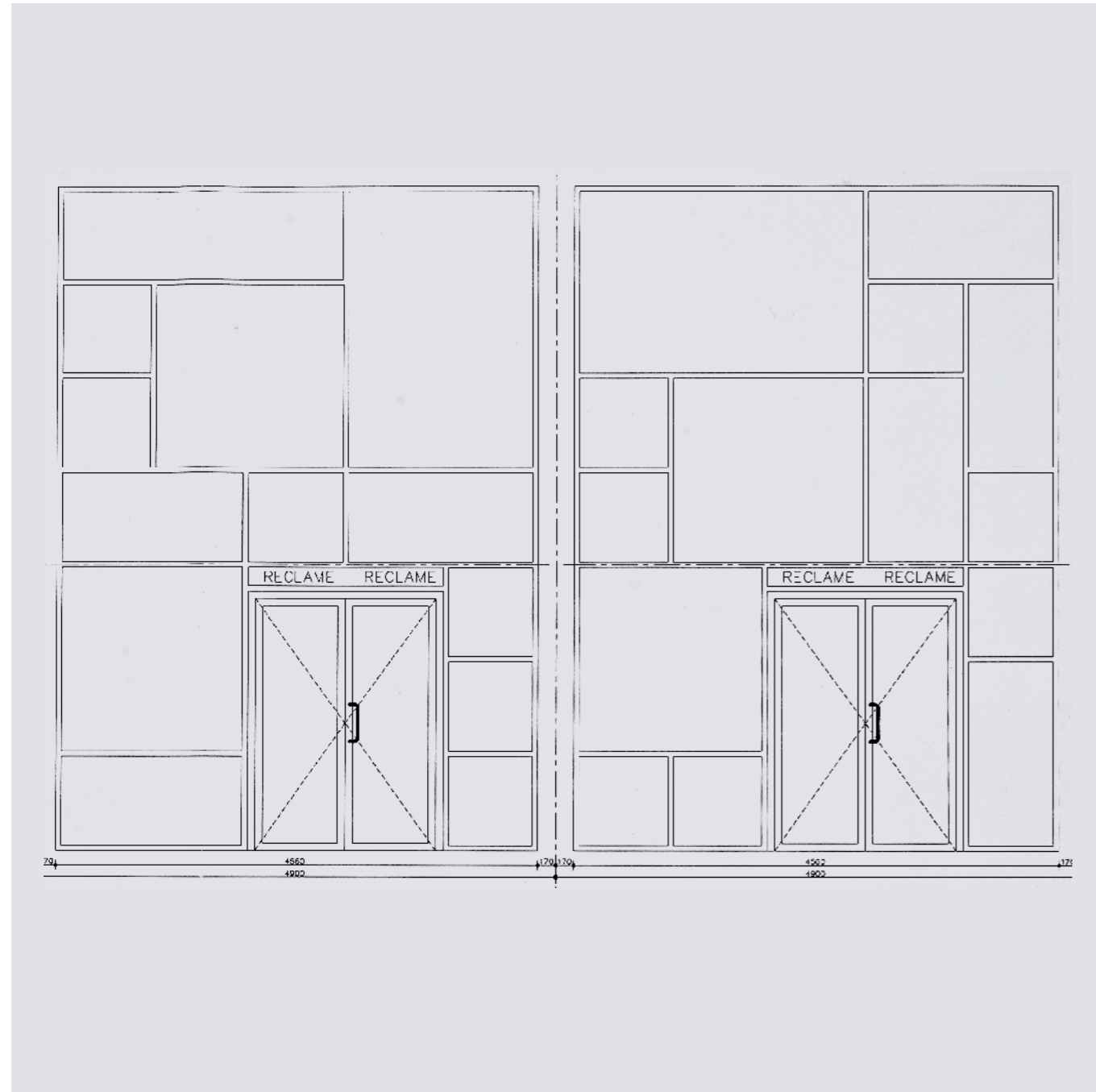
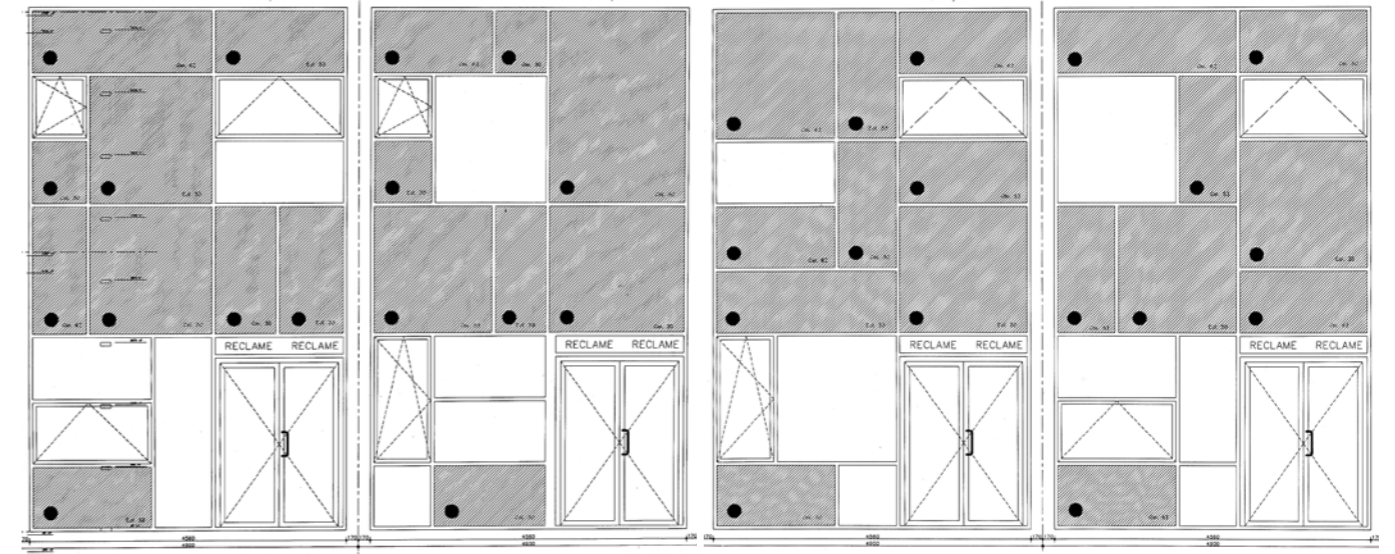
naam Woningbouw Heiloo
werkverband SAS-architecten
project 62 woningen
locatie Heiloo
opdrachtgever Woningstichting Heiloo
status Meervoudige opdracht
jaar 1999

Winkels Sliedrecht

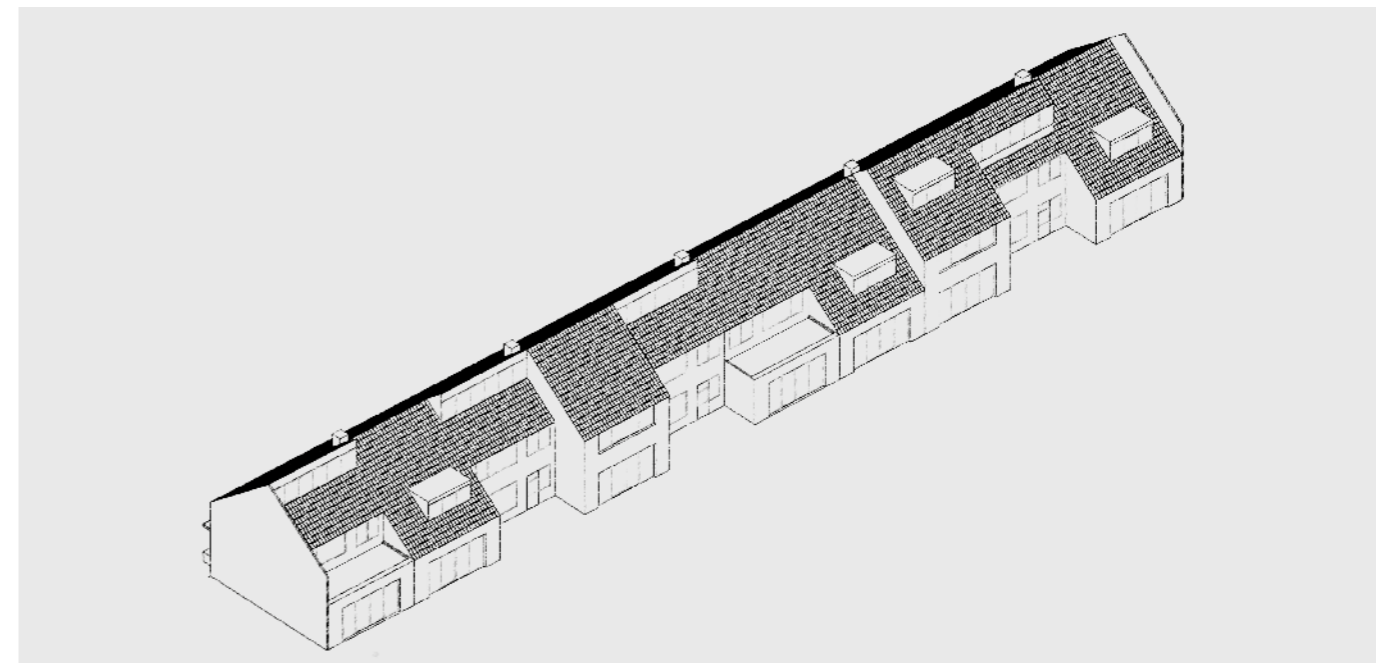
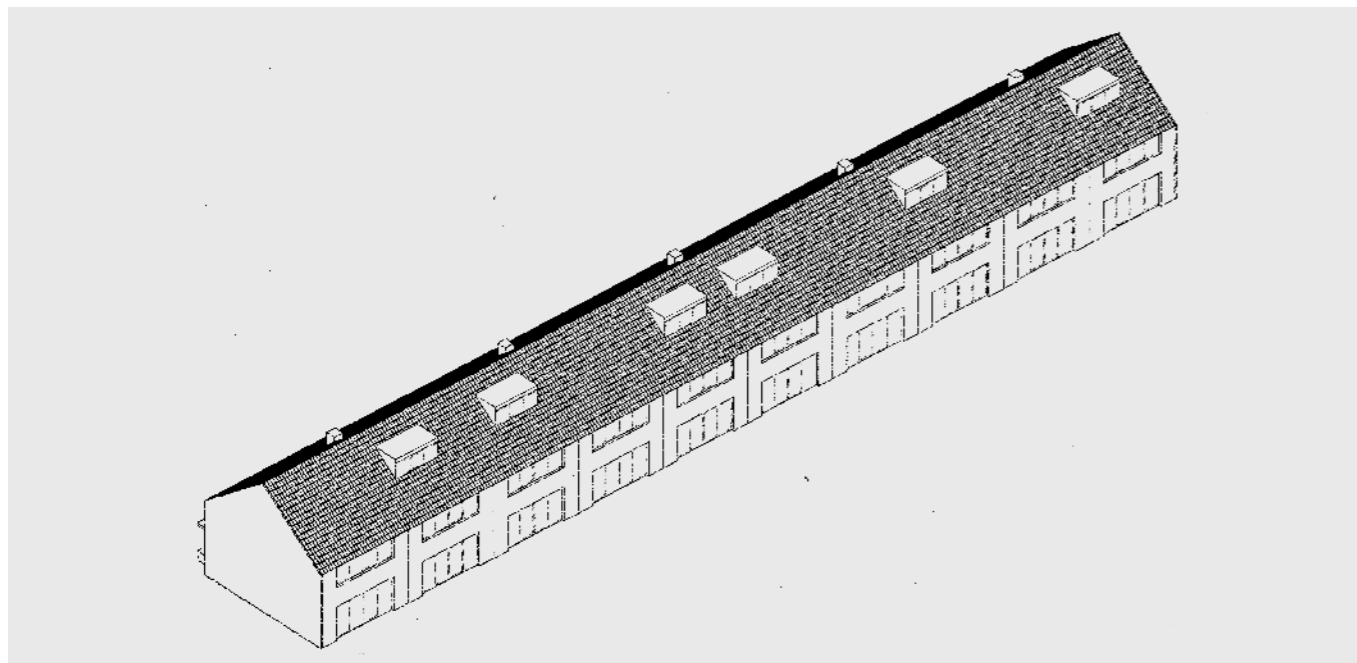
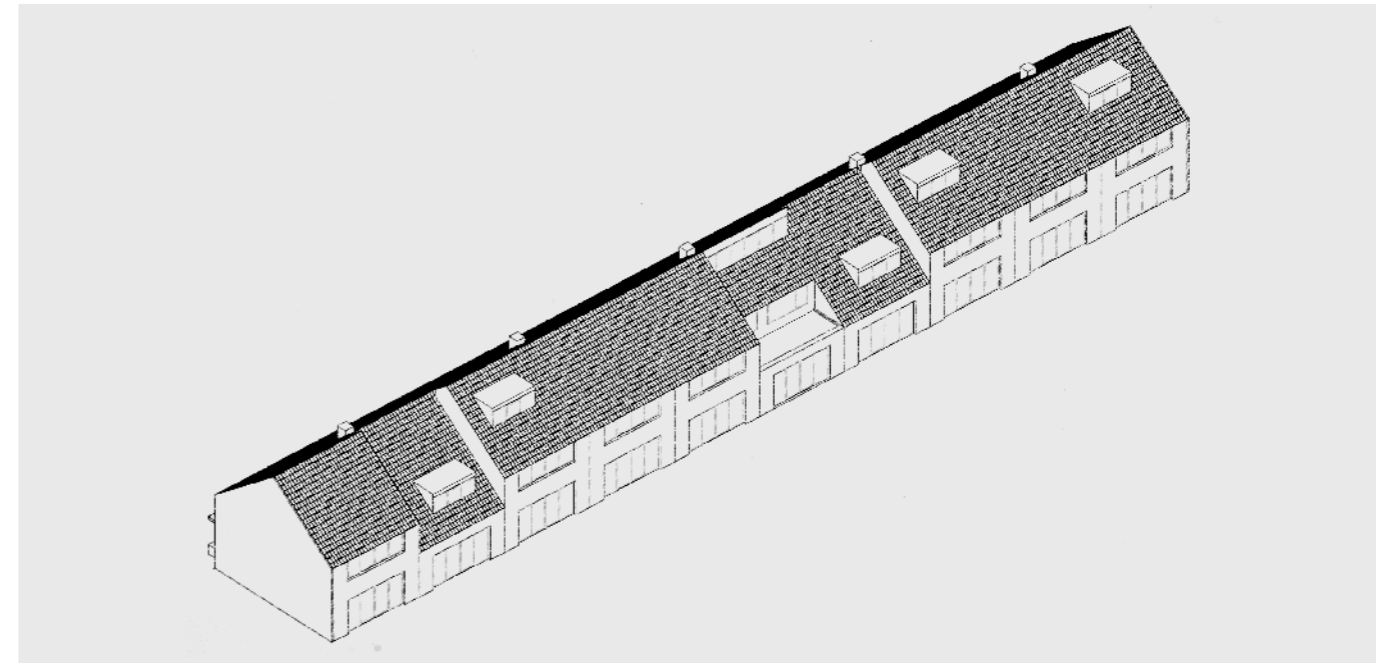
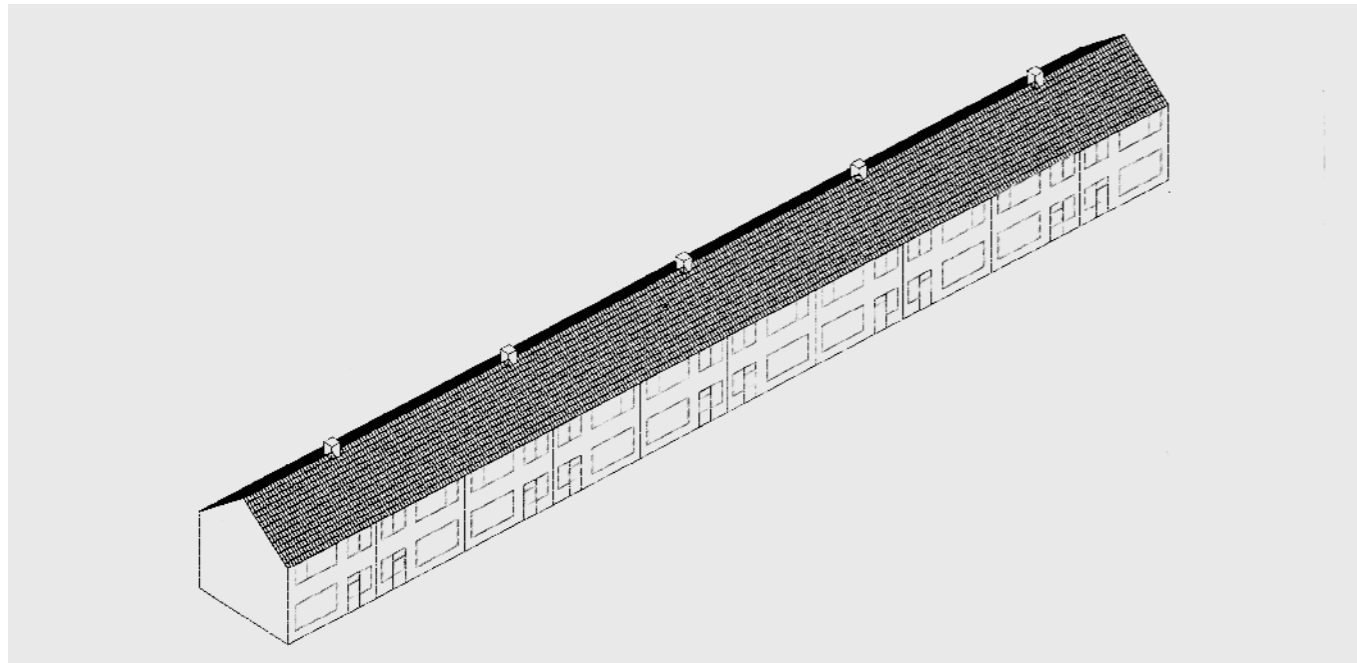
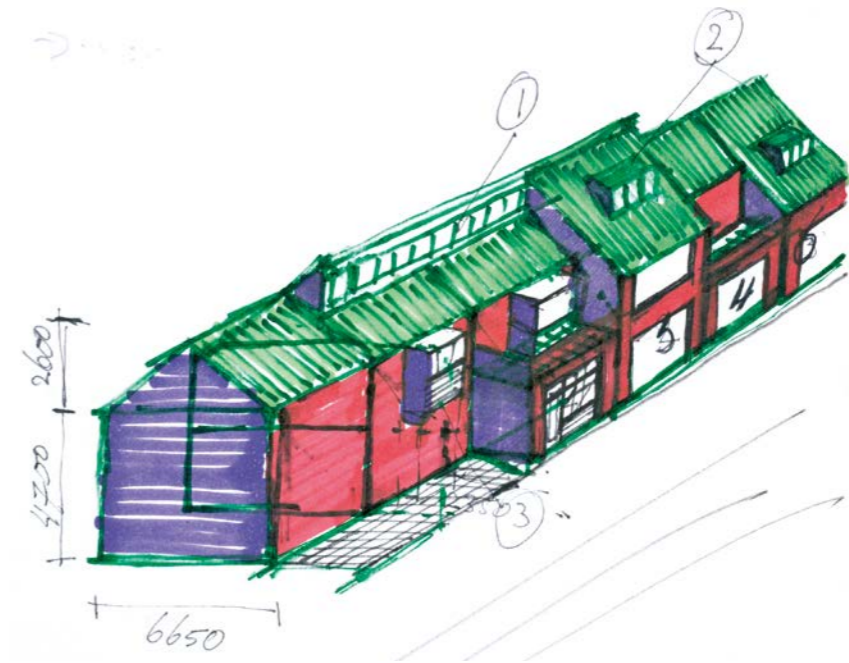

naam Winkels Sliedrecht
werkverband SAS-architecten
project 4 winkels
locatie Sliedrecht
opdrachtgever Den Drijver-van der Meide
status Gerealiseerd
jaar 1999

Woningen Rozenbuurt

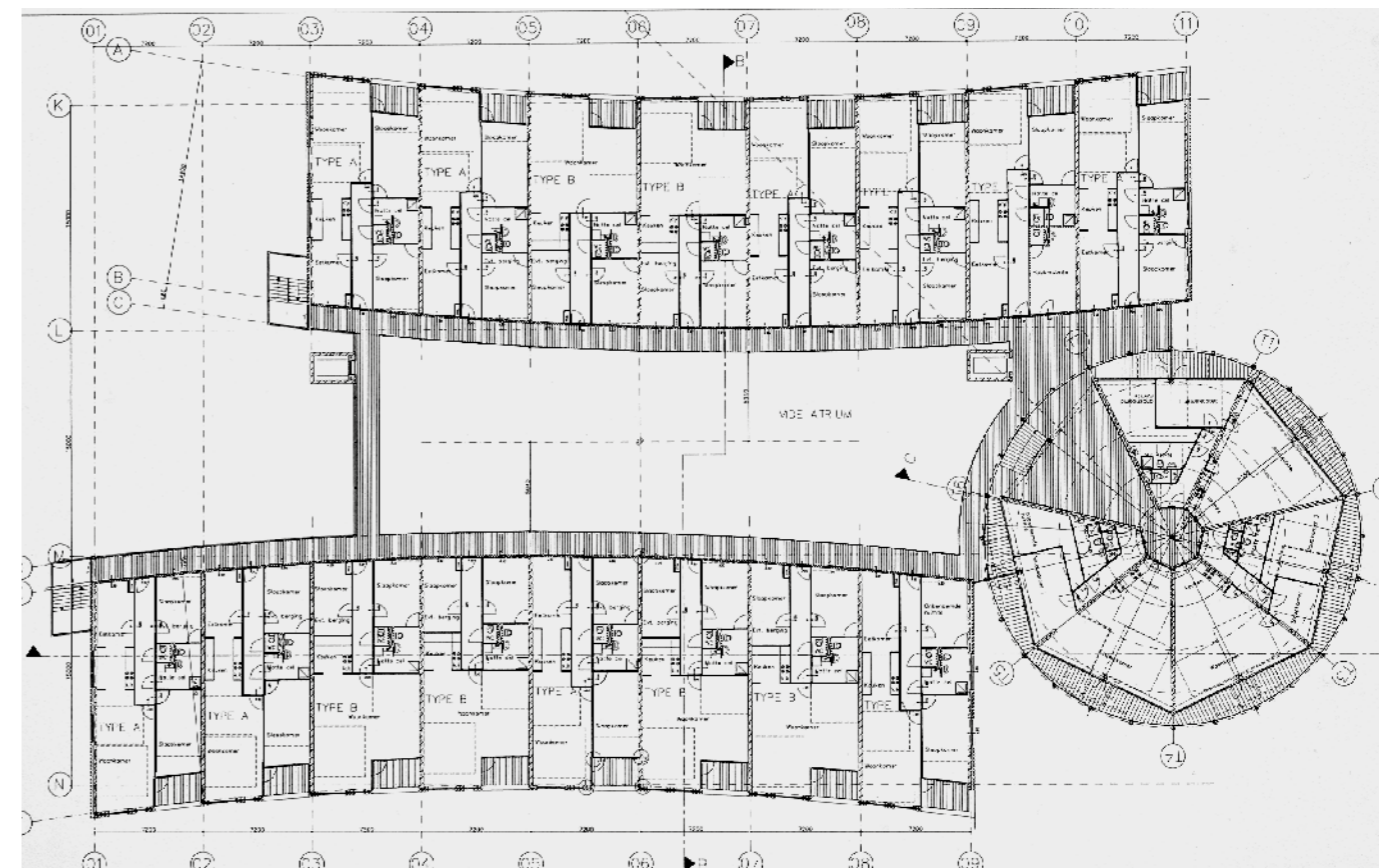
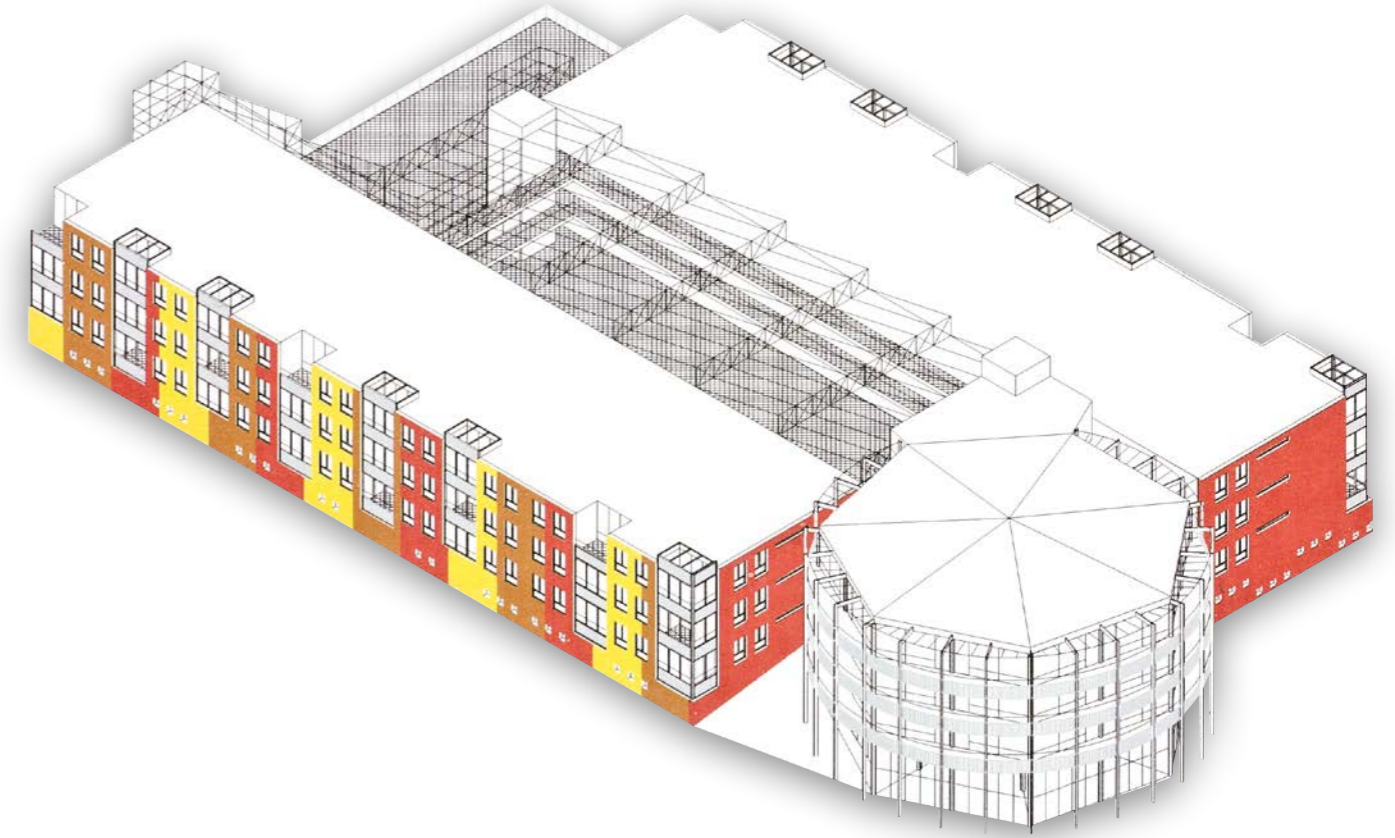
naam Woningen Rozenbuurt
werkverband SAS-Architecten
project Onderzoek naar uitbreidingsmogelijkheden
locatie Rozenburg
opdrachtgever Dorp Stad en Land
status Haalbaarheidsonderzoek
jaar 1999

Veenhage

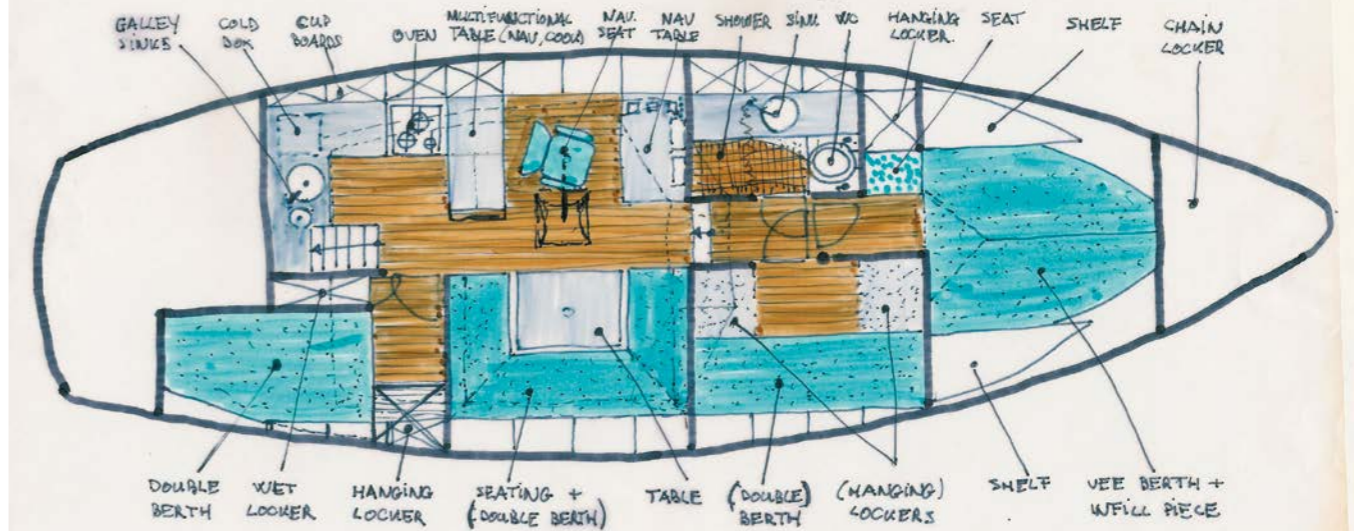
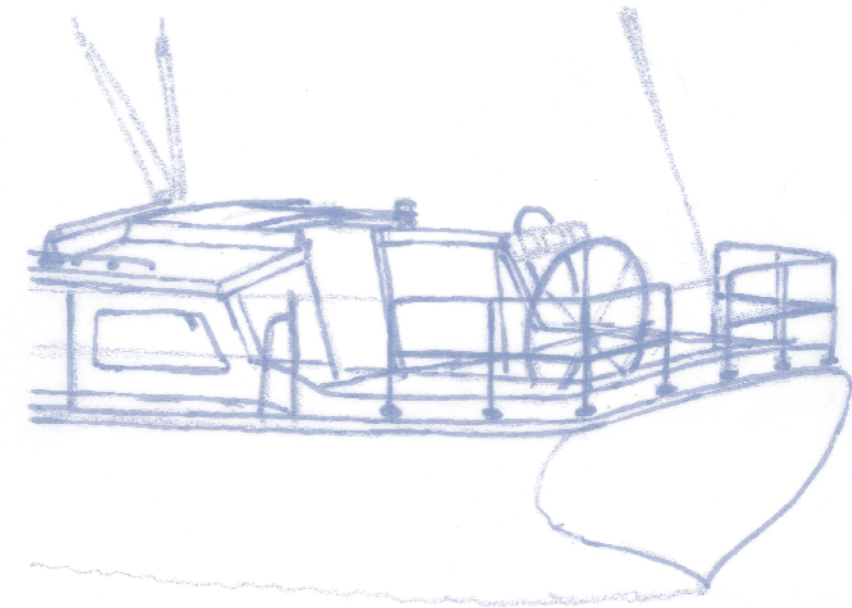

naam Veenhage
werkverband SAS-Architecten
project 66 woningen
locatie Nootdorp
opdrachtgever SWN/Ceres
status Gerealiseerd
jaar 2000

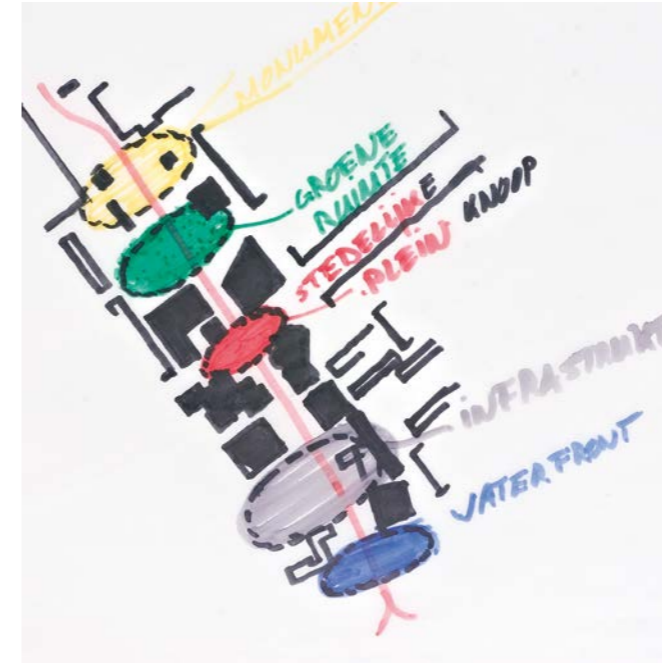
Inrichting zeiljacht Endurance

naam Inrichting zeiljacht Endurance
werkverband Marco Schiffauer
project Diverse varianten
opdrachtgever Eigen initiatief
status Ideevorming
jaar 2000

Supervisor Naaldwijk

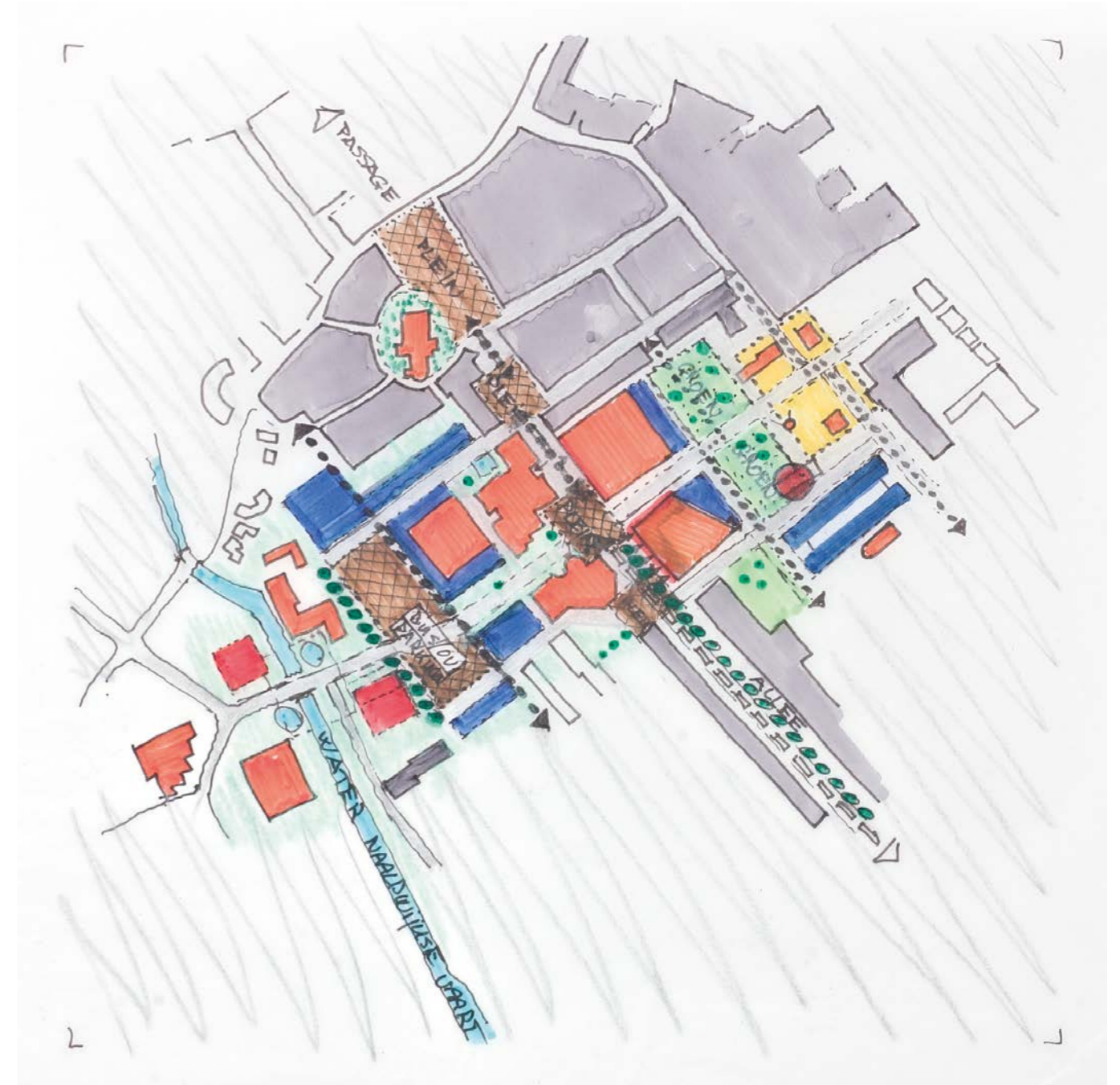
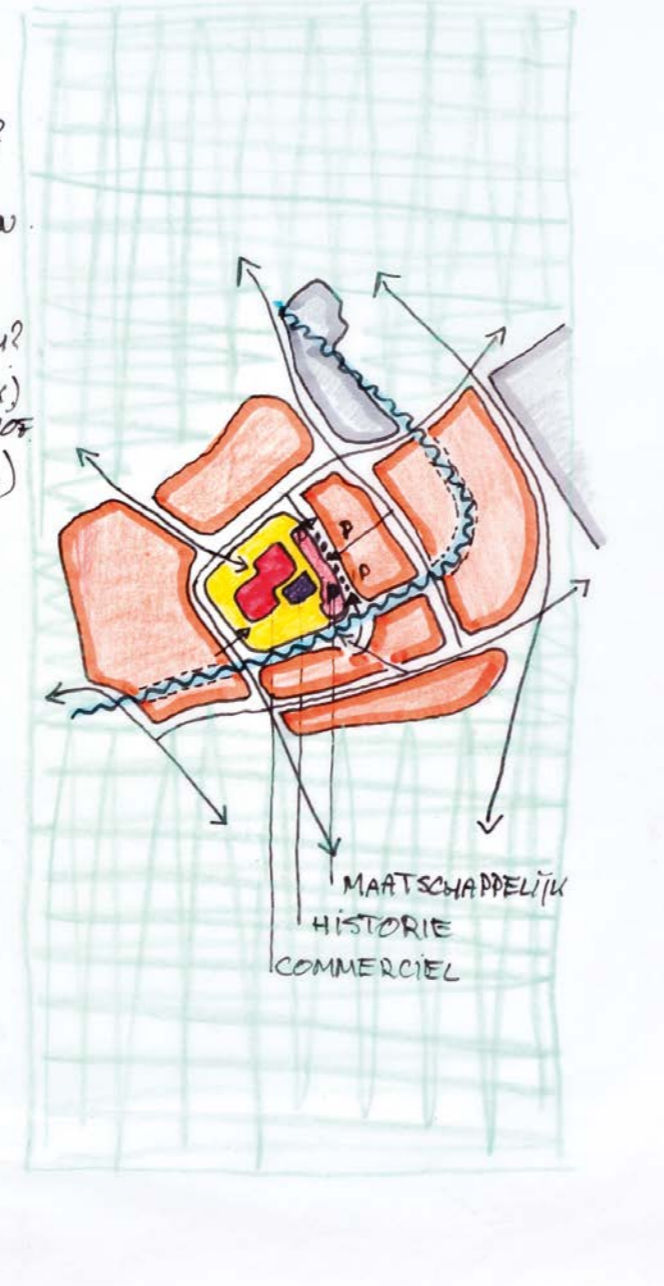
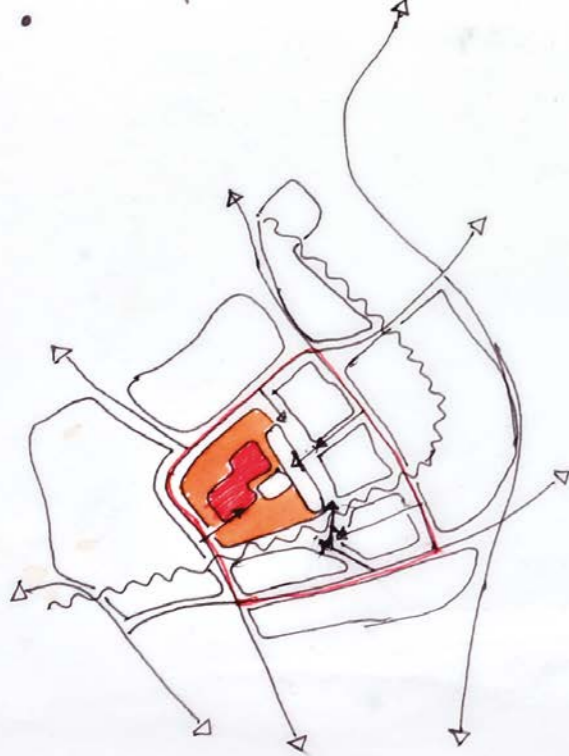
naam Supervisor Naaldwijk
werkverband Marco Schiffauer
locatie Naaldwijk
opdrachtgever Gemeente Naaldwijk
jaar 2000

NAALDWIJK CENTRUM

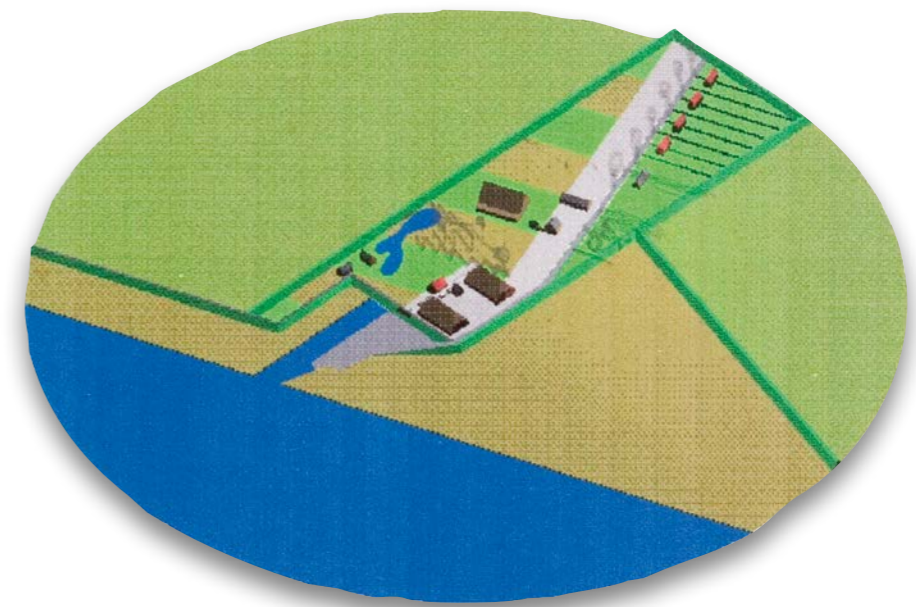
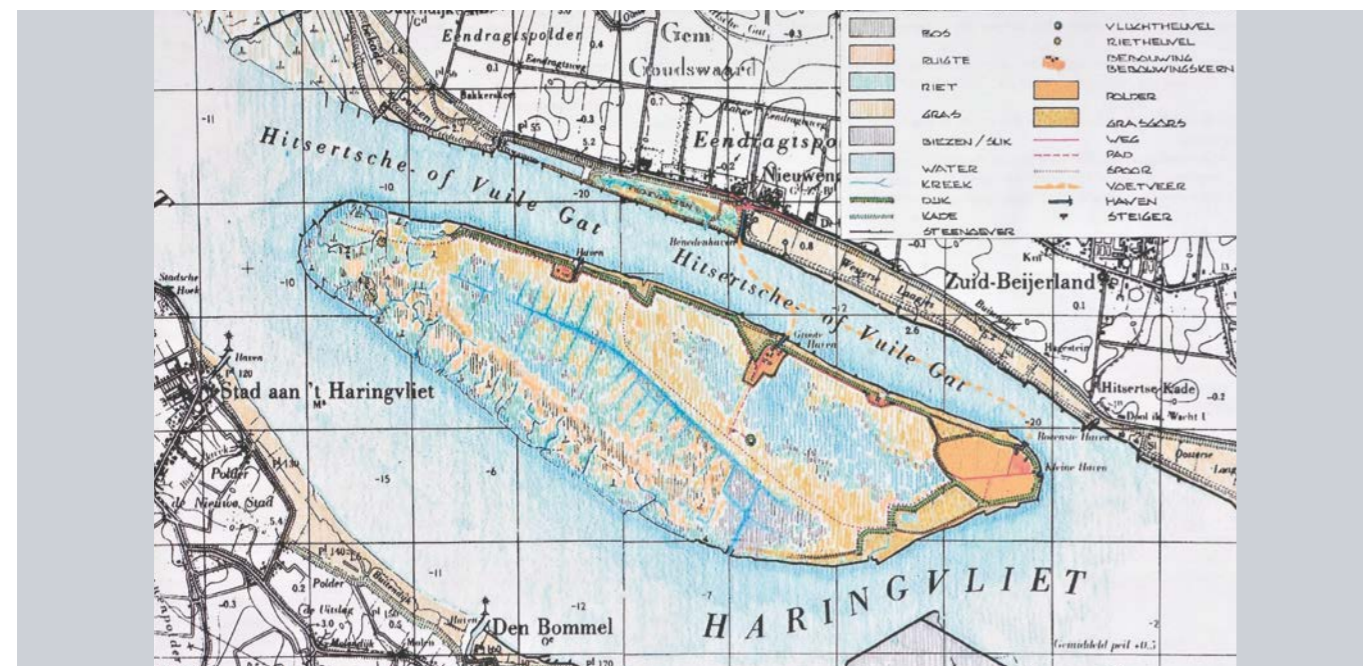
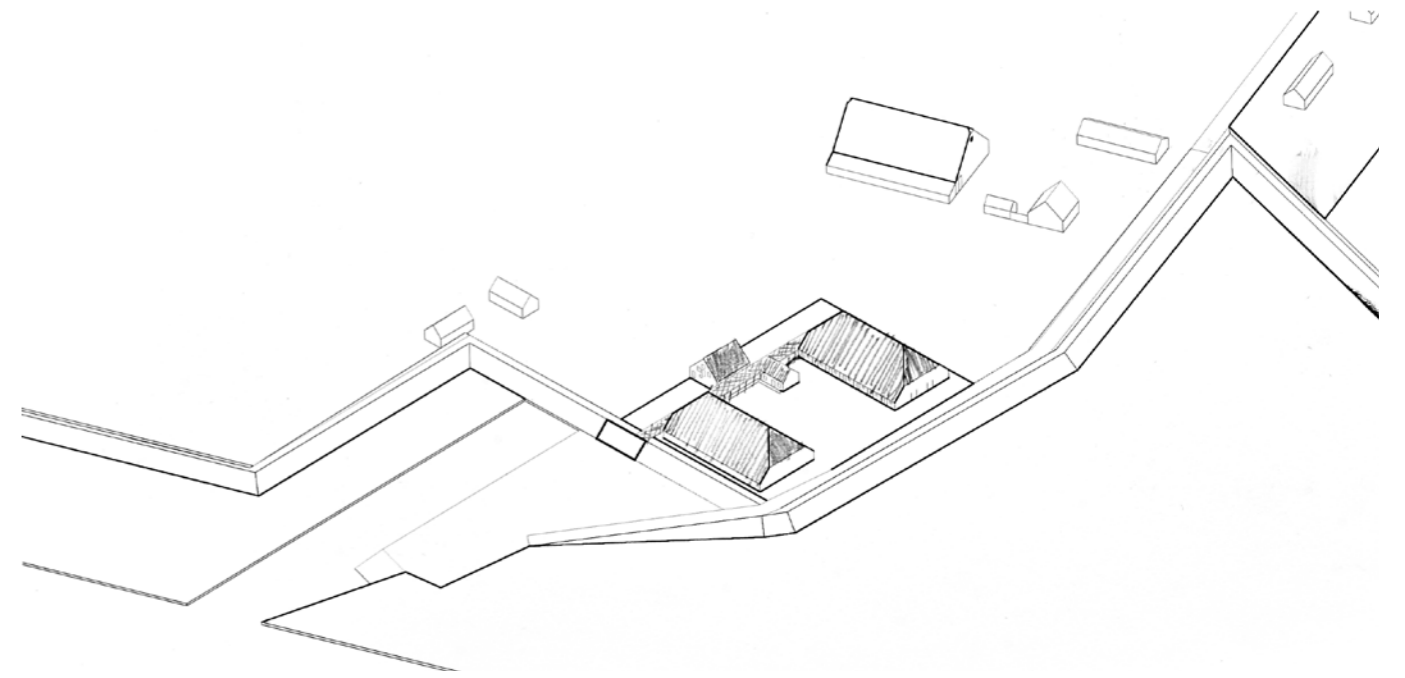
HOOFDSTRUCTUUR

- BETEKENIS VERDILAAN ALS DOORGAANDE ROUTE AUTOVERKEER IN DE TOEKOMST?
- PARKEERFACILITEITEN: NI
 - KLEINE WOERDLAAN / RIJKWEG / VERDILAAN
 - STOUDEIJKUADE / TREFFPUNT / RABOBANK
 - SIBELIUS / RABOBANK
- VERDILAAN OOSTELIJKE BEGRENZING CENTRUM?
 - STOUDEIJKUADE (RABOBANK / BIBLIOTHEEK)
 - ONTWIKKELING TREFFPUNT / RIJLETUJVENHOF
 - NAALDWIJKE VAART (OUVERTURE / DE PIJL)

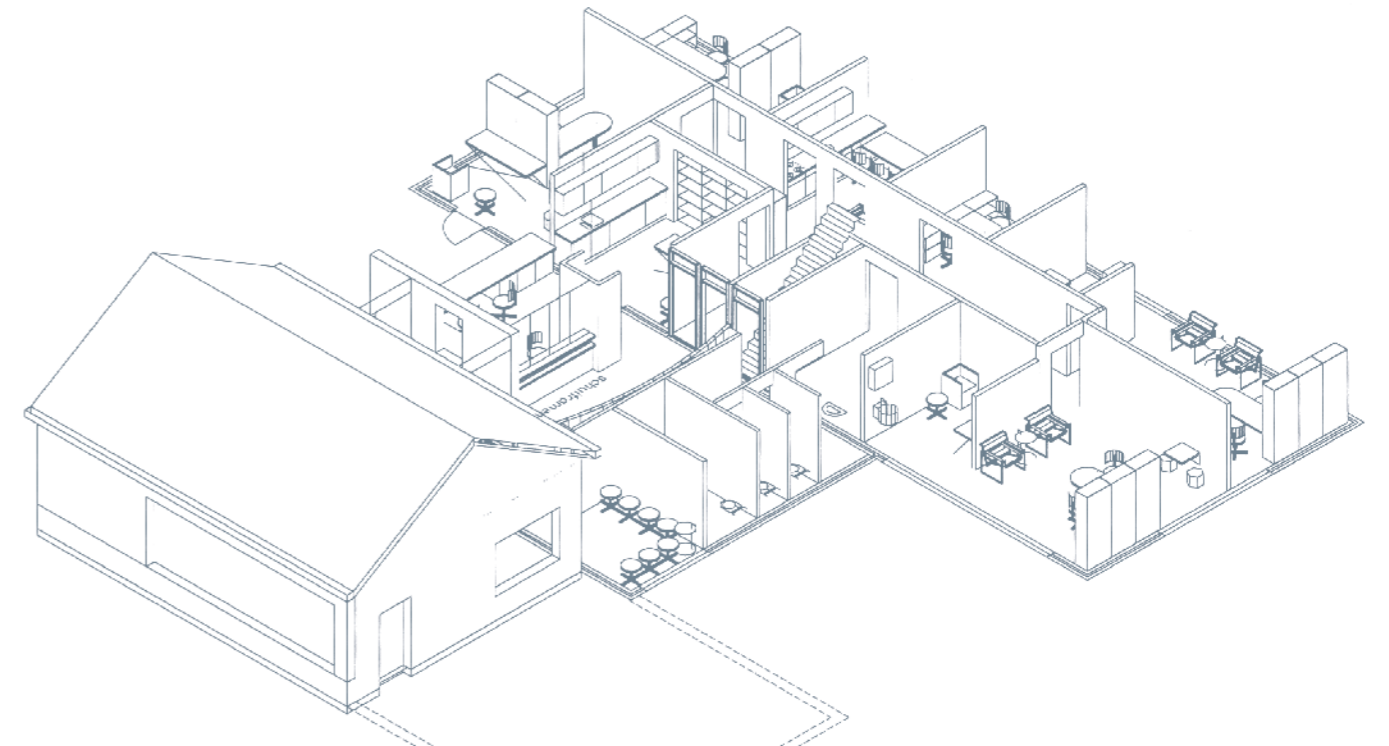
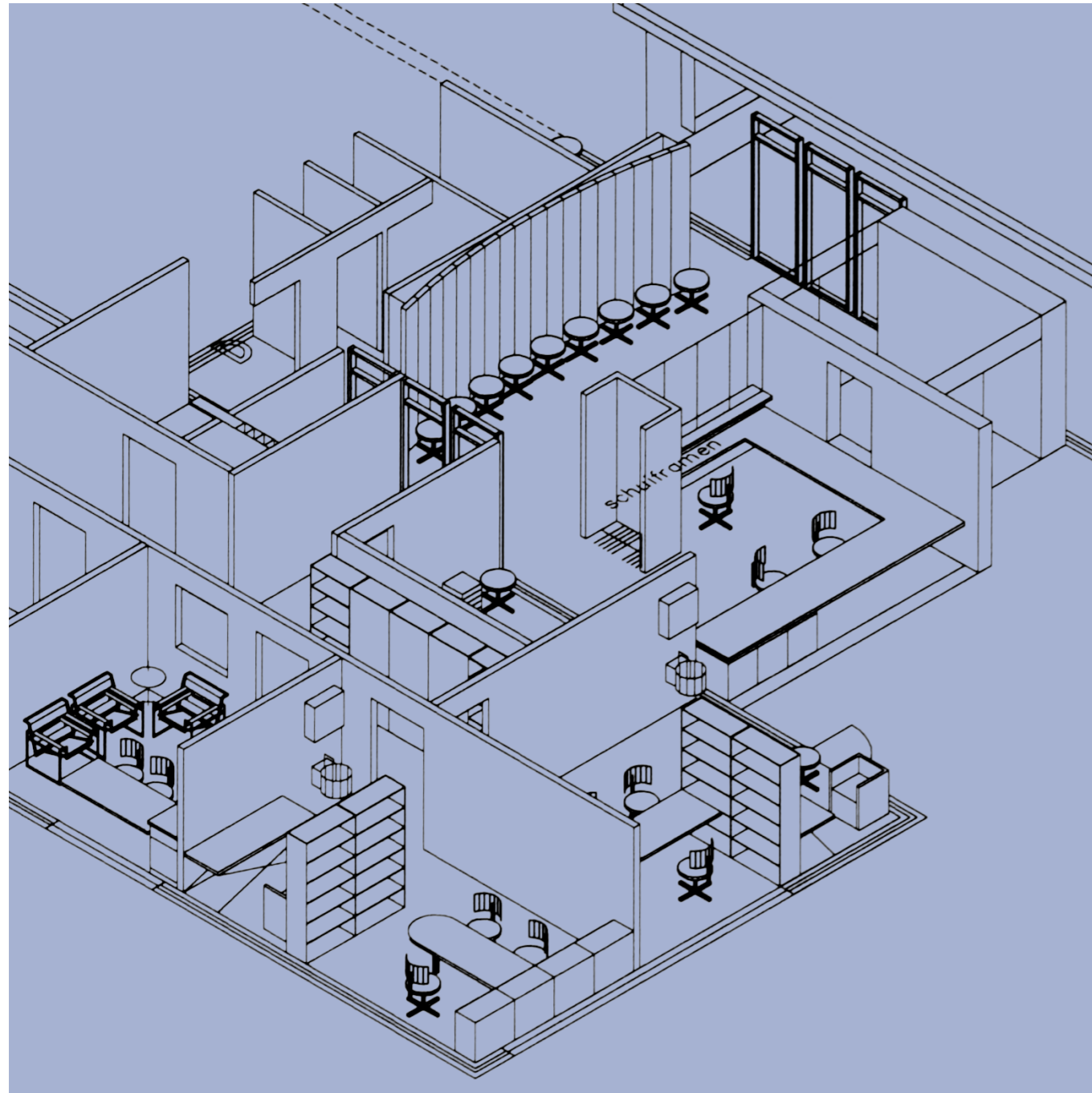
Ontwikkelingsvisie Tiengemeten

naam Ontwikkelingsvisie Tiengemeten
werkverband Marco Schiffauer
locatie Tiengemeten
opdrachtgever Eigen initiatief
status Ideevorming
jaar 2001

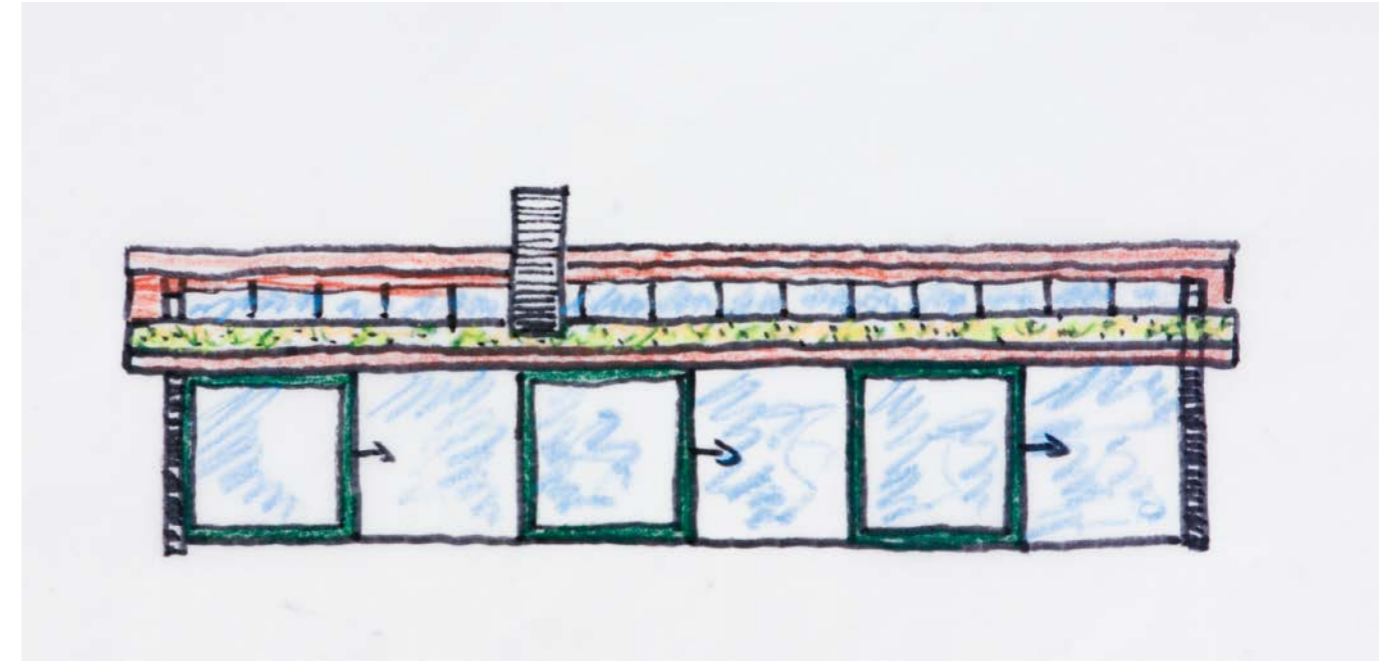
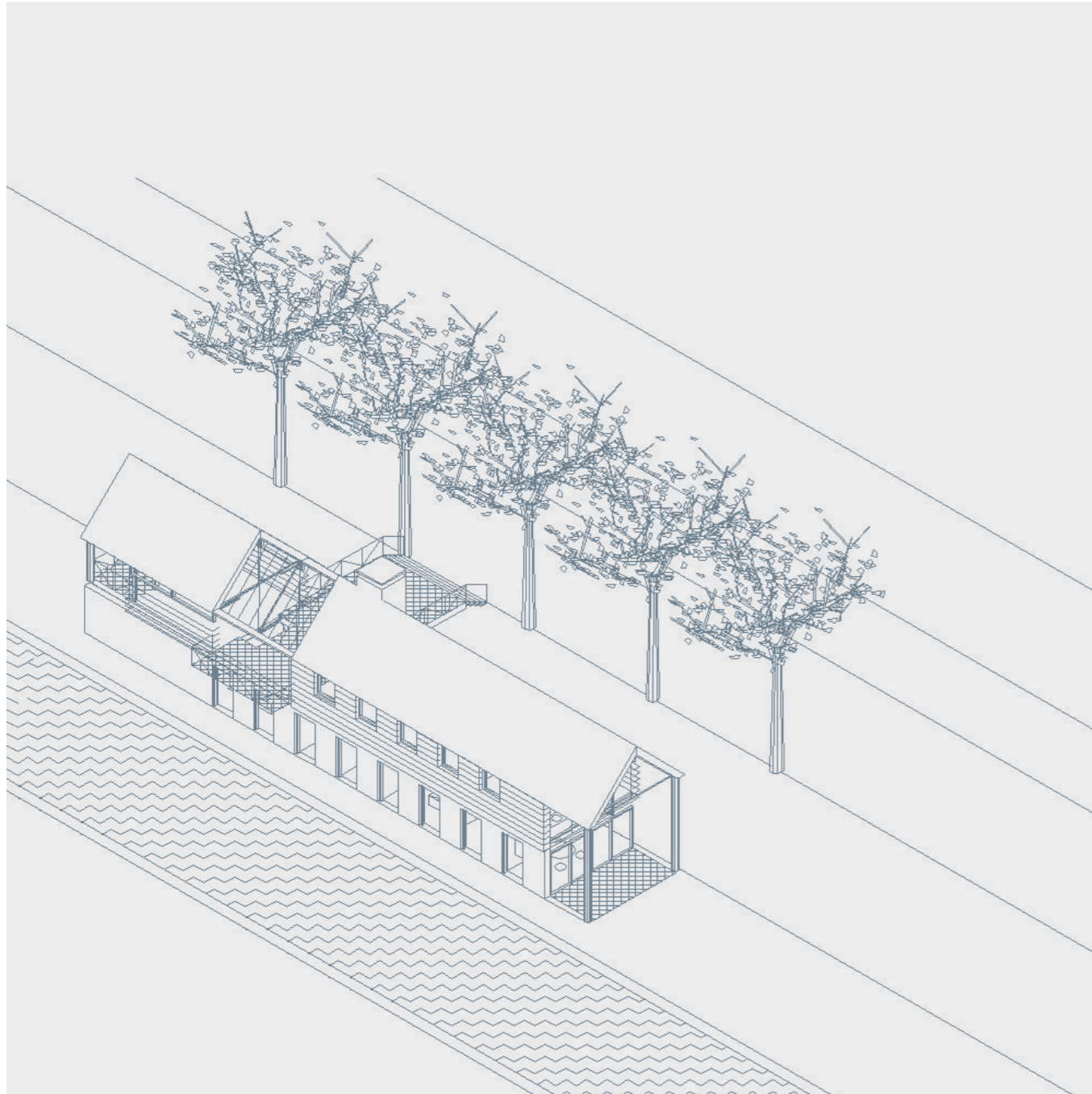
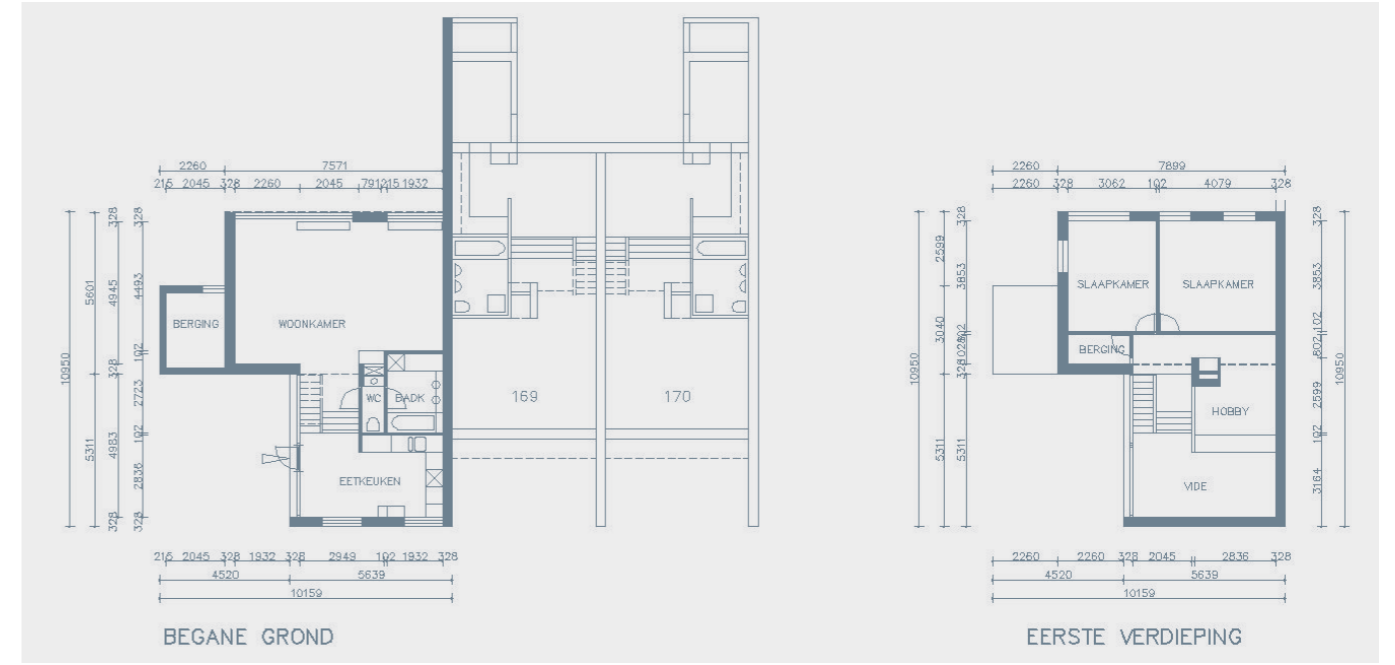
Verbouwing Artsenpraktijk Hoeksewaard

naam Verbouwing huisartsenpraktijk Hoeksewaard
werkverband Marco Schiffauer
locatie Klaaswaal
opdrachtgever Huisartsenpost
status Gerealiseerd
jaar 2002

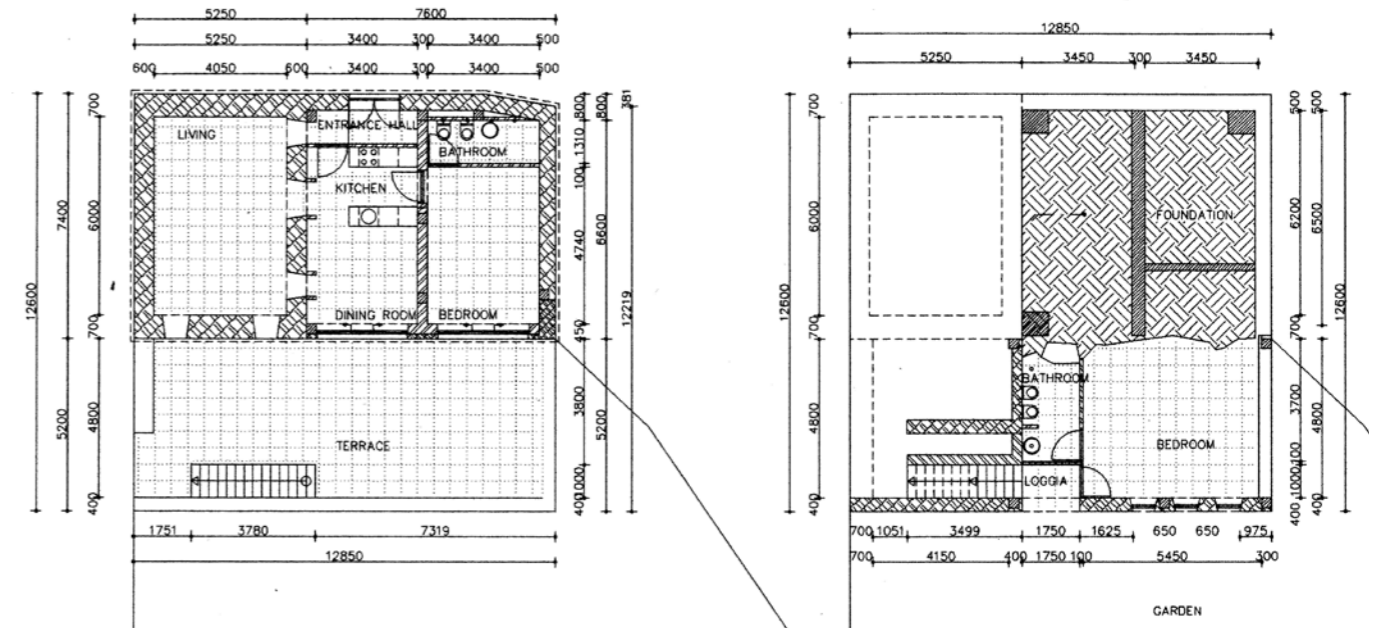
Eigen woningen

naam Eigen woningen
werkverband Haring-Schiffauer
locatie Hoeksewaard

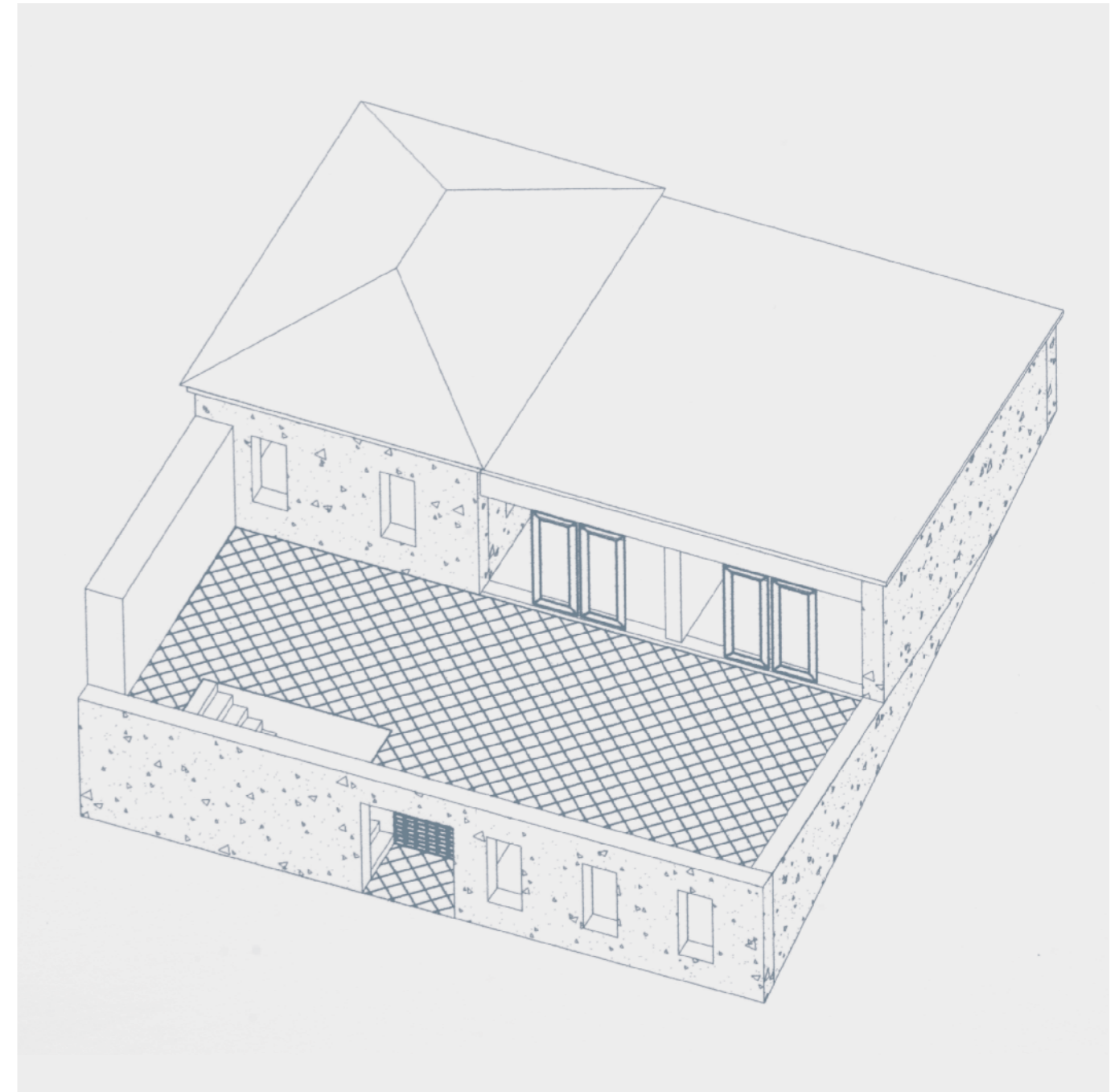
Woning Kalamata Griekenland

naam Woning Kalamata Griekenland
werkverband Marco Schiffauer
locatie Kalamata Griekenland
opdrachtgever Nans en Manolo Schiffauer
status Gerealiseerd
jaar 2004

Na tien jaar durende zeiltochten vanuit Zweden op weg naar Turkije, kwamen Manolo en ik aan in zuidelijk Griekenland, met name de Peleponnesos. De haven van Kalamata was voor ons het eindpunt van onze zeilavonturen. Het was goed geweest en genoeg. Maar dit eindpunt was meteen het beginpunt van een nieuwe uitdaging. De natuur rond Kalamata, en in het bijzonder het berglandschap van Tai' tos, is schitterend en dus hadden we besloten om een klein huis te bouwen of op te knappen in deze streek. Een boek is er te schrijven over alle obstakels en valkuilen die je tegenkomt als je in Griekenland een huis wil kopen. Maar na lang zoeken vonden wij in een dorpje bezuiden Kalamata, in een steegje waar alleen een ezel met een kar door kan, een ruïne, d.w.z. een huisje van 4 x 6 meter met een goed dak en verder, achter een muur naar het steegje, een onbeschrijflijke puinhoop aan oude troep. De makelaar, die ons dit alles verkocht, keek ons met een mengeling van meewarigheid en opluchting aan. Maar één ding wist hij niet: Wij hadden Marco. Marco en Marja hadden onze boot overgenomen die vlakbij in de haven lag. Marco kwam en zag dat het goed was. Hij stortte zich op het project, nam contact op met de bouwer, en kwam met een prachtige, heldere en originele oplossing. Hij maakte detailtekeningen van alles, hij had voor alle moeilijke situaties een oplossing. Omdat het huis op een stijle helling ligt, liet hij een mooie stenen muur optrekken, 5 meter van de achtergevel. Daardoor ontstond er voor het huis een 5 meter-diep terras over de 11 meter breedte van het perceel. Aan de binnenkant van de nieuwe muur loopt een trap naar beneden naar de logeerunit, met een eigen badkamer. De tuin is in drie niveau's met gemetselde muren aangelegd. Het huis en het terras kijken uit op olijfbomen en de zee. Op 30 zeemijlen is de landtong van Koroni te zien. Marco heeft niet kunnen vermoeden dat vakmanschap in Griekenland met een lantaarn gezocht moet worden. Daardoor zijn er van zijn duidelijke aanwijzingen vele niet goed of zelfs helemaal niet uitgevoerd. Ondanks dit alles is het een parel van een huis geworden. Het is zijn laatste project geworden. Hij heeft het niet meer af kunnen zien. Hij had het zo graag gewild. Het doet nog dagelijks pijn.

zijn moeder

pagina	werkverband	naam	project	locatie	jaar	opdrachtgever	status
4	Haring-Schiffauer	Doelentraat 15, Delft	Eigen woning	Delft	1976		gerealiseerd
	Marco Schiffauer	Documentatie Cees Dam	stage	Amsterdam	1980	Cees Dam	stage verslag TU-Delft
6	Haring Schiffauer	Volkshogeschool	project	Delft	1981		studie TU-Delft
	Haring-Schiffauer	Science Center Mullerpier	afstuderen	Rotterdam	1982		studie TU-Delft
8	Marco Schiffauer	Expositie Architectuur van bordelen	Expositie Lijnbaancentrum	Rotterdam, centrum	1982	Rotterdamse Kunststichting	gerealiseerd
12	BHS-architecten	Rabobank Almelo	300m² bankgebouw	Almelo, Markgraven	1982	Rabobank Almelo	gerealiseerd
14	BHS-architecten	Gezinsvervangend tehuis Rustenborgh	16 units voor gehandicapten	Den Haag, Statenkwartier	1983	Sociaal Pedagogisch Centrum 's-Gravenhage	gerealiseerd
	BHS-architecten	Gezinsvervangend tehuis	units voor gehandicapten	Den Haag	1983	Sociaal Pedagogisch Centrum 's-Gravenhage	gerealiseerd
	BHS-architecten	Verbouwing Blythe Colours		Maastricht	1984	Blythe Colours	gerealiseerd
16	De Weger	Offshorebase		Sebratha	1985		haalbaarheids-onderzoek
	De Weger	Terminal		Saudi Arabia	1985		haalbaarheids-onderzoek
18	Haring-Schiffauer	Rijksweg A9 Badhoevedorp	lineaire structuur met woningen, winkels, kantoren	Badhoevedorp	1985	Eigen initiatief	ideevorming
20	Haring-Schiffauer	Diverse plannen		Badhoevedorp	1984-1986	Eigen initiatief	ideevorming
22	Haring-Schiffauer	Dijkwoning	eigen woning	Halfweg		Eigen initiatief	ideevorming
	Marco Schiffauer	Woning Hopstraat	verbouwing	Delft	1985		
24	Marco Schiffauer	Renovatie 3 woningen met projectbureau		Rotterdam, Hillesluis	1985-1986		gerealiseerd
26	Marco Schiffauer	Aleidastraat Schiedam	renovatie van 38 woningen met 7 winkels	Schiedam	1987	R.C. Schaasberg vastgoed bv Delft	gerealiseerd
28	Marco Schiffauer	Cosmo Science Center		Kaatsheuvel	1988	Cosmo Science Center	haalbaarheids-onderzoek
	SAS-architecten	Hofplein Couwenburg	65000m² kantoren en bedrijfsruimten	Rotterdam, centrum	1984-1994	Rubroek v.o.f. Rotterdam	meervoudige opdracht
30	SAS-architecten	Woontorens DWL	246 premie-huurwoningen	Rotterdam, DWL/de Esch	1988-1989	Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds Heerlen	gerealiseerd
	SAS-architecten	Facilitair bedrijf Toneelgroep Amsterdam		Amsterdam	1988	Toneelgroep Amsterdam	haalbaarheids-onderzoek
34	SAS-architecten	Aristo Opleidingscentrum	5200 m² opleidingsinstituut	Amsterdam, Sloterdijk	1989	Telhaghe Vastgoed bv Wassenaar	gerealiseerd
36	SAS-architecten	Aristo Opleidingscentrum en kantoren	diverse	Utrecht, Delft, Rotterdam	1988-1991	Telhaghe Vastgoed bv Wassenaar	haalbaarheids-onderzoek
38	SAS-architecten	Bodybuilding	op het landhoofd van de oude Willemsbrug	Rotterdam	1989	Eigen initiatief	ideevorming
	SAS-architecten	Danstheater	in het Landhoofd van de oude Willemsbrug	Rotterdam	1990	One & Only	haalbaarheids-onderzoek
	SAS-architecten	Euomast		Rotterdam	1990-1991	Euomast bv	haalbaarheids-onderzoek
40	SAS-architecten	Stedenbouwkundige modellen BoBo-terrein	secretarie deelgemeente + 90 woningen	Rotterdam	1991	MUWI Vastgoed	haalbaarheids-onderzoek
42	SAS-architecten	De Punt	hotel, congres en fitnesscentrum	Rotterdam	1991	Ballast-Nedam Utiliteitsbouw	haalbaarheids-onderzoek
44	SAS-architecten	Verenfbriek Roveron	uitbreiding bedrijfsgebouw	Rotterdam, Spaanse polder	1992-1993	Verenfbriek Roveron	gerealiseerd

pagina	werkverband	naam	project	locatie	jaar	opdrachtgever	status
46	SAS-architecten	Geluidswalwoningen Houtense Pad	78 woningen	Utrecht, Houtense Pad	1993-1994	Wilma Bouw Utrecht	gerealiseerd
50	SAS-architecten	Medisch centrum		Rotterdam, DWL/de Esch	1993-1994	Gezondheidscentrum DWL	gerealiseerd
52	SAS-architecten	Cultureel Centrum Barendrecht	theater, bibliotheek, winkels	Barendrecht	1992-1994	Gemeente Barendrecht	meervoudige opdracht, gerealiseerd
54	SAS-architecten	Passage Middenbaan	overkapping winkelstraat	Barendrecht	1994	Eigen initiatief	ideevorming
56	SAS-architecten	Uitbreiding garage Van Roon			1994	Van Roon	haalbaarheids-onderzoek
58	SAS-architecten	Centrumontwikkeling Groote Keeten	stedenbouwkundig onderzoek naar badplaats-ontwikkeling	Groote Keeten	1994	Gemeente Zijpe	haalbaarheids-onderzoek
60	SAS-architecten	Modellenstudie	woningbouw	Rijswijk, Amsterdam en Overveen	1992-1995	Slokker Vastgoed bv, Wilma Vastgoed	haalbaarheids-onderzoek
62	SAS-architecten	Stedenbouwkundige modellenstudie	woningbouw	Borne, lokatie Jozefschool	1995	Gemeente Borne	haalbaarheids-onderzoek
64	SAS-architecten	Terraswoningen Hardinxveld Giessendam		Hardinxveld Giessendam	1996	Gebr. Van Kessel	haalbaarheids-onderzoek
66	SAS-architecten	Woningen Einsteindreef	121 appartementen	Utrecht	1993-1997	Slokker Vastgoed bv	gerealiseerd
70	SAS-architecten	De groene streep	onderzoek naar grote dichtheden	Haarlem, Schalkwijk	1997	HBM, Slokker, de Vonk	haalbaarheids-onderzoek
72	SAS-architecten	Geluidswalwoningen Kruithuisweg		Delft	1997		haalbaarheids-onderzoek
	SAS-architecten	Beursschouwburg		Brussel	1997		prijsvraag
74	SAS-architecten	Drive/in/stadion voor 10000 bezoekers			1997		ideevorming
76	SAS-architecten	Woningen en praktijk Leerdam	12 woningen en praktijk	Leerdam	1998	Klaassen Arnhem	gerealiseerd
78	SAS-architecten	Woningen, Houten	22 woningen	Houten, Herenweg	1998	Klaassen Arnhem	haalbaarheids-onderzoek
	SAS-architecten	Kinderopvang Cromstrijen	uitbreiding kinderopvang	Numansdorp	1999	Stichting kinderopvang Cromstrijen	haalbaarheids-onderzoek
80	SAS-architecten	Huisartsenpraktijk	huisartsenpraktijk voor twee artsen	Den Helder	1999	Rümke/Gemmeke en Tomassa	
82	SAS-architecten	Verbouwing tandartsenpraktijk	verbouwing tandartsenpraktijk	Den Helder	1999	Jan Rümke	gerealiseerd
84	SAS-architecten	Woningbouw Heiloo	62 woningen	Heiloo	1999	Woningstichting Heiloo	meervoudige opdracht
86	SAS-architecten	Winkels Sliedrecht	4 winkels	Sliedrecht	1999	Den Drijver-vd Meide	gerealiseerd
88	SAS-architecten	Woningen Rozenbuurt	onderzoek naar uitbreidingsmogelijkheden	Rozenburg	1999	Dorp Stad en Land	haalbaarheids-onderzoek
90	SAS-architecten, Architecten ad Maas	Veehage	66 woningen	Nootdorp	2000	SWN/Ceres	gerealiseerd
92	Marco Schiffauer	Inrichting zeiljacht Endurance	diverse varianten		2000	Eigen initiatief	ideevorming
94	Marco Schiffauer	Supervisor Naaldwijk		Naaldwijk	2000	Gemeente Naaldwijk	
96	Marco Schiffauer	Ontwikkelingsvisie Tiengemeten		Tiengemeten	2001	Eigen initiatief	ideevorming
98	Marco Schiffauer	Verbouwing Huisartsenpost Hoeksewaard		Klaaswaal	2002	Huisartsenpost	gerealiseerd
100	Haring-Schiffauer	Eigen woningen		Hoeksewaard			
102	Marco Schiffauer	Woning Kalamata Griekenland		Kalamata, Griekenland	2004	Nans en Manolo Schiffauer	gerealiseerd

Colofon

Hierbij willen wij alle auteurs heel hartelijk bedanken die hebben meegewerkt aan dit boek: Judith Barth, Prudence Gemmeke, Jelle Hellinga, Carla de Kovel, Jef Muhren, Jan Rümke

Samenstelling: Nans Schiffauer en Marja Haring

Grafische vormgeving: Jelle Hellinga

Fotografie: Jelle Hellinga en J. Bohnen

